

BÖRZSÖNYI HELIKON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat XI. évfolyam 7.-8. szám, 2016. július-augusztus

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Szabadság: Hajósi János fotója

Tartalom:

- Ketykó István: Lesnék pitypang-ölelést; (vers) 3**
Dr. Koczó József: A Drégelypalánki Református Egyházmegye (1617–1952) eklézsiái II.; (képes helytörténeti írás) 4-9
Istenes Tibor: Kompót; (vers) 10
Petrozsényi Nagy Pál: Mosolyogjunk; (írás) 12-13
Csáky Károly: Apátújfalu kis néprajza; (néprajzi írás) 14-31
Ádám Tamás: Drótostót; (vers) 32
Németh Péter Mikola: A távozóról és a megtartóról – beszélgetés dr. Rusvay Tiborral; 34-43
Kovács T. István: Ibrik presszó; (írás) 44-46
Csáky Károly: Gyónás üzenettel; (vers) 48
Kiss-Simon Miklós: Búcsú Apámtól; (vers) 50
Kassovitz László: "Ferencz Jóska adta ezt a mundért rám"; (írás) 52-53
Kő-Szabó Imre: Zsófi néni; (írás) 54-55
Kocsis György: Akárki, akárhol, akármikor; (vers) 58
Szepesi Zsuzsanna: A látszat ára; (vers) 60
Fetykó Judit: "és megmarad a látszat" ... az élethez való ragaszkodás hitében – József Attila haláláról III.; (tanulmány) 62-67
Borsi István: Jel az égen; (vers) 68
Karaffa Gyula: Az idő; (vers) 70
Kerekes Tamás: Bakos úr; (írások) 72-90
Székács László: Várlak; (vers) 92
Janecskó Györgyi: Alku; (írás) 94-95
Debreczeny György: évés közben illetlenül; (vers) 96-97
Pribolyszky Mátyás: Közös képviselő választás 2006-ban; (írás) 98-104
Egry Artúr: sodorvonal; (vers) 106
Dobrosi Andrea: Szeretni; (vers) 108
Börzsönyi Erika: Veszteség; (írás) 110
Horváth Ödön: Azon a széles úton; Bátran vagy gyáván; (versek) 112
Végh Tamás: Lapul a nyár; (vers) 113
B. Tóth Klára: Gyúrt magam; (vers) 114
Hörömpő Gergely: Atya; (vers) 116
Haász Irén: Kányádi Sándornak; (vers) 118
H. Turi Klára: Nyári sétán; (vers) 120-121
Elbert Anita: Villámtörés; (vers) 122
Beszámoló: Megjelent a Palócföld folyóirat legújabb száma; Új könyv a Börzsöny-vidékről, Ipoly mentéről; 124-127
Programajánló; 128-129
Felhívás; 130
Könyvajánló; 131-141
Pályázat; 142
Impresszum; 143

E havi számunkat a Balassagyarmaton élő fotós, Hajósi János képeivel díszítettük. Köszönet a képek közlési jogáért! A Szerk.

Ketykó István: Mostanában fekete lovakkal álmodom

*Összegyűjtött és új versek
(1976 – 2003)*

Ima bocsánatért (2000) ciklus versei

Lesnék pitypang-ölelést

*Indulnék már hernyórágta leveleken át
kiáltozhatna utánam fekete seregély-raj
kötném sárgarigó-fütytel a hajnalt
cinege-dallal jelzők vörös szemeit,
de vállamra teszi kezét a labdarózsa-csokor
és visszanyom álmomba májusi denevér-csipogás.
Mennék már kifordítani sarkaiból az éjszakát
kiráznám frissen nyírott hajamból gondjaim
sétálnék langyos harmatban
lesnék pitypang-ölelést öreg kút mögül ,
de kötözik lábaim ólom-súlyokkal a sínek
visszahúzzák pilláim redőnyeit
az ablakokhoz verődő lepkék szárnyai.
Nyújtóznék már reggeli fényben
kapnám magamra gönceim
vinnék mosdó-tálat a Napnak
terítenék vállára arany-törölközőt,
de fejbe ütnek apró bunkóikkal az órák ketyegései
és lemerülve a zsibbadás iszapjába
hal-módra fúrja magát agyamba a csönd.*

Vácrátót , 1982. május 22.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF**A Drégelypalánki Református Egyházmegye (1617–1952) ekléziái II.****Leány- és fiókegyházak az Ipoly-torkolatvidéken****Pilismarót fiókegyházai a 19. században**

A Névtárakban 1865-től találkozunk Esztergom külvárosaiban és Szobon élő reformátusokra vonatkozó adatokkal: a primási székhelyen 97, az Ipoly torkolatánál 25 a hívek száma. 1866-ban már mindkét település Pilismarót fiókegyháza. Esztergomban 76, Szobon 27 a fiókgyülekezet lélekszáma.

Az 1870-es években az esztergomi fiók lélekszáma igéretesen növekszik, meghaladja a kétszáz lelket (1873 és 1874: 228, 1875: 232). 1875-ben Párkány fiókegyház is feltűnik a Névtárban 22 fővel. 1878-tól az esztergomi fiókegyház Párkánnyal együtt szerepel, 256 lélekkel egészen 1880-ig. Ezt követően a két település már nem tartozik Pilismarót anyaegyházhoz.

A szobi fiókegyház létszáma is gyarapodott, az 1870-es évek elején meghaladta a 90 főt, ezt követően visszacsúszott a 30-as, majd 20-as szintre. Az 1882-es Névtár a fiókegyház települései között említi Basaharci pusztát, Helembát, Damásdot, Márianosztrát és Zebegényt. 1888-ból megtudhatjuk, hogy a 22 főt számláló szobi fiókegyházban egy gyermek született, házasságot két pár kötött, ketten konfirmáltak, halálesetet nem jegyeztek az anyakönyvekben.

1893-tól a szórvány is feltűnik 8 lélekkel, sőt a 30, később 40 főre emelkedő, majd 1907-ben 51, 1908-ban az 52 lelket számláló Szob is szórványként szerepel. 1909-ben nem említik, 1910-ben ismét fiókegyház, s az előző évből 1 születés, 1 haláleset anyakönyvezését, továbbá 1 komfirmandusát említik.

Az 1926-os Névtárban már nem találjuk, ekkor már (1913-tól) Nagymaros anyaegyház szórványai között szerepel, s ebben az évben fiókegyház-központtá szerveződik Zebegénnyel és Ipolydamásddal.

Börtönmisszió a női fegyházban

MÁRIANOSZTRA (Nostra)

Parochia alapítás 1786, anyakönyvek 1712-től (Némethy, 160.)

Titulus: Nagyboldogasszony

Patrónus: Magyar Királyi Helytartótanács

Lakosság: szlovák; róm. kat.

A pálos templomot és kolostort I. Lajos király alapította 1360 körül, de ezt a török időkben teljesen lerombolták. 1711-ben egy Kurpecz nevű pálos atya kérte vissza Széchényi György esztergomi érsektől a települést, és kezdte el újjá építeni a templomot. 1725-ben elkészült a Szent Borbála kápolna is, amelyet parókiális egyházként használtak. 1777-ben a kálvária dombon a pálos rend két kápolnát épített a Szenvedő Krisztus és a Fájdalmas Szűzanya tiszteletére. A 20. században a Szeretet Nővérei működtek a településen. A plébániát 1993-ban a váci egyházmegyéhez csatolták.

Egyházi anyakönyvezés, népesség

1712-től római katolikus egyházközség, 1784-től róm. kat. plébánia; 1895: evangélikus Börzsöny; református Nagymaros; izraelita Ipolyság.

A község lakossága a 2011. évi népszámlálás adatai szerint 1389 fő, ebből katolikus 611, református 54, evangélikus 13 lélek.

Pálos kolostorból börtön

Az egyik legrégebbi magyar büntetés-végrehajtási intézmény épületét 1352-ben Nagy Lajos király a magyar alapítású pálos rend kolostorának építtette. A mellette lévő templomot Szűz Mária tiszteletére szentelték fel. A kialakuló település a későbbiekben a „mi Máriánk” után kapta a Márianosztra elnevezést. A rendet 1786-ban feloszlatták, a kolostorépület a kincstár tulajdonába került.

Az 1848-1849-es szabadságharc leverése után Magyarországon az osztrák büntetőjog lépett hatályba, ennek megfelelően nagyszabású börtönépítés kezdődött országszerte. Az üresen álló kolostorépületet a kormány 1858. évtől kezdődően 40 évre kibérelte és országos női fegyintézeté szervezte, működtetését a Szent Vince-rend irgalmas nővéreire bízta. A „Keresztény Szeretet Lányai” 1858. augusztus 15-én érkeztek az elhagyatott kolostorépületbe, és megkezdtek a felkészülést az elítéltek fogadására.

1858. október 17-én megtörtént az átadás, az első főnöknő Wágner Paula volt, aki 21 nővérrel vette át az intézetet. Az év végéig 344 elítéltet szállítottak ide. A külső őrzést 4 férfi őr látta el. A börtönben a nővérek gazdálkodtak, eltartották magukat és a fogvatartottakat, ezt az állam által adott „fejkvótából” és amegtermelt javakból tették közel 100 éven keresztül. 1949 májusában az intézet állami tulajdonba és igazgatásba került, a nővéreket menesztették. A női elítélteket innen Sátoraljaújhelyre és Kalocsára szállították, helyükre férfi fogvatartottak kerültek.

Pilismarót majd Nagymaros filiája

Márianosztra Pilismarót fiókjaként tűnik fel a Névtárban 1882-ben. 1883 és 1885 között az állami női fegyház és a község a palánki egyházmegye anyaegyházaként szerepel. Lelkipásztora: Nagy József. 1886-tól 1888-ig Nagymaros fiókegyháza a magyar királyi országos női fegyház és a község, Várady Bálint lelkésszel. 1886-ból származó pecsét felirata: A MÁRIA NOSZTRAI M. KIR. ORSZ. NŐIFEGYINTÉZET REF. LELKIPÁSZTORI HIVATALA PECSÉTJE 1886.

1889-ben a község nem szerepel, de a következő két évben ismét együtt említik, a lelkész továbbra is Várady Bálint. 1892 és 1896 között annyi a változás, hogy nincs helyben lelkész, hanem Nagy Lajos, az anyaegyház prédikátora a fegyházba járó lelkigondozó. Az 1897. évi Névtárban a fegyház nincs említve, a következő évben ugyancsak a község és a börtön együtt alkotja a fiókot, s Nagy Lajos a kijáró lelkész. 1899-ben a fióknak nincs saját lelkésze.

1905-től a márianosztrai országos női fegyintézet missziói egyház státust kap, de lelkészét még nem említik. 1906-tól 1928-ig Szekér István az eklézsia lelkipásztora. A lelkész 1928-ban Budapesten hunyt el.

A fegyencnők (számuk 350–600 fő) közül a református gyülekezetbe tartozók száma általában 60 és 100 fő között alakult. Legmagasabb létszám 1889-ben 99 fő, legalacsonyabb 28 fő 1891-ben. A községben 6 és 11 fő között mozgott a helvét hitvallást követők száma.

Az esperes a jegyzők társaságában jún. 30-án részt vett Márianosztrán a protestáns fegyencnők vallásvizsgáján. A fegyencnők vallásérkölsi nevelése a legjobb kezekben van. Szükséges lenne, hogy az egyházmegye a fegyencnőknek juttasson néhány példányt a Koszorú című füzetekből.

1910-ben a 604 elítéltekből 82 református, s 3 szülést és 2 halálesetet anyakönyveztek. 1926-ban és 1928-ban Márianosztra már csak Nagymaros szórványaként szerepel a Névtárakban 96 lélekkel.

Ugyanakkor ebben az évben jelentkezik a drégelypalánki egyházmegyénél a börtön új lelkésze, Bálint Ambrus.

Nagytiszeletű Esperes Úr !

A nagyméltóságú Igazságügyminiszter úr 31,469/1928. számú rendeletével a márianosztrai kir. orsz. büntetőintézethez a X. fizetési osztályba lelkésszé engem nevezett ki. Állásomat folyó évi június hó 27-én el is foglaltam.

Midőn ezt Nagytiszeletű esperes úrnak mély tisztelettel jelentem, kérem, hogy az egyházmegyei lelkészei közzé engem felvenni kegyesen méltóztassék.

Továbbá kérem, hogy mivel eddigi mint segédlelkész az egyházi nyugdíjintézetnek nem lehettem tagja, most a nyugdíjintézetbe való felvételésemről intézkedni kegyeskedjék.

Nagytiszeletű Esperes úrnak vagyok mély tisztelettel

Márianosztra 1928. július 11.

alázatos szolgája

Bálint Ambrus ref. lelkész

Közgyűlés a bemutatott levél tartalmát tudomásul veszi, a személyesen is megjelent lelkésztestvért szeretettel köszönti, kérelmének teljesítésére esperes urát felkéri.

Nagy István esperes 1936. évi egyházmegyei közgyűlésen elhangzott jelentéséből:

1935. június 16-án Márianosztrán voltam a szórványhíveket meglátogatni. Istentiszteletet tartottam, melyen a hívek szép számmal voltak jelen. 19-en éltek úrvacsorával. Ez alkalommal adtuk át magasztos rendeltetésüknek a hívek által adakozás útján beszerzett úrvacsorai tányért és kelyhet. A beszerzéshez szükséges 95 pengőt a hívek szívesen adták össze. Elismerés illeti a híveket, de Bálint Ambrus fegyintézeti lelkészt is, ki a gondozó lelkész megbízásából nagy ünnepeken istentiszteletet tart. Áldja meg az Isten eddigi munkájukat, és serkentse további áldozatkésztségre!

...

Bálint Ambrus márianosztrai lelkész kívánatosnak és helyesnek tartaná, ha a büntetőintézeti hitéletimunka az egyházi hatóság ellenőrzése alá kerülne, s így az egyházmegye vezetőségének megadatnék a mód és lehetőség, hogy a letartóztatottak körében végzett lelkigondozást állandóan figyelemmel kísérhesse.

A drégelypalánki református egyházmegye közgyűlése megbízza elnökséget: keresse meg a Nagyméltóságú m. kir. Igazságügyminiszter urat, hogy engedélyezze az egyházi felsőségnek a márianosztrai hüntetőintézeti lelkigondozás ellenőrzését, és arról jelentést tegyen az egyházmegyei közgyűlésnek.

Igazságügyminiszteri engedéllyel 1937. jún. 29-én az esperes /Nagy István/ meglátogatta a márianosztrai fegyencnöket, prédikált; a börtönlelkész igen lelkiismeretes szolgálatot végez körükben.

Márianosztra lakosságának és a fegyház elítéltjeinek vallásfelekezeti megoszlása – 1941

TELEPÜLÉS	lakosság	vallás szerinti megoszlása				
		katolikus	evang.	ref.	görög	zsidó
Márianosztra	1643	1550	22	58	4	9
— fegyház		400	22	48	4	9

1943-ban Nagymaros szórványában Márianosztra fiókegyházként működött. A pasztorációt Bálint Ambrus fegyintézeti lelkész látta el nagy buzgósággal. Havonta istentiszteletet tartott, négyízben Úrvacsorát osztott, s a hitoktatást is hűségesen végezte.

A börtönlelkész mindennapi hit- és lelkigondozói tevékenységébe enged bepillantást a palánki egyházmegye közgyűlésének szóló tájékoztató.

A márianosztrai Országos Királyi Büntetőintézetnél levő reformátusok 1943. évben történt lelkigondozásáról benyújtott jelentés

A letartóztatottak lelkigondozása a vasárnapi istentiszteleteken kívül csütörtökön reggel tartott istentiszteleten, valamint hetenként egy hittanórán /bibliaóra/ történt. A bibliaórák anyaga Mózes I. könyve volt. Vizsgát az igazgató főnöknő irgalmas nővér elnöklete alatt tartottam. Ünnepek alkalmával úrvacsoraosztás volt, a kórházi betegeknek külön is a kórházban. Ezeken a letartóztatottak csaknem mindnyájan résztvettek minden alkalommal. A kórházi betegeket és a még zárkaidejüket töltőket egyenként felkerestem hetenként, de szükség esetén többször is. Az istentiszteletek után rendszeresen jutott húsz-harminc perc egy-két énekóra tartására is, melyen énekeskönyvünk kevesebbé használt és ismeretes énekei közül tanultunk és gyakoroltunk. Lelkigondozásomon csaknem teljesen kívül esnek a református egyházból kivált, de hivatalosan az én gondozásom alá osztott "Jehova tanúi" szekta tagjai. Sem az istentiszteleten, sem bibliaórán nem vesznek részt, sőt minden közeledésben valóságos ellenszenvvel fogadtak. Bár nem tartoznak a református egyházhoz, de meg kell róluk emlékezni, mert innen váltak ki, és közülünk akarnak további híveket toborozni, jólehet a büntető intézetben erre nem sok alkalmuk nyílik.

Márianosztra, 1944. március 21-én

Bálint Ambrus sk.büntető intézeti református lelkész

Az egyházmegyei közgyűlés köszönetét fejezi ki Bálint Ambrus fegyintézeti lelkész úrnak a jelentés betérjesztéséért, és kéri, hogy a továbbiak során az eddigiekhez hasonló lelkesedéssel és lelkiismeretességgel teljesítse azt a kötelességét, amelyet a letartóztatási intézetben büntetésüket kitöltő rabok iránt a segítő szeretet elve alapján elvégeznie kell.

1947-ben Bálint Ambrus márianosztrai fegyintézeti lelkész jelentette, hogy az előző esztendőben református letartóztatott a fegyházba nem érkezett, így ott lelkipásztori munkát kifejtene nem kellett.

A fegyintézet 1949-ben állami fenntartásba került. A Márianosztrai Büntetés-végrehajtási Intézettől Bálint Ambrus lelkészezredes 1951-ben nyugalomba vonult, s Budapestre költözött. A palánki egyházmegye köszönetét és elismerését fejezte ki a traktusban végzett több évtizedes szolgálataért, különös tekintettel a márianosztrai fiókegyház híveinek lelkigondozásáért.

Börtönlelkészek

Nagy József	1883–1885 (kir. orsz. fegyintézeti ref. lelkész; anyaegyház)
Várady Bálint	1886–1891 (Nagymaros fiókja)
Nagy Lajos fegyházba járó lelkész	1892–1898 (Nagymaros fiókegyháza)
Szekér István	1906–1928 (missziói egyház)
Bálint Ambrus	1928–1951

Gondnok

Petrovich Béla fg.	1938–1940
--------------------	-----------

Szobon fiókegyház alakul

A drégelypalánki református egyházmegye 1926. július 14-én Nagymaroson a református templomban tartott rendes közgyűlésének jegyzőkönyvéből:

Esperes úr jelentésével kapcsolatosan tárgyalatott a Szob, Zebegény és Damásd községekben lakó ref. és ág. hitv. ev. híveknek Szob központtal fiókegyházzá történt alakulása.

Egyházmegyei közgyűlés örömmel veszi tudomásul a szobi fiókegyház megalakulását, s a beterjesztett alakuló közgyűlési jegyzőkönyvek másolatait, valamint a nagymarosi presbitérium jegyzőkönyvének kivonatából meggyőződést szerezvén az egyházi törvényeinkben a tekintetben megjelölt szabályszerű intézkedések megtétele felől – amidőn azok jóváhagyásával egyidejűleg az új fiókegyházat szeretettel köszönti, s a nagymarosi lelkész úrnak a szervezés körül kifejtett buzgó tevékenységéért elismerését és köszönetét nyilvánítja –, elrendeli, hogy úgy az alakulás, nemkülönben a tett intézkedések, különösen pedig az egyházi adózás tárgyában hozott egyházközségi közgyűlési határozat megerősítés végett a főtiszteletű egyházkerületi közgyűléshez felterjesztessék...

Nagymaros. Április 2-án Nagypénteken a lelkész a szobi szórványt látogatta meg, amikor is istenitiszteletet tartott a szobi Máv. épületben lévő, s az állomás-főnök szívességéből átengedett olvasóteremben. Az istenitiszteleten úgyszólván teljes számban megjelentek a hívek, úrvacsorával 44-en éltek. Istenitisztelet után pedig közgyűlés tartatott, melyen egyhangúlag kimondatott, hogy a szobi szórvány fiókegyházzá óhajt alakulni.

A drégelypalánki ref. egyházmegye 1936. évi július hó 2. napján Pilismaróton tartott rendes évi közgyűlésének jegyzőkönyvéből:

Május 24-én a szobi egyház ünnepelte fennállásának 10 éves évfordulóját. A szép ünnepélyen Nyirő Károly lelkésztársammal vettem részt. Az imaterem megtelt hívekkel, az ajkakon felhangzott a gyönyörű ének: "Tebenned bízunk eleitől fogva..." Nem egyszer voltam már vallásos ünnepségen, de megvallom, könny szökött a szemembe, látva a jelenlevő hívők buzgóságát, s arcukon a lelki örömet. A közebeden több, mint negyvenen vettek részt, s 40 P. adomány jött össze a leendő imaház felépítésére. Adja Isten, hogy a hívek e hő vágya minél előbb teljesüljön. A gondozó lelkész /Labancz László/ hűséges munkája, s a hívek buzgósága elismerést érdemel. Antal Zoltán előadó. 1941-ben a szobi fiókegyház megszűnt.

Gondnok

Dömény István 1932–1933; Dömölky János 1936–1939

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint Szob város lakossága 2794 fő, ebből katolikus 1315, református 147, evangélikus 39 lélek. Jelenleg a nagymarosi eklézsia szórványa Szob, Letkessel és Zebegénnyel.

Források, forrásközlések:

A Drégelypalánki Református Egyházmegye közgyűlésének jegyzőkönyvei 1815–1947, Pápa

http://library.hungaricana.hu/hu/collection/reformatus_gyujtemeny_jkv_egyhazmegyek/

DREL II. 2. 26. (doboz) j. Vegyes iratok 7. Gyülekezettörténeti iratok 1775–1888.

A Dunántúli Református Egyházkerület névtárai (1833-1928); digitalizálva:

<http://library.arcanum.hu/hu/collection/reformatus-jkv/>

Hegedűs András–Tóth Krisztina (összeáll.): Esztergomi Főegyházmegye I-IV. Egyházlátogatási jegyzőkönyvek katalógusa 9. Sorozatszerkesztők: Szántó Konrád, Zombori István. Esztergom, 2000. I. k. 300 p.; II. k. 291 p.; III. k. 168 p.; IV. k. Térképek.

Magyarország történeti statisztikai helységnévtára. Sorozatszerk.: dr. Kovacsics József. 15. Pest megye. Szerzők: Horváth Lajos, dr. Kovacsics József. Budapest, 2000. Központi Statisztikai Hivatal Népszámlálási Főosztály

Márianosztra fegyház és börtön. Az intézet története. <http://bv.gov.hu/marianosztra-az-intezet-tortenete> Letöltés: 2015. jan. 19.

Némethy Ludovicus: Series parochiarum et parochorum Archi-Dioecesis Strigoniensis. Esztergom, 1894. 1064 p.

Schematismus venerabilis cleri archidioecesis Strigoniensis 1941. Budapestini

Írásunk – a Börzsönyi Helikon előző számában közölt dolgozattal együtt – a Nemzeti Kulturális Alap által 2014–15-ben biztosított *Alkotói támogatás a Fejezetek a Drégelypalánki Református Egyházmegye történetéből 1617–1952 című könyv megírásához* felhasználásával készült.

ISTENES TIBOR

Kompót

Szerves részem vagyok,
Anyagba préselt személyiség.
Mag köré épített gyümölcs,
Befőttbe zárt egyéniség.
Dunsztom a tér,
Gőz az idő,
Celofánba koccan,
Pattog a jövő.

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

MOSOLYOGJUNK

A Centrum Áruház Schuster úr személyében új főnököt avatott. Pár nappal ezelőtt még ő volt a futballválogatott 99. szövetségi kapitánya, ám az MLSZ gondolt egyet, és túladott rajta, így került Schuster úr vissza a kaptafához, akarom mondani, kereskedelembé.

– Hölgyeim és uraim! – kezdte székfoglaló beszédét. – Sok beszéd szegénység, ezért rövid leszek, Mint önök is tudják, mától kezdve én vezetem a Centrumot.

– Éljen! – rikkantotta el magát Csacsener kolléga, és keze mintegy véletlenül az egyik pénztárosnő fenekéhez lapult.

– Köszönöm a bizalmat. Remélem, megfélelek az elvárásoknak, és kihúzom a szarból ezt az egységet is. Ha segítetek, sikerül – ugrott át tegezésre váratlanul a kapitány –, mert csak együtt, közös akarattal érhetünk el eredményt.

– Így van! – bólogatott Csacsener.

– Akkor gyertek utánam! – tűnt el Schuster úr a főnöki szentélyben. – Tekintsétek meg az áruház térképét! – mutatott sokatmondóan a szemközti falra. – Úgy szemre, közönséges mappa. Pedig a valóságban sokkal több annál: taktikai eszköz amennyiben itt-ott módosítunk rajta.

– Hát módosítsunk! – lelkendezett az újságárus.

– Azért vagyok itt, sőt, reformálni fogunk – jelentette ki az újdonsült főnök. – Épp itt az ideje, hogy a kereskedelem is megújuljon kissé. Ami volt, elmúlt, ami lesz, csakis rajtunk múlik. Nem a párton, rajtunk, s ennek függvényében fogtok keresni is. Visszatérve a témához, vala-mennyi részleg színes lámpákat kap: zöldet, pirosat, kéket, amiket ehhez a térképhez kötünk. Ha gáz van, bekattintjátok a pirosat, a zöld jelzi a vásárlók rangját és így tovább. Jelszavunk, hogy minden vevő elégedett legyen, mert akkor máskor is tőlünk vásárol – fejtette ki terveit a lobogó hajú reformer. – Addig is kimonóba bújunk. Ebben van fantázia, nyugati divat, aztán... Khm, beszéljétek versben, ha szabad ajánlanom!

– Versben? – tátotta el száját a púpos gyorstalpaló.

– Miért ne! Legalább mi, kereskedők legyünk költőpártiak. Kérdés van? Nincs? Akkor hallgassátok meg legjobb ötletemet! Kezdjük a hetet a mosoly jegyében! Aki mosolyog, másokat is jókedvre derít, és a jókedvű vevő mindig költekezőbb. Mosolyogjunk a pénztárnál, a pult mögött, szívből és diszkrétén. A feltűnő mosoly irritál, a hangos bárdolatlan, mint a vigyor, illetve röhögés. Mi az, min mosolyogtok?

– De hiszen épp az imént... – kerekedett ki az újságárus szeme.

– No persze, csak hogy én nem vagyok vevő. Nekem nem kell udvarolni, ha szabad megjegyyezmem... A következő hét az udvariasság hete, utána a gyorsaságé, egyszóval minden hétre tervezünk valamit. Kérdés van? Nincs? Akkor hátra arc – kapta elő sípját az exkapitány –, vissza az áruházba! Te hol dolgozol? – fordult barátságosan a csinos pénztároslányhoz.

– A pénztárnál.

– Remek! Mától kezdve újságokat árulsz.

– És én? – hüledezett az újságárus. – Talán kasszás legyek?

– Eltaláltad. A modern kereskedő szükségszerűen sokoldalú, amennyiben versenyben kíván maradni. Elődöm, úgy látszik, nem sokat törődött ezzel, ezért is pang az üzlet. De majd mi rendbe hozzuk, ajaj, lesz még Budán kutyavásár.

Schuster úr tervei felbolygatták a boltot. Az újságárus még aznap a pénztárhoz került, a bútorrészleg az emeletre s a púpos manőkennek.

– Jól van, fiúk, meg vagyok elégedve veletek – dörzsölgette kezét a találékony góré. – Ha erre sem haragnak, buddhistának állok.

Szerencsére haraptak, kivált a lányok mosolyára (lásd a mosoly hetét), noha akadtak azért zökkenők is. Csacsener úr például már a temetésen is mosolygott, majd kinevette a rendőrt, az adófelügyelőt, s tán még

ma is mosolyog, ha időközben síttré nem vágják. A bútorosztály eladójának három foga hiányzott, emiatt legtöbb mosolya bágyadtra sikerült.

– Maga szabotál minket – magázta le Schuster úr szokatlanul gorombán. – Ha három napon belül nincs foga, a csecsemőosztályra helyezük.

A második hét már valamivel sikeresebben indult (lásd az udvariasság hetét!). Áruházunk valamennyi tagja illő komolysággal mosolygott lefelé, hajlongott felfelé. Közben bekötötték a lámpákat, s a főnök nyugalma ezzel újra helyrebillent. Ha zúr volt, bekattintották neki a piros jelzőlámpát, a zöld jelezte a vevők méltóságát, amit Schuster úr azonnal ki is aknázott. Az elégedetleneket leszerelte, az erőszakosokat kicselezte, summa summarum, minden a legjobb rendben haladt. A bevétel ugyan csökkent, de hát istenem, a legolajozottabb kerék is csikorog időnként. Fő a taktika, a szervezés, amely nélkül ma nemcsak futballozni, de kereskedni sem lehet. Egy nap harcsabajsú, szalmakalapos klienshez hívták.

– Szeretném tudni, mi folyik itten – törölte meg homlokát ingerülten az „atyafi”. – Kérek egy fagyaltot, erre hármat adnak. Felkísérnek a lépcsőn, mintha vak vagy tolvaj lennék, ráadásul mindenki gazduramnak szólít.

– Miért, ellenőr?

– Én?

– Esetleg... khm... becsapva érzi magát?

– Nem, dehogy, csak a modoruk... ezek a kimonók... a gazduram...

– Ebben az esetben legyen máskor is szerencsénk. Berci, légy szíves, segítsd kivinni... khm... a gazduram csomagját!

– Alászolgája! Kétségkívül vicces kedvükben vannak, de ha ez az alak hozzám nyúl, esküszöm, gatyába rázom magukat.

Schuster úr példamutatóan mosolygott. Sajnos nem sokáig, mert rövidesen a kereskedelemről is leírták. Hogy miért? Ki tudja? Talán a város új, 99. polgármestere, akit már kinevezése másnapján gazduramnak címeztek.

Tanulság: valószínűleg igaz az állítás, miszerint a párhuzamosak is találkoznak valahol. Kérdés van? Nincs? Akkor ezúttal mosolyogjunk mi, uraim!

CSÁKY KÁROLY

Apátújfalu kis néprajza

A települések pontos képét lehetetlen a népelet és a nemesi világ bemutatása nélkül megrajzolni. A szokások, hiedelmek; a gazdálkodás, a munkafolyamatok végzése; a vallásos élet, az ünnepek és hétköznapiak; a viselet, az építkezés mind-mind részei a népi kultúrának. Apátújfalu néprajzát vizsgálva ezek közül itt csak néhány adalékot tárunk az olvasó elé.

A hétköznapiak és az ünnepek világa, a vallásos népelet

Apáti és Újfalu néhány holdas **gazdái, jobbágyai** – akiből nem volt sok a faluban – a XIX. és a XX. század fordulóján saját földjeiket művelték családtagjaikkal, igavonó állataikkal egyetemben. Többlettermékeiket a közeli piacokon (*Balassagyarmat, Kékkő*) vagy helyben értékesítették. A teheneket a **marhakereskedők** vásárlták fel; a tinókat a *kóvári, ipolysági vásárra* hajtották; a gabonát *Losoncra*, a bort *Zólyomba* vitték. A hízott libával és a libamájjal *Balassagyarmatra* jártak.

A **cselédek** az uradalmakban (*Schusdek, Majthényi, Zichy*), a pusztákon, majorokban dolgoztak, átmeneti lakásaik is itt voltak. A **zselléreknek** az önellátáshoz kicsi földjük nem volt elég, ezért *napszámba* jártak, *részesaratást* vállaltak, további földeket dolgoztak be *harmadából* stb.

A mindennapi **gabonaszükségletüket** sokan a nyári aratásnál biztosították. Egy-két aratójuk volt a nagyobb gazdáknak is, de sok szegényebb ember vállalt aratást a helybeli uradalmakban vagy a távolabbi birtokokon. A helybeli földbirtokos ezeket februárban és márciusban, farsang táján fogadta fel. Az **aratógazdával** egyezett meg. Mikor összeállt az aratóbanda, a gazda elment az urasághoz egyeztetni. Mint *Siket István* (1910) adatközlőm elmondta: „*Schusdek a falu népit már nagyon ismerte. Vót aki a kommunista pártba' szervezkedett, és először az is föl vót írva. De annak a Schusdek azt mondta, hogy nem ad kenyeret*“. Az aratók minden 10. **mázsa gabonát** megkapták. Egy szezonban körülbelül 12-14 métermázsa gabonát lehetett keresni. A munkásoknak ezenkívül **kenyeret sütöttek**; vacsorát és ébédet adtak. Az aratóknak tavasszal **répát és kukoricát is mértek, amit harmadából dolgoztak be**. A learatott gabonát az aratóknak össze is kellett hordaniuk. Kazalba rakták, de „kocsiról“ is gépeltek. Schusdek először **cséplőgépet** fogadott, később már saját gépe volt.

A település határát a **mezőőr** ügyelte fel, akit a község választott. A belterület biztonságára sötétedés után az **éjjeliőr** vigyázott, akit ugyancsak a falu képviselőtestülete jelölt ki, és biztosította fizetését, illetve a lakók általi járandóságát.

A falunak volt **kovácsháza**, a XX. század elejétől fizetett **bábája, kishírója**. Az állatállomány egy részére a **pásztorok** vigyáztak. Pásztorai voltak az uradalmaknak és a községnek is. Az alkalmas legelőkön a **juhászok** (*Hustyava Pál, Czifrik Mihály, Nemcsok Pál*) őrizték a nyáját. A községnek **kondása** is volt, a XIX. század második felében **Hecsei János**, a „*régi republika alatt*“ pedig **Hustyava József**. Mint adatközlőm (*Blaho Emilné Péter Mária*, 1920) elmondta: reggelente túlkölt, s a kondát egész napra kihajtotta a *Nemesódalba*. Karácsonykor ő hordta az *aprószenteket* is.

A faluban egykor híres **libatenyészet** folyt. A község közepén több **libapást** alakult ki, például a **Templom-pást**, a **Harangláb-pást**, **Középső-pást** vagy a **Cigánypást**. A templom helyén egykor szintén pást volt, amit a **Község pástjának** is neveztek. A páston mindenki a maga libáit legeltette. Volt, amikor a **libapásztör-fiúk** ostorcsattogtatását lehetett hallani az egész faluban. Pást volt valamikor a mai kultúrház s az óvoda helyén, a két patak összefolyásánál meg a futballpálya mellett is.

A Középső-pástnál **verték régen a válykot**. A **vályogtégla** valamikor a házépítés alapanyaga volt. Kezdetben mindenki magának állította elő ezt az anyagot, később a cigányok csinálták. Újabban

a házak **csábi kőből** épültek, évszázadokkal ezelőtt pedig **fából** is. *Szimon Anna* községi krónikás 1926-ban még említést tett egy 120 éves **faházról**.

Apátújfalu **vallásos élete** az 1920-as évek közepén, a templomépítés után még nagyobb lendületet vett. Mint **Pintér Zoltán**, a falu egykori papja írta a Lukanényei Egyházközség *Historia domusában*: „*A két szegény település, Apáti és Újfalú lakói zömmel katolikusok voltak hajdan is, ám templom egyik helyen sem állt. A hívek így még Trianon után is Leszenyére jártak istentiszteletekre.*“ 2007-ig Lukanénye filiája volt, majd 2007. július elsejétől a Pozsony-Nagyszombati Egyházmegye önálló plébániát alapított itt abban az épületben, melyet Szimon Anna tanítónő hagyott az egyháza.

A *Historia domusban* olvassuk, hogy a leszenyei templom búcsúját, azaz a vendégséget az apátújfalusiak is megtartották. Ez a szokás azután is megmaradt, hogy náluk **Jézus Szíve** tiszteletére szentelték fel az új templomot. Így tehát a faluban 1981-ig kétszer ülték meg a búcsú napját: a hónap első vasárnapján volt az apátújfalusi búcsú, azaz a vendégség, a másodikon, **Kisasszonykor** meg Leszenyén a régi templombúcsú, ahová szintén elmentek az apátújfalusiak. A továbbiakban így ír a faluról a hajdani plébános: „*A község lakossága r. katolikus. Vasárnaponként elég szépen járnak templomba. /.../ Húsvétra és karácsonyra sokan elvégzik a szentgyónást és a szentáldozást. A betegekhez is hívnak papot. /.../ Az egyházközség templomatyja Horváth István. Itt is van egyházközségi képviselőtestület, akik gondoskodnak a templom rendben tartásáról. Az anyagi ügyeket is ők intézik. A kántor szerepét id. Básti István tölti be./.../ A sekrestyés-harangozói szolgálatot Zöllei József és felesége, sz. Tóth Rozália végzik. /.../ Minden második évben tartjuk a kilenc elsőpénteki ájtatosságot. /.../ Itt is sokan vannak a Rózsafüzér Társulatban.*“

A társulatnak már a XIX. század végén is többen tagjai voltak a két községből; a XX. század elején pedig az alábbiak nevére bukkantunk a plébániai iratokban: *Hegedűs Jánosné, Hegedűs Györgyné, Kosik Sándorné, Szabó Józsefné, Híves Pálné, Rimóczi Imréné, Siket Józsefné, Molnár Rozália, Kapusztai Péterné, Zöllei Jánosné, Kukolík Józsefné, Litavszky Istvánné és Hegedűs György*. Ma öt csoportja van a társulatnak, s a titkokat a hónap első vasárnapján cserélik. Van itt **Örökös Rózsafüzér Társulat** is. Tagjai minden Mária-ünnepen, a nap minden órájában mondják az összes rózsafüzért, újabban a *Világosság Rózsafüzér* titkait is.

Jézus Szívének természetesen különös tisztelete van a faluban. Működik a róla elnevezett társulat is; védőszentjük ünnepén pedig nagy **körmenetet** tartottak, tartanak ma is. A templomkertben gallyakból felállítják a szép „*gulipkát*“, s a *processzió* a pappal együtt kivonul a faluba. Régebben elől ment a **tűzoltóparancsnok** a zenekarral, oldalt a **trombitással**. Utánuk három rúdon a nagy **Jézus Szívezászlót** vitték az **első legények**. Őket követték a virágszirmokat hintő lányok, majd a pap, aki a *supellát* alatt az Oltáriszentséget vitte. Ahol megállt, a négy égtáj felé fordult, s áldást osztott. Ekkor a trombitás megfújta hangszerét. Ilyen alkalmakkor még a távolabbi katolikus falvakból is érkeztek búcsúsok.

Az apátújfalusiak is rendszeresen felkeresték a távolabbi **búcsújáráshelyeket**. **Kékkőbe** Lukanényén át gyalog jártak. Szombat délután indult a 30-40 fős csoport, a *processzió*. A **búcsúskeresztet** vitték; énekelve, imádkozva mentek. A **kálvárián** még este elévezték a keresztutat, majd az iskolában szálltak meg. Másnap részt vettek a **Szent Kereszt felmagasztalásának** ünnepén, a magyar szentmisén. Eljártak ide Mária-napkor is.

Szentkúthoz is gyalog mentek Szécsényen át, mezei utakon. A **Szent László-ugatásnál** értek a búcsújáráshelyre. Erre az útra általában csak 10-20 ember vállalkozott, s a búcsúskeresztet sem vitték. (Csáky, 2000:10)

Búcsújárásokkor, körmenetekkor, temetések, szertartások, misék előtt nagy szerepük volt az **imádkozó asszonyoknak**, illetve **előimádkozóknak**. Közülök néhányan évtizedeken át betöltötték ezt a tisztséget; jól el voltak látva a különféle imafüzetekkel, írott és nyomtatott formájú anyagokkal. Közülük megemlíthetjük **Kosik Sándornét, Zöllei Zsuzsannát, Péter Mária vagy Hugyecné Péter Ilonát**.

Virágvasárnap kezdték a **keresztjárást**. **Nagypéntekig** minden útmenti és határbeli keresztet, feszületet felkerestek, ugyancsak *processzióval*. „*Mentünk minden este. Mentünk gyönyörűsággal, hol a főső faluvégén – mer ott is van kereszt, kettő –, hol oda egész le, ahol Szlovákgyarmat kezdődik – a Szegedi-féle kereszt van –, oda is. Pénteken „mán a templomba’ vót a stácó*“.

(Blahoné Péter Mária, 1920)

Pünkösdkor májfút állítottak. A legények sötétedés után, 10 óra tájban értek a házakhoz. Ott a lányok színes szalagokkal díszítették fel a fákat.

Lucakor és **újevkor** csak fiúgyerekek jártak köszönteni. A **lucázók** egy patkót és egy vasat tartottak a kezükben, azokat ütögették egymáshoz.

A **betlehemesek** kezdetben helyből, később 10-15 kilométerről jöttek; szereplésükért lisztet, mákot kaptak. A helybeliek négyesével-Šötsével, tarisznyával felszerelve **ablakok alá jártak**. A **Mennyből az angyalt** és a **Csordapásztorokat** énekelték, amiért pár szem diót és egy almát kaptak.

Az **ostyahordás** régi szokás volt itt is. A tanító sütötte, s az érte kapott ajándék (szalonna, tojás, kolbász stb.) egyik jövedelemforrása volt. Ez a szokás egy időben már elmaradt, de mint adatközlő mondta, a „*front után*“ 1946-ban újra bevezette Mikušičik szlovák tanító. (Balhoné Péter Mária, 1920)

Az **aprószenteket** is hordta még Hústyava József kondás. A vesszőknek mágikus erőt tulajdonítottak, megveregették azokkal a kondást, majd későbbre is eltették. A vesszőhordás a pásztor egyik javadalomszerzése volt, hisz látogatásáért bort, kalácsot kapott.

A **karácsony** „*régen szegényebb vót. Nem vótak fenyőfák állítva*“. Még a két világháború közt is csak **boróka**fákat állítottak, amit a temető feletti **Nemesódalba'** vágtak. Mézeskaláccsal, papírrózsákkal, ezüstpapírba csavart kockacukorral díszítették fel.

Szentvacsorakor kivarrtott abroszt tettek az asztalra. Az asztal alá került egy edényben a kukorica és a búza, benne fogóval és kalapáccsal. Mellette volt az összekötött széna, a Kisjézus fekvőhelye. Erre az alkalomra **fehérkalácsot** is sütöttek, de nem hiányzott az ostya, a fokhagyma, a dió, az alma, a méz, a túrós- és a **mákosguba** sem. Az utóbbit apjuk vagy anyjuk villájáról lekapták a lányok, hogy kiszaladjanak vele az udvarra. Nézték, honnan, ki jön, mert a jóslás szerint olyan nevű lett a vőlegényük, s abból az irányból jött az is. (Blahoné Péter Mária, 1920)

Népvisélet, népi építészet

A **Lukanénye, Bátorfalu, Apátújfalú, Csáb, Dacsókeszi** viseletcsoportba tartozó települések lakóinak öltözködését így jellemzik a népviseletkutatók: „*Helyi jelleg, a szomszédoktól való különbség elsősorban a szoknyákon érvényesül: több szoknyát vettek fel egyszerre, mint ott, kerekebben jártak, és rövidebbek a szoknyák. Az egész Ipoly mentén itt hordták a legrövidebbeket, csak térdig értek. Jellemző a hosszított derék. /.../ A férfiviselet jellegzetessége a gazdag fehér hímzés az ingnek még a gallérján is, valamint a gatyán, továbbá a köténypótló kendő viselése a gatyá előtt. Hordtak ködmönt és rövidebbre felgombolható aljú subát is. /.../ A pólyából kinőtt gyermeket, fiút-lányt egészen 7-8 éves koráig hosszú ujjú felsőrésszel egybevarrt, bő, ráncolt ingecskebe, szoknyácskába öltöztették.*“ A férfiak télen **báránybőrsapkát** hordtak, nyáron fekete **posztókalapot**. A **menyasszony** fejére **telifej-koszorú** került. A nők az 1940-es években a posztó-bőr kombinációjú csizmát, a **botost** hordták. Az asszonyok a **hátrakötő kendő** előtt a gyöngyös **villuskát** és a csipkés **tarajkát** viselték. (Jókai Mária – Méry Margit: Szlovákiai magyar népviseletek, é.n.: 273-286)

Viseletüket az 1950-es években hagyták el az itteniek. A nők régebben még visleték a hosszúinget: a **szabadkát** és a **vizitkét**. A lányok **egy brekocsban** hordták a hajukat, amit a fejtetőre tűztek. Divatban volt a **fékető** és a **sarkantyús csizma** is. A férfiak **vászonatyáját** a harmincas években a „**priccsesnadrág**“ váltotta fel.

A faluban megtaláljuk még a **népi építészet** szép emlékét, a **nyeregvetős**, a **sátortetős**, a **konytfedeles** és a **deszkaoromzatos** házakat az **oszlopos tornáccal**, a tipikus **padlásfeljárókkal**. Közülük néhányat jó érzékkel felújítottak. A házak legtöbbje régebben **két- és háromszatú** volt; építési anyaguk – mint azt már említettük is – a **vályog és a kő**. A tetőt kezdetben **zsúppal, náddal, zindellyel**, majd **cseréppel, palával** fedték. Sok-sok **berendezési tárgy, munkaeszköz** található a falumúzeumban. Van még errefelé egy-egy vályogból emelt **nyárikonyha; gazdasági épület, pajta, hidas, régi fa galamdúc, gémeskút** stb. Külön figyelmet érdemelnek a régi **földbe vájt pincék** is.

Az emberélet fordulójának szokásai, a falu társadalmi rétegződése az anyakönyvek és a recens adatok tükrében

Egy-egy település múltjának alaposabb megvilágításához, az emberélet adott fordulójának feltárásához, a falu társadalmi rétegzettségének érzékeltetéséhez jó szolgálatot nyújthatnak az egyházi anyakönyvek. Az Apátújfalut is érintő eme iratok 1895-ig visszamenőleg a **Lukanényei Plébániahivatalban** találhatóak meg. A régebbiket – az anyakönyvezés kezdetétől (XVII. század vége) – a **Besztercebányai Állami Levéltár** őrzi. Valamennyi darabja digitalizálva van, s így a világhálón is elérhető.

Ezekből a régi dokumentumokból kiolvashatók a település **demográfiai** adatai: a születések, házasságkötések, halálozások száma egy-egy esztendőben. A **születési adatoknál** megfigyelhetjük a **csecsemőhalandóságot**, a **névadási szokásokat** stb. A halotti anyakönyvekből megtudhatjuk a **halálokokat** s azt, mikor, milyen **betegségek, járványok** pusztították a lakosságot, milyen volt az átlagéletkor stb. A **házasságkötéseknél** megfigyelhető, ki kivel, milyen társadalmi állásúval kötött házasságot; hány éves korukban házasodtak a fiatalok, mennyire voltak erősek az **exogám és endogám házassági szokások**, milyen **házassági körzetek** alakultak ki az adott régióban. S akkor még nem soroltunk el mindent, ami ezekből a könyvekből kiderülhet. Nincs lehetőségünk itt a teljes anyag vizsgálására, így a dokumentumokban csupán kisebbfajta szemlézést végeztünk, egy-egy időmetszet adatait dolgoztuk fel.

A születési anyakönyvek

A születésre vonatkozó legrégebb adatokat az általam megvizsgált **1774-1780-as** időszakot felölelő anyakönyvekből szereztem. A születések száma összesen (7 év alatt; az 1774. év nem teljes) **81** volt, ebből Apátira 21, Újfalura 60 újszülött esett. Ez is mutatja, hogy az utóbbi település jóval népesebb volt, mint a kicsike Apáti. Az éves átlag **11,5** volt, s ez jelentősen több, mint az utóbbi évtizedek itteni szaporulata.

A keresztek közül öten **lutheránusok** (evangélikus) voltak. Ekkor őket is a katolikus anyakönyvbe jegyezték be.

A **keresztnevek** közül a XVIII. században, a jelzett időpontban legnépszerűbb volt az **Erzsébet**, **Borbála** és a **Katalin**, illetve a **János**, **György**, **József** és a **Mihály**. A **női keresztnevek** gyakorisági sorrendben így következnek: (Zárójelben az adott név előfordulásának száma.) **Erzsébet (11)**, **Borbála (9)**, **Katalin (8)**, **Mária (3)**, **Anna (2)**, **Judit (2)**, **Éva (1)**, **Klára (1)**, **Zsuzsanna (1)**. A **férfinevek** estében ez így alakul : **János (6)**, **György (5)**, **József (5)**, **Mihály (5)**, **István (4)**, **Mátyás (4)**, **Pál (4)**, **Márton (3)**, **Balázs (1)**, **Jakab (1)**, **Tamás (1)**.

Az újabb időmetszet a XIX. század második feléből, az **1868-1872** közti időszakból való. Az öt év születési átlaga – **15,6** – magasabb, mint az előbb vizsgált időszaké. **1870-ben** a településeken például 31 gyermek született. Az éves bontást az alábbi táblázatban mutatom be települések szerint. Megemlítjük még, hogy az újszülöttek közt **4 törvénytelen gyermeket** is jegyeztek.

Év:	Születések száma össz.:	Apátiban:	Újfaluban:
1868	14	6	8
1869	7	2	5
1870	31	4	27
1871	10	2	8
1872	16	4	12
Összesen:	78	18	60

A keresztnévek gyakoriságánál a **Zsuzsanna, Rozália** és az **Anna**, illetve a **János, István** és a **György** vezet.

A **fiúnevek** betőrendben így követik egymást: *Adalbert (1), Alojz (1), András (4), Bertalan (1), Demeter (1), Ferenc (2), Gábor (3), Gáspár (1), György (5), Gyula (1), Ignác (3), Imre (1), István (6), János (7), József (1), Lajos (2), Márk (2), Mihály (3), Miklós (1), Pál (1), Sándor (1), Vince (2)*. A **női neveknél** mindez így alakult: *Anna (4), Apollónia (1), Erzsébet (3), Éva (1), Franciska (2), Julianna (1), Katalin (2), Margit (1), Mária (2), Rozália (5), Terézia (1), Veronika (1), Zsuzsanna (7)*.

Megfigyelhetjük, hogy a férfinevek skálája sokkal gazdagabb. Meglepő, hogy a József ekkor még nem volt annyira gyakori. Néhány régi keresztnév mára teljesen eltűnt az itteni névhasználatból, köztük például a Demeter, Gáspár, Ignác és a Vince.

A női neveknél igen népszerű volt e vidéken a Zsuzsanna és a Rozália, viszont kevésbé volt gyakori a Mária és a Margit. Ezek közül viszont a legtöbb megtalálható a mai névhasználatban is, bár a Margit vagy a Rozália egyre ritkább.

A házassági anyakönyvek

Az anyakönyvekben a XIX. század végének, az **1883-1894** közti időszak 12 esztendejének házassági szokásait vizsgáltam meg Apátiban és Újfaluban. Összesen évi 4,3-as átlaggal 52 házasság kötött. Az éves átlagból arra következtethetünk, hogy nem nagy településekkel állunk szemben. Meglepő, hogy a **exogám** (más falusiakkal) kötött házasságok száma jóval magasabb (39), mint az **endogám** (azaz a belső) házasságkötéseké (13). Ez azzal is magyarázható, hogy az uradalmi cselédek, a majorsági munkások közt sok volt az idegen, s ezek házasságkötését is itt anyakönyvezték. Nem mondható viszont magasnak a két falu (Apáti és Újfalú) fiataljainak összeházasodási aránya. Tizenkét év alatt mindössze hét ilyen házasságkötésre került sor. Az alábbi táblázatban a házasságkötések számát figyelhetjük meg, kimutatva azt külön-külön mindkét településen.

Év: Összesen: Ebből Újfalú: Apáti: Összeházasodás a 2 faluban:

Exogám: Endogám:

1883	5	5	0	4	1	0
1884	3	3	0	2	2	1
1885	3	2	1	3	0	0
1886	4	3	1	2	2	0
1887	5	5	0	3	3	1
1888	6	3	3	4	2	0
1889	5	3	2	5	1	1
1890	3	3	0	3	1	1
1891	5	4	1	4	2	1
1892	5	2	3	4	2	1
1893	2	1	1	1	1	0
1894	6	5	1	5	2	1
Összesen:	52	39	13	40	19	7
(Átlag)	(4,3)	(3,2)	(1)	(3,3)	(1,5)	(0,5)

(A két falu közti összeházasodások esetében a házasságkötések számát mindkét helyen beszámítottuk, ezért az ilyenkor eggyel több az összesítésnél.)

Ha megnézzük, **milyen települések legényei házasodtak a vizsgált időszakban (1883-1894) Apátiból**, látjuk, hogy a 19 házasságkötésnél 11 esetben idegenből volt a vőlegény, mégpedig az alábbi

helyekről: *Bátorfalu* (2), *Csáb*(1), *Felsőszelény* (2), *Illési puszta* (1), *Leszenye* (1), *Nyitra* (1), *Podluzsány* (1), *Terbegec* (1), *Újfalu* (1). Megyék szerint ez így oszlott meg: *Hont megye* (8), *Nógrád megye* (2), *Nyitra megye* (1). *Endogám házasságkötésre* 2 esetben került sor.

Újfaluból a tárgyalt időszakban 16 idegen legény nősült. Ezek az alábbi településekről kerültek ide: *Apáti* (3), *Bátorfalu* (1), *Csáb* (2) *Dengeleg* (1), *Házasnénye* (1), *Leszenye* (3), *Lukanénye* (3), *Ságújfalu* (1), *Zahora* (1). A megyék szerinti eloszlás így nézett ki: *Hont megye* (13), *Nógrád megye* (3). *Endogám házasságkötésre* ez alatt az időszak alatt 10 esetben került sor.

Természetesen az itteni legények is nősültek falujukon kívül: az *apátiak* ugyan mindössze csak két esetben, egyszer *Ipolyharasztiból* és egyszer *Újfaluból*. Az *újfalusiak* 11-szer nősültek idegenből, és pedig az alábbi helyekről: *Apáti* (1), *Bátorfalu* (1), *Balassagyarmat* (2), *Dacsólom* (1), *Erdőmeg* (1), *Ipolykeszi* (1), *Leszenye* (1), *Lukanénye* (2), *Podluzsány* (1).

A házasságot kötöttek *társadalmi állása* is vizsgálatom tárgya volt, bár ezt az anyakönyvbe nem mindig jegyezték be. Elmondhatjuk, hogy azonos rangú fiatalok kötöttek legtöbbször házasságot egymással. Tehát béres a béressel, zsellér a zsellérral, esetleg cseléddel vagy béressel; jobbágy a jobbággal, gazda a gazdával. Előfordult egy-két esetben az is, hogy a jobbágy zsellérral, útkaparóval lépett házasságra. Ezt mutatjuk be az alábbiakban: (Az első helyen a legény, a másodikikon a leány társadalmi állása, zárójelben az ilyen házasságok száma szerepel.) *béres – béres* (1); *béres – bíró*(1); *főhadnagy – földbirtokos* (1), *gazda – gazda* (1); *gulyás – zsellér* (1); *jobbágy – jobbágy* (4); *jobbágy – zsellér* (3); *juhász – zsellér* (3); *kocsis – zsellér* (1); *kovácsmester – kertész* (1); *útkaparó – jobbágy* 1); *zsellér – béres* (1); *zsellér – cseléd* (1); *zsellér – jobbágy* (2); *zsellér – zsellér* (12).

A *házasulók életkorát* is érdemes szemügyre vennünk. A legfiatalabb házasságot kötött férfi a vizsgált időszakban 20 éves, a lány pedig mindössze 15,5 éves; a legidősebb férfi 50 éves, a nő pedig 70 éves volt. A következő felsorolás a házasságot kötöttek életkorát tartalmazza (az első szám a férfi korát, a második a nőét jelzi): 23-22; 36-32; 25-21; 21-18; 41-30; 23-20; 27-21; 24-17; 25-20; 31-19; 27-19; 23-20; 20-20; 47-28; 32-28; 25-21; 27-22; 29-22; 33-39; 23-27; 26-33; 24-20; 21-17; 24-19; 24-18; 38-18; 25-21; 20-23; 27-19; 32-30; 24-19; 36-39; 31-21; 24-21; 30-23; 29-17; 54-70; 26-18; 25-19; 52-65; 24-21; 26-28; 20-15; 24-20; 24-15; 19-16; 25-23.

A *családi állapotot* illetően a legtöbb házasuló természetesen hajadon, illetve nőtlen volt, de előfordult más állapotúak házasságra lépése is. Az *özvegy-özvegy* házasságkötések száma például 3; az *özvegy-hajadoné* 2, a *legény-özvegyé* pedig 3 volt.

A halotti anyakönyvek

A halálozások számát az **1868-1872** közti időszak öt esztendejére kiterjedőleg vizsgáltam meg. Ekkor összesen 54 halálesetet anyakönyveztek Apátiból és Újfaluból. Legtöbbször – 14-en – 1868-ban hunytak el, legkevesebben pedig 1870-ben, mindössze heten. A pontos adatokat az alábbi táblázat mutatja:

<u>Év:</u>	<u>Halálozások száma össz.:</u>	<u>Apátiban:</u>	<u>Újfaluban:</u>
1868	14	2	12
1869	12	5	7
1870	7	1	6
1871	10	4	6
1872	11	3	8
Összesen:	54	15	39

Az anyakönyvek 18 féle *halálokot* jegyeztek. Közülük leggyakoribb az *idétlenség*, a *tífusz*, a *vízkegy* és a *görcsök* voltak. A *csecsemő- és gyermekhalandóság* száma a fél évtized alatt 27 volt. A *halálokok, betegségek* pontos listáját az alábbiakban adjuk közre: *agykór* (3), *dizantéria* (1),

epilepszia (1), fertőzés (1), görcsök (4), hideglelés (2), himlő (1), idétlen (11), koraszülött (1), köhögés (2), sorvadás (1), lábköszvény (1), tífusz (11), tuberkulózis (2), tüdőgyulladás (2), tüdővész (1), vízkór (7), vörheny (1).

A nagyobb **járványok**, tragikus betegségek közül megemlíthetjük a **kolerát**, amely két ízben is pusztított a településen: **1831-ben** és **1873-ban** egyaránt közel 20-20 áldozatot követelt. A kisgyermeknél az **1873-as feketehimlő** okozott nagyobb pusztítást.

Megvizsgáltam az **elhunytak keresztneveit** és azok gyakoriságát is Apátiban és Újfaluban. A férfiaknál a legtöbb elhunyt **János, István** és **György** nevű, a nőknél **Zsuzsanna** és **Mária** volt. A nevek skálája így állt össze: *Adalbert (1), András (2), Ferenc (3), György (5), Imre (2), István (6), János ((6), József (4), Károly (1), Mátyás (1), Mihály (1); illetve Ágnes (2), Anna (2), Borbála (1), Julianna (1), Katalin (2), Mária (4), Márta (1), Rozália (2), Teréz (2), Veronika (2), Zsuzsanna (4).*

A temető néprajza

Siket József (1904) egykori adatközlőm a község temetőjével, temetőivel kapcsolatban az alábbiakat mondta el: „*A temetőt majdnem a legmagasabb hegy alá tették, mer szegénység vót, szegény vót a falu, köllött lent a hely másra. Rás-hegynek, Nemesódalnak, Temetőódalnak is mondták azt a részt. A halottnak kelet felé kellett nézni, nem a falu felé. Egyik részen katolikusok, másikon evangélikusok vótak. Abba' az időbe' még Szlovákgyarmatról is ide hozták a halottakat. Régen kit hova tettek, nem számított. Egymás mellé is temetkeztek a családtagok. Ez nem a felső részbe', hanem mán az alsóba' ment így. Most mán a harmagyk részt is megkezdték. Édesanyám mán az alsóba' van, mellette senki sincs. Az ujjba' van a felességem, én is mellette leszek. Régen is előfordót, hogy a családtagokat egymás mellé rakták. A koporsót Schmidt asztalos csinátá, világosbarnára, feketére festette, virágmintával is díszítette. 20, 50 vagy 100 koronát köllött egy koporsóér füzetnyi, keresztvel együtt. A ravaltal otthon deszkából, kocsiódalból csináták. Arra terítót tettek, amit aztán tovább használtak. A halott alá nyáron forgácsot helyeztek, hogy abba csepegjen.*“

A mai adatközlők (Zölleiné Tóth Rozália, 1943; Molnár Józsefné Rimóczi Jolán, 1935) **Varnyasnak** mondják a temetőrészt. A **sírok tájolásával** kapcsolatban ők ezt állították: „*A halottak a falutól kifelé, kelet felé néztek, hogy műjjon el a kolera. Akkor kezdték a halottakat így lefövel temetni. Hogy mennyen el a betegség.*“ Ez a tájolás a mai napig érvényben van, s máshol is találkozhattunk ilyenekkel. Újfaluban a halott fejénél lévő síremlék felirata azonban annak a falu felé eső részén van.

A **haldoklóhoz** a hozzátartozók papot hívtak. Ezt az anyakönyvi bejegyzésekből is tudjuk. Ám előfordult, hogy a plébános a beteget nem tudta ellátni a haldoklók szentségével, azaz az utolsó kenettel, mert a családtagok ezt a gondoskodást elhanyagolták, ritkább esetben a haldokló sem igényelte ezt. Temetés után kisebb **tort** itt is tartottak.

Siket István (1910) adatközlőtől tudjuk, hogy az 1920-as években még temettek „*kivőre, az Öregtemetőbe is. Akinek rokonnya vót ott, azt oda temették. A családok egy helyre, egymás mellé temetkeztek. Kiásták a régi koporsót is. Azelőtt lehetett 2,5 méterre is temetkezni, s vót három koporsó is egymáson. Bóthajtásra is tettek. Többen is fölébredtek, azér hozták azt a rendeletet, hogy a halottnak 48 órán kint köll lenni. Beszéték, hogy fölébredt valaki, és az igaz is. Elmentek a jóshoz, halottlátóhoz. A rokonok is vótak ott. Nényébe' vót egy Fischer nevű orvos, azt lehozták a halottat megnézni, de csak az ajtóból ránézett, s mondta, hogy el lehet temetni./.../ Nem ment oda, hogy megnézze, megfogja, hogy meghalt-e. A két asszony csak mondta, hogy eltemettük Rozinkát. De azt is mondták, hogy nem változott meg, szép piros vót. Mikor a koporsóba beletették, a halott még meleg vót. Eltemették. Még az is vót, hogy valaki a temetőbe' hallotta, hogy valaki nagyon ordít. Mikor elmentek a jóslóhoz, az azt mondta, hogy lerágta a keziről a húst, és hason fekszik a koporsóba. Ha őneki nem hisznek, nézzik meg. Nászali Rozi vót az ura után, 38 éve történt.*

Magyarországra jártak több helekre. Tőlünk is vótak. Eggy fijatal gyerek agyonütötte magát itt Szlovákgyarmaton. Oszk azok is elmentek Putnokra, ott vót a jóssasszony. Vagy tíz éve történt.

Az asszony azt is megondta, hogy van felötörtetve a gyerek. Akit eltemettek éve, annak a fija is elment oda.“

A temető újabb részében is állítottak **központi keresztet**. A **sírjelek** legtöbbje **kő** (homokkő, műkő, fekete vagy fehér márvány, gránit), s akad néhány vaskorpuszos **fakereszt is**. Vannak magányos vagy dupla sírjelek, amelyek különböző alakzatúak lehetnek. Valamennyiükön azonban ott a kereszt vagy a korpuszus feszület. A **kerteszt alakú sírjelek** legtöbbje **egyenes szárvégű**, ám a régebbiek közt sok a **háromkaréjos** vagy a **kihelyezett szárvégű**. Több sírjelen az **elhunyt fényképe** is látható. Néhányat kiegészít egy-egy alakzat is, például **galamb** vagy **angyal**.

A legtöbb síremléken a halott pontos neve (az asszonyoknál a leánykori is), a születés és a halálozás pontos dátuma olvasható. A **dedikáció** általában így kezdődik: „*Itt nyugszik Istenben boldogult*“, s így zárul: „*Béke hamvaira*“; „*Nyugodjon békében*“; „*Isten angyala örködjön drága poraid felett*“; „*Jézusomnak szíven megnyugodni jó*“; „*Nyugodjon békében, Jézus, Mária nevében*“; „*Kik elfáradtatok/ az élet tengerén/ nyugodjatok meg/ Jézus szent szíven*“.

Néhány sírjelen **sírvers** is olvasható. **PETROVICS JÓZSEF**én (1936-1986) például ez: „*Göröngyök és hantok lassan/ Omoljatok, mert egy jó szívű/ gyermek nyugszik alattatok*“. **ÁDÁM JÁNOS** sírkövére ezt vésték: „*Szeretetlen szenvedésben/ Szíve holtra fáradt/ Édes Jézus adj nyugalmat/ Drága jó apánknak*“. **SZANDAI JÁNOSNÉ** (1914-1967) síremlékén olvashatók az alábbi sorok: „*Felejthetetlen drága jó édes/ anyánk emlékeid fájós szíved/ őrzik férjed és gyermekeid*“. **BEVÍZ ISTVÁN** (1908-1975) dedikációján ez áll: „*Ha majd egykor elszárad/ érted hulló könnyem/ Megpihenni hozzád jövök/ drága jó Férfem*“. **OROSZLÁN ZUZANNA** (1917-1972) neve alá ezt vésték: „*Kérünk vedd e kedves lelket/ Oltalmadba jó Atyánk/ Hogy a mennyből nézhessen le/ Áldást küldve mireánk*“. **RIMÓCZI SÁNDOR** sírjélére íratta a feleség az alábbiakat: „*Édes jó Szűzanyám/ nézd szívem fájalmát/ és kérd ki/ Istentől/ hitvesem nyugalmát*“. **GROSSCHMIDT JÓZSEF** (1889-1975) sírjélén ez áll: „*Mily rövid az élet/ kegyetlen a halál légy bol/dog az égben drága édes/ apánk*“.

Egy fiatalon elhunyt kisgyermek sírjélének fehér márvány lapján ez olvasható: „*Itt nyugszik I.B./ Felejthetetlen/ kis gyermekünk/ ZAHORC MISKA/ 1939. X. 28. + 1945.n.12/ Isten angyala örködjön/ drága poraid fölött*“. A márványlap két oldalán téglalap alakú műköoszlop, tetejükön fehér porcelán szárnyas angyalok, kezükben kereszttel.

Két fiatal testvér kihelyezett szárvégű műkő sírkeresztjére ez a szöveg került: „*Itt nyugszik I.B./ RIMÓCZI ILONKA/ szül+1946/ Isten angyala szólította/ RIMÓCZI PITYUKA/ 1947.IX. 23. + 1951.IV.28.*“

Egy háromkaréjos szárvégű fehér gránitkeresztben az elhunyt fiatal elsőáldozási képe is ott látható, alatt pedig ez olvasható: „*Itt nyugszik I.B./ Felejthetetlen/ Kislányunk/ JERGYIK ILONKA/ sz. 1936. márc. 8. + 1943. júl. 28./ Isten angyala/ örködjön drága/ poraid fölött*“.

Nagycsalárendszer, hadak, a település személynevei

Apátújfaluban a tehetősebb jobbágyoknál is jelentkezett idővel az elszegényedés. A birtok és a porta egyaránt osztódott, elaprózódott. Tehát a családok népesek voltak, a vagyon pedig nem igen gyarapodott. A XIX. század közepe táján csak **4 egészszelkes jobbágyportát** írtak össze. De nem volt sokkal több ezekből Újfaluban sem, ahol a **6 egészszelkes porta** mellett még akadt **4 kétnegyedes** is.

A helyzet a XX. század elején sem volt sokkal jobb. Csak kevés itteni lakosnak sikerült a felemelkedés, sokan inkább még tovább szegényedtek. Adatközlőm, **Siket József** (1904), akinek felmenői még jobbágyok voltak, elmondta, hogy ahol laktak, „*a negyedházhely 8 felé ment. A lakás csak olyan patkányfészek volt. Öten 'votunk testvérek. Apám 1916-ban hazagyött a katonaságtól szabadságra, oszt akkor lett az ötödik gyerek. Ő meg meghalt. Anyám nem ment férhő', aszonta, elig mán a gyerek*“. A család így zsellérsorba jutott.

Jobbágyok voltak a **Szabók** is, közülük került ki a legnagyobb gazda. De az egyik, mint az

adatközlőtől hallottuk: *elmulatott minden vagyont. A Bástiak is „gazdák vótak, azok vezették a falut“* A további őslakosokról ezt mondta még az idős adatközlő: „*A Babka szegény család vót. A Zölliekből ott is laktak a falu végén Apátyin, abba’ a szoros udvarba’. Mán régtől itt vannak. Mikor mink odakerőtünk Apátyiba, 6-7-en is laktak abba az udvarba’. Abba a szoroskába’. Alattunk a Molnárok, fölöttünk a Rimócziak laktak. A Rimócziak azok jobbágyok vótak.*“ A régi Apátújfalusiak közé tartoztak még a **Tóthok**, a **Bevíz** és a **Péter** nevűek is.

Az anyakönyvek családnévanyaga

A családneveket és azok gyakoriságát Apátiban és Újfaluban két időszakban vizsgáltam. Az első az **1774-1780** közti időszak hét esztendejét öleli fel. A *születési anyakönyvbe* ez alatt 81 **újszülöttet** jegyeztek be. A vizsgálat tehát csak ezek nevére vonatkozik, s nem tartalmazza az anyák lánykori nevét. A két település névanyagát együtt tárgyaljuk. Az alábbiakban azokat a **családneveket** mutatjuk be betűrendes sorrendben, amelyek ma is megvannak. Zárójelben a nevek gyakoriságának számát láthatjuk. A névanyag tehát ezt a képet mutatja: *Bapka (5), Bartos (2), Básti (2), Bengyik (1), Bevíz (6), Czelenk (1), Hecsei (1), Pásztor (1), Rimóczi (5), Siket (10), Szabó (15), Tóth (13), Urbán (1), Zöllei (2).*

Megvizsgáltuk a ma már Apátújfaluban nem létező neveket is, melyek a következők: *Ágai, Apánszki, Bakkalár, Bazsos, Fero, Gordus, Kászi, Krausz, Lázi, Márton, Ocsai, Oravszi, Polyák.*

A második időszak az **1868-1872** közti öt évet foglalja magába. A születési anyakönyvben felbukkanó családneveket itt külön-külön mutatjuk ki Apátiban és Újfaluban, szerepeltetve az anyák lánykori nevét is. Zárójelben a név gyakoriságát láthatjuk. **Apátiban** ekkor a **Kapuszta, Básti, Bapka** és a **Siket** volt a leggyakoribb név, a betűrendes mujtató pedig így alakult: *Bapka (6), Básti (8), Bevíz (4), Jergyik (1), Kapuszta (12), Korgyik (1), Kosik (1), Koza (1), Molnár (7), Nemcsok (1), Péter (2), Pillich (1), Polyovka (1), Rimóczy (7), Siket (6), Szabó (5), Sztankovics (1). Tóth (4), Vajda (1), Zölley (3).*

Újfaluban a **Rimóczy, Básti, Kapuszta, Molnár, Szabó, Siket, Bapka, Czifrik** és a **Pócs** volt a leggyakoribb, a teljes lista pedig így néz ki: *Babocsay (1), Bálint (1), Balga (1), Bangó (2), Básti (19), Bapka (6), Bartos (1), Bella (3), Berky (2) Boldog (3), Celeng (1), Czifrik (6), Czinege (1), Csáky (1), Cserny (1), Deák (1) Debnár (1), Drenka (1), Falusy (1), Fekete (1), Fojtlik (1), Gál (3), Gáspár (1), Gubanyics (1), Gyürky (2), Hegedűs (2), Hecsey (5), Holotta (1), Horváth (2), Hrajagyelszky (2), Hustyava (2), Ivicz (3), Jánoska (3), Jergyik (2), Kalmár (1), Kapuszta (19), Katkó (2), Kolbány (3), Kollár (2), Kopács (1), Kopsik (1), Kovács (1), Koza (2), Kukolík (2), Kvaszny (1), Lábody (1), Laudon (1), Lisbina (1), Lőrinc (2), Malina (1), Mészáros (1), Mocsáry (2), Molnár (9), Nozdrovicky (4), Novák (1), Novotny (1), Ohajda (1), Oláh (1), Péter (13), Pobory (1), Pócs (6), Polyovka (2), Rados (1), Rigó (1), Rimóczy (21), Siket (7), Szabó (7), Szeverényi (3), Szorcsik (2), Sztankovics (5), Tóth (14), Vereszky (1), Zölley (2).*

Érdeemesnek tartottam a **halotti anyakönyveket** is megvizsgálni, mert ez a névanyag sokszínűségéhez, teljesebb képéhez vezetett. Eszerint **Újfaluban** a **Szabó, Péter, Tóth, Básti, Bapka, Czifrik** volt a leggyakoribb, a teljes családnévanyag meg így rendeződött: *Babocsay (1), Bálint (1), Bapka (3), Baranyi (1) Bartók (1), Bartos (1), Básti (5), Bella (1), Czifrik (3), Falusy (1), Fojtlik (1), Gubanyics (1), Heves (1), Hecsey (3), Horváth (1), Hutyanszky (Illési – 1), Kalmár (1), Korgyik (1), Krakovszky (1), Kukolík (1), Kurecz (1), Laczko (1), Luerin (Illési – 1), Molnár (1), Péter (6), Pobory (1), Prohászka (1), Rapon (1), Siket (1), Szabó (8), Tóth (6).*

Apátiban a **Bapka, Zölley** és a **Bevíz** szerepelt a leggyakrabban az alábbi sorrendben: *Babocsay (1), Balga (1), Bapka (5), Básti (1), Bevíz (3), Fojtlik (1), Gyuricza (1), Kapuszta (2), Kollár (1), Kosik (Zabuska – 1), Krenács (1), Molnár (2), Nemcsok (Zabuska – 1), Péter (2), Siket (2), Szabó (1), Szrna (Pálháza – 1), Zölley (4).*

A mai lakónyilvántartó családnevei

A falu **630 lakosa** ma a lakónyilvántartó szerint **116féle nevet** visel. Egy név terheltsége átlagosan

5,43. Ám vannak ennél sokkal terheltebb családnevek, s akad olyan név is, melynek csak egy személy a viselője. A legterheltebb nevek közt ott találjuk a régi őslakók családneveit. Ilyen a: **Péter** (40 személy), **Rimóczi** (37), **Zöllei** (30), **Beváz** (26) **Záhorec** (24), **Básti** (18), **Tóth** (18), **Krekáč** (14), **Schmidt** (14), **Húšťava** (13). Azon nevek, melyeket csak egy személy visel, általában nem tősgyökeres apátújfalusi hangzásúak. Zömmel s néhány kivétellel az ide beköltözöttek, főleg szlovák származású személyek nevei ezek, mintegy bizonyítva az újabb évtizedekben előfordult keveredést is. Eme nevek tehát az alábbiak: **Babka, Bahyl, Bendík, Deme, Dinka, Fábry, Gabul, Gembeš, Hotzel, Hrkov, Kanyó, Katkó, Keresteš, Litavský, Miškovčik, Petrovič, Petrovský, Šimon, Záhorec**.

A régi névanyagot már volt alkalmunk többször is bemutatni. Hogy még jobban érzékeltessük a falu lakosainak életében történt változásokat: a régebbi családnevek eltűnését vagy fennmaradását, az újabbak felbukkanását. A már szerepeltetett neveken kívül közzétesszük a lakónyilvántartóban előforduló összes családnevet. Megfigyelhetjük azt is, hogy helyenként nem következes a névalak írásmódja, erősen igazodik a szlovák ortográfiahoz. A névalak után zárójelben szerepel az azt viselők száma: **Alakša** (5), **Antalicz** (5), **Baláz** (2), **Balga** (4), **Balla** (7), **Bari** (2), **Bartoš** (2), **Belanský** (5), **Belá** (4), **Belák** (2), **Béres** (3), **Bodor** (3), **Bojtoš** (2), **Böjtöš** (3), **Budai** (4), **Celeng** (5), **Cseri** (2), **Čáky** (4), **Čeri** (11), **Černík** (2), **Darányi** (2), **Déneš** (2), **Dobry** (2), **Đurček** (3), **Đuriš** (3), **Đurík** (5), **Filip** (5), **Fonody** (3), **Geregai** (7), **Grosschmidt** (11), **Györgyik** (3), **Gyurkovič** (4), **Halko** (3), **Hečei** (6), **Hegedűš** (10), **Híveš** (7), **Holub** (4), **Horský** (2), **Horváth** (3), **Hudec** (7), **Iždinskí** (4), **Jámbor** (4), **Kakaš** (2), **Kárász** (2), **Kelemen** (3), **Kilmajer** (4), **Kišš** (2), **Kočik** (4), **Kotora** (4), **Kovács** (2), **Kövesdi** (3), **Kukolík** (7), **Lendvay** (5), **Merica** (3), **Mihálik** (8), **Molnár** (8), **Nagy** (8), **Nasáli** (2), **Nemčok** (8), **Nozdrovický** (4), **Oláh** (3), **Oroszlány** (4), **Pál** (4), **Petényi** (2), **Radoš** (4), **Sabo** (4), **Sivó** (3), **Sladovnik** (9), **Slavev** (4), **Slávik** (5), **Slovák** (4), **Szabó** (2), **Szegedi** (5), **Šaranko** (4), **Šiket** (10), **Škerlec** (4), **Švec** (3), **Talpaš** (2), **Trešo** (2), **Ubertáš** (2), **Vaněk** (5), **Varga** (3), **Vlkolenský** (4), **Weiss** (2), **Zařko** (4), **Žiak** (3).

A régi nagycsaládok **hadak**at alkottak, melyekbe az azonos nevűek tartoztak. Ha az azonos nevűből is több lett, az azon belüli rokonokat **utónévv**el, **ragadványnévv**el különböztették meg egymástól. Ma ez már nem gyakori, de egykor a ragadványnevet, **melléknevet** még a hivatalos iratokban, összeírásokban is feltüntették. Ezekben az anyagokban a legrégebbi apátújfalusi családok alábbi ragadványneveivel találkoztam (a családnév mellett zárójelben a ragadványnevet tüntetem fel): **Péter** (Iló, Illo, Gurázs, Gurázs, Jancsi, Poncsó); **Rimóczi** (Julis, Herekat, Tót, Faragó); **Siket** (Kaparó); **Tót** (Kukucska); **Zöllei** (Sto, Komso, Lügye, Nepomuk).

Dűlőnevek Apátújfaluban

A régi kataszteri térképeken az egyes dűlőknek, parcelláknak nemcsak számai, hanem pontos nevei is voltak. Ezek a nevek sok mindent kifejezettek: egy-egy információt például a művelési ágaktól az elhelyezkedésen és a térsíkon át a föld tulajdonságáig vagy a birtok tulajdonosáig. A dűlőnevek legtöbbje magyar eredetű, de akad köztük néhány szláv hangzású is. Lássuk az alábbiakban ezek egyféle csoportosítását!

Parlagok nevei: Cserpallag, Parlag; **Istrászföldek:** Ortások, Rétortás; **Sántóföldek (Ganonaföldek):** Hosszúföld, Mező, Járás, Nagytábla, Mervény, Zabuska, Pálháza; **Termények ujtáni dűlőnevek:** Babos, Lucernás, Ugorkás, Kendeföld, Káposztások; **Helyre, méretre, tulajdonságra utaló nevek:** Kisverés, Pajta mellett, Nagyverés, Nagytábla, Alsó Mervény, Pajta mellett, Felsőrét, Kisrét, Folyón túl, Alsószőlők, Butyka alja, Agyagos út, Vizenyős völgy, Kisveres, Nagyveres, Rétortási föld, Dögtér, Mélyvölgy, Varnyas, Káposztások felett, Nagypart alja, Lepenyei legelő, Völgy; **Szőlők nevei:** Illési szőlők, Illési elletések, Butyka, Butyka alja, Új elletések, Öreg szőlők, Alsószőlők, Mélyvölgyi szőlők, Nagyparti szőlők, Dolinkai szőlők; **Hegyek nevei:** Illési-hegy, Kishegy, Örhegy (Trázshegy, Sztrázshegy), Kohn-hegy, Rás-hegy, Dolna Mankowa (1853), Biley Wrch (1853), Urbansky Wrch (1853); **Rétek, legelők nevei:** Somos, Kisveres, Nagyveres, Felsőrét, Kisrét, Zsellérrét, Közös legelők, Görög rét, Lepenyei legelő, Nagypást.

Két XVIII. századi határtérkép dűlőnevei

Szeretnénk még felhívni a figyelmet két XVIII. századi térképre, melyek a Szolnok Megyei Levéltrában találhatóak a **Blakovits-iratok** közt. (A nevet a jelzetnek megfelelően írtuk.) A bl 016-os jelzetű **határtérkép** valójában „**Apáti község erdejének térképe, továbbá az ott található bozótosoknak és gyepeknek teljes kiterjedését valóságosan tartalmazó és a közbirtokosok közötti barátságos megegyezés után létrejött felosztást bemutató ábrázolás, amely munkálatokat szerkesztette káli Sárközy György, a Nemes Magyar Királyság hites földmérője**“. (A térkép eme sommás, latin nyelvű címkéjének fordítása dr. Hausel Sándor levéltáros munkája.)

A korabeli térképen még az is olvasható, hogy „**A Mélyvölgy másképpen Zabuska nevű erdő minéműsége a közbirtokosok által történt felosztás után 1790-ben jóváhagyatott a területe tekintetében, a 4 hitványabb, a 2 jobb cserjés, valamint a 8 gyepterülete az erdőhöz számított az alább elhelyezett és valóságosan előadott számítás szerint**“ van ábrázolva. Legnagyobb területet a **külső erdőség**, legkisebbit a **gyep** tette ki. A területen egyformán osztoztak a nemesek: **Géty Imre, Blaskovics Józsefné, Balogh János, D. Tihanyi, Kövesdy László és Tihanyi Károly**.

A másik **kataszteri térkép** (bl 015) **Rosnay Sámuel geodéta** munkája **1770-ből. Luka-Nénye, Dacso, Bátor-falu és Apathi** kataszterrészei, illetve azok találkozási pontjai láthatók rajta: a térképen lévő számozás szerint az alábbi formában:

1. Ebeck és Nénye határának találkozása a hegytetőn
2. Nyugati irányba folyó patak
3. A patak feletti hegy csúcsa
4. **Staya Hora** nevű hegy oldalai
5. Azon hegy vége
6. **Bonk** nevű út és völgy
7. Az útnál lévő északi irányba néző völgy
8. Nyugati irányban lévő hegytető
9. **Agyagos út**, és a völgy eleje
10. Északi irányú kiszögellés
11. Átjáró a réten keresztül a **Bleзна patakhoz**
12. A patak átkelőnél lévő völgy
13. A **nagy út**
14. Egyházasnénye határának találkozási pontja
15. Gyalogút
16. A gyalogúttól jobbra lévő mélyedés
17. A völgy kezdete
18. A **Nezveny patakon** átvezető út
19. A **Zuhotz völgy** vége
20. Délnek fekvő terület a határban
21. Erdős vidék a nagy útnál
22. Annak északi része
23. A határok között lévő keleti rész
24. A község használatára meghagyott rét, jelenleg **Felső Pástnak** nevezik.

A Jézus-szíve zászló (Csáky Károly felvétele)

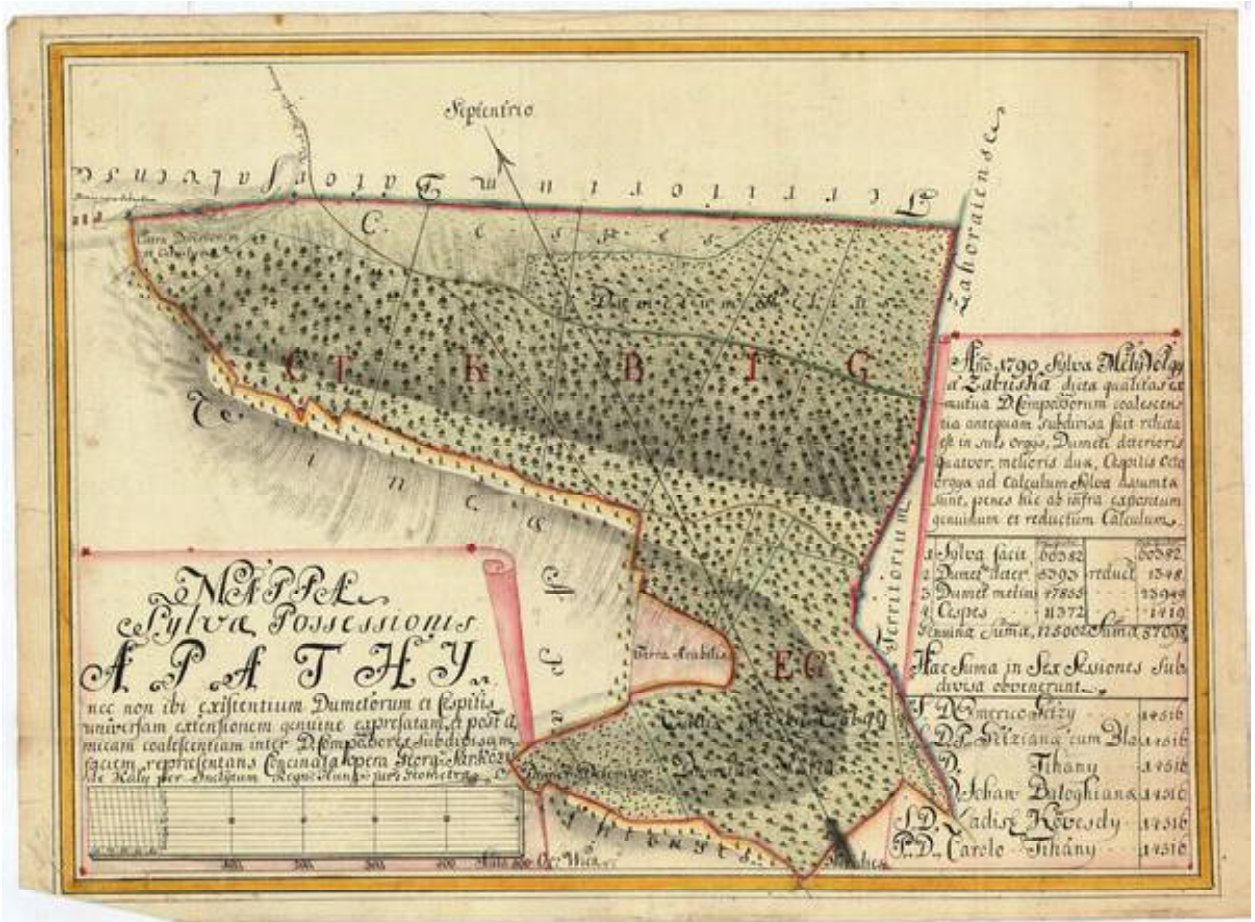
A templom szentélye a Jézus-szíve szoborral (Csáky Károly felvétele)

Újfalusiak viseletben egy régi porta udvarán, 1970 (Méry-Jókai)

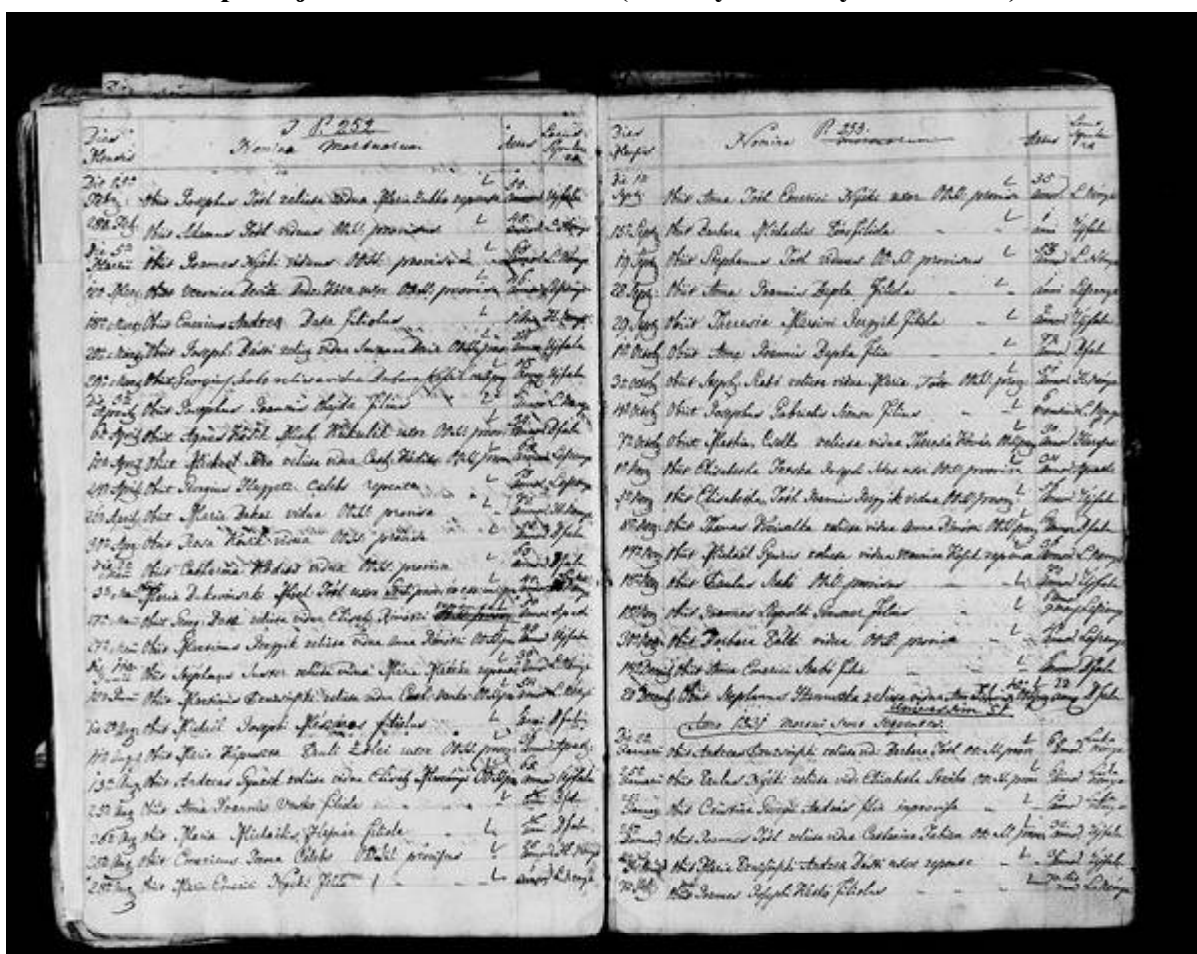
Kataszteri térkép a XVIII. század végéről (Szolnoki levéltár)

Apáti 1790-es kataszteri térképe a szolnoki levéltárban

Apátújfalú falumúzeuma (Csáky Károly felvétele)

Halotti anyakönyv, 1831

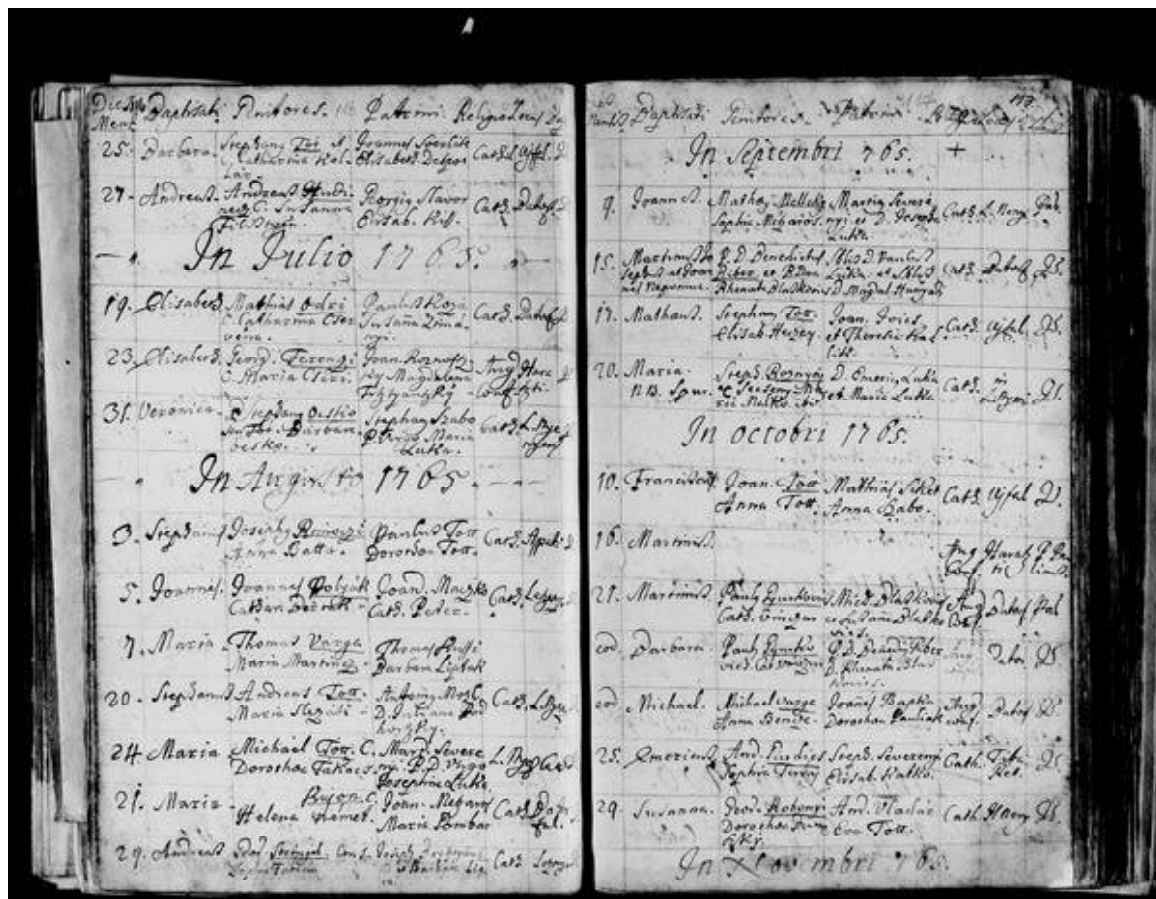
Homokkőbe vájt újfalusi pince (Csáky Károly felvétele)

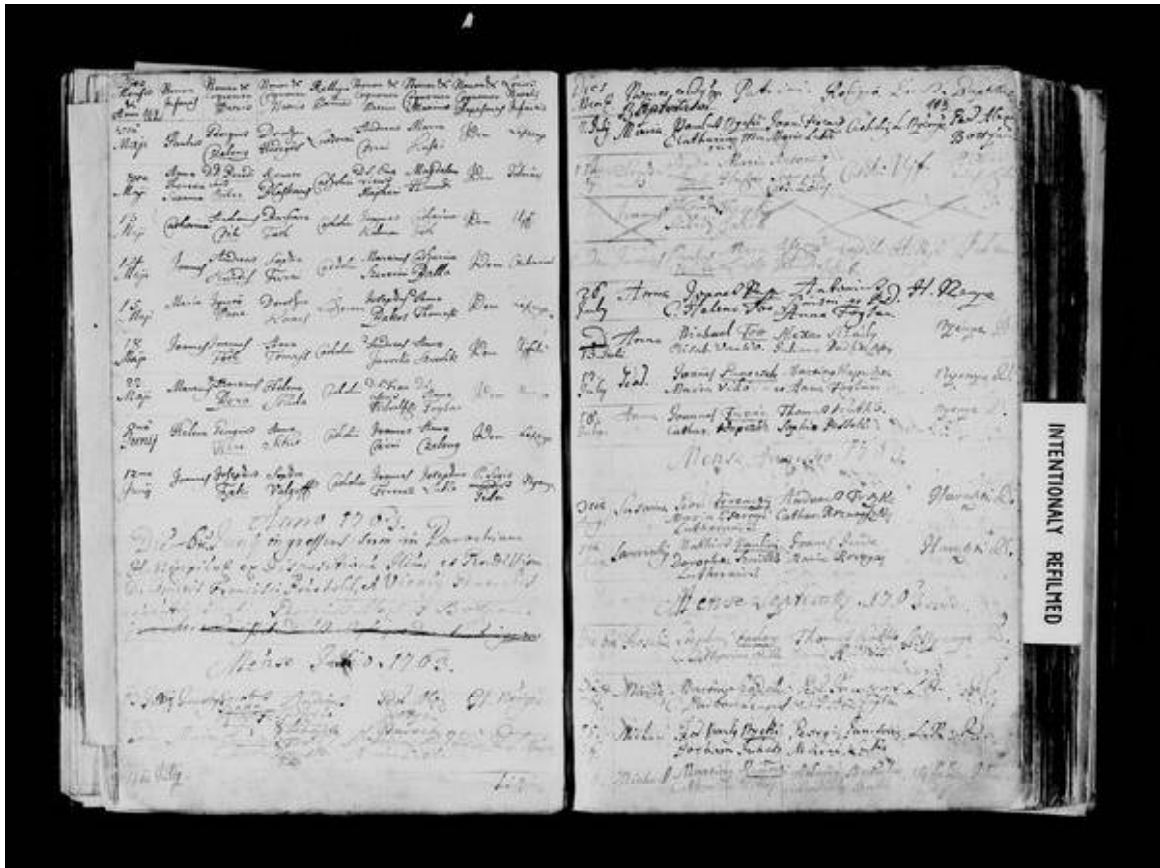
Nyeregtetős, csepegetős eresű ház (Csáky Károly felvétele)

Régi sátoztetős, oszloptornácós gazdaház (Csáky Károly felvétele)

Születési anyakönyv a XVIII. század közepéről

XVIII. századi házassági anyakönyv

Zahorecz Miska síremléke a temetőben (Csáky Károly felvétele)

ÁDÁM TAMÁS

Drótostót

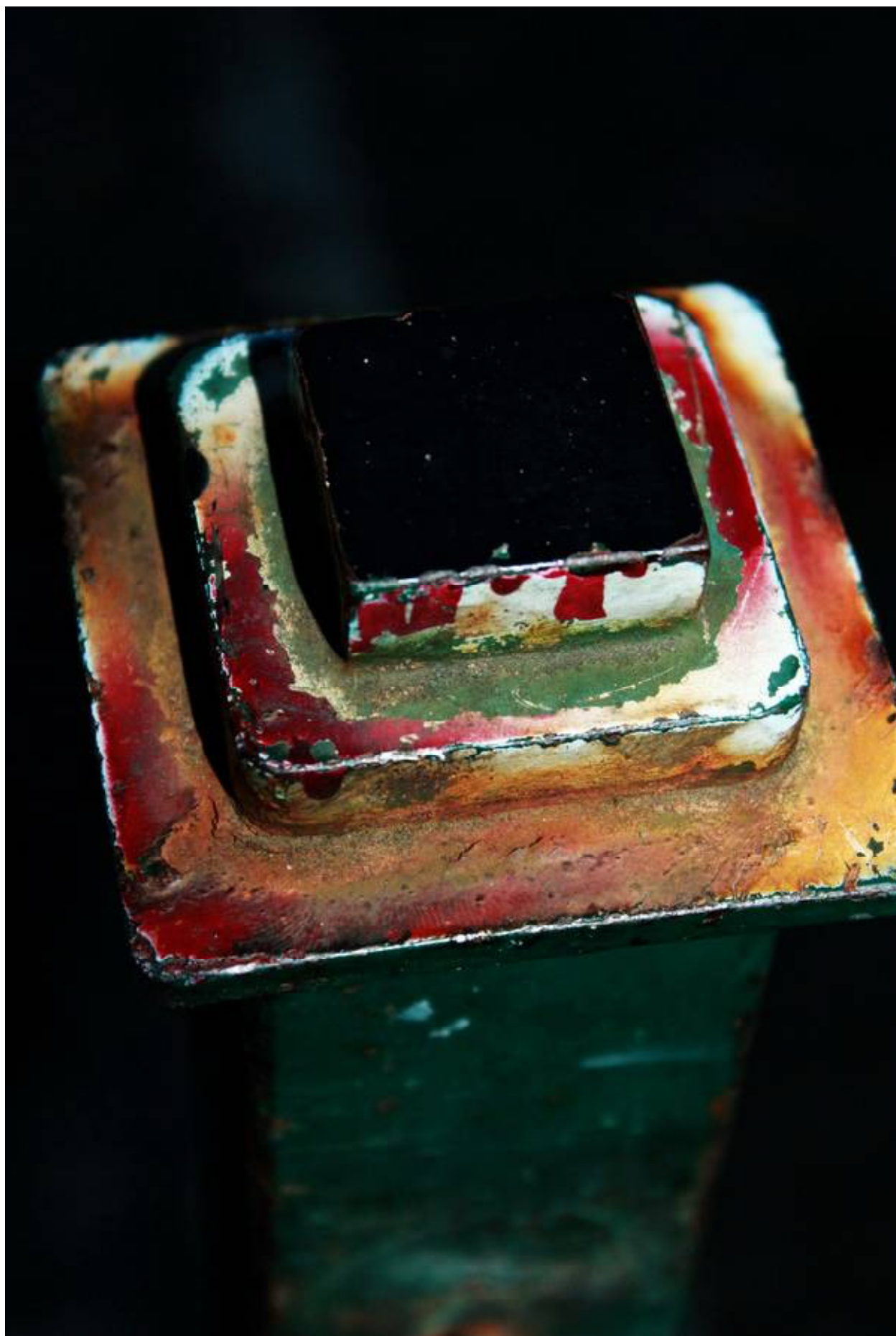
Anyám könyvéből

Mesefigura alatt köves út
szalad, rozsdás bicikli
imbolyog.

Kottázó verebek lágy ívű
villanydróton csiripelik: jó
ember a drótostót!

Begyógyulnak a krumplít látott
fazekak sebei, alumínium
szegecsek dalolnak.

Borostás arccal, vidáman
kerekezik a drótostót, anyám
fáradtan néz utána.

NÉMETH PÉTER MIKOLA

A TÁVOZÓRÓL ÉS A MEGTARTÓRÓL

Dr. Rusvay Tibor:

„Az önnön mélységei fölé hajoló szellem
megrendült számadásai”

**a gyermekgyilkosok esélyével,
útszéli Krisztusunk levágott fejével
hónom alatt
zászlótlan lobogással
a Jánusz-arcú félhomályban,
fel- s elvonultunk immár
harmadkakasszóra fegyverragyogással:
– kifosztani érettetek a csendet.**

(Főbe(n)járó üzenet 1984-ből, Németh Péter Mikolától
Rusvay Tiborhoz és a Tanítványoknak kötelező áthallásokkal)

Németh Péter Mikola: *Sosem volt könnyű arra vállalkozni, hogy akit tanítómesterének képzél az ember, azzal, akár csak egy-egy pillanatra is a "Gond és Gondolat" jegyében mélyre szálljon. Nagyon nehéz kérdezni így, s talán még nehezebb a kamerák mögött állni, hiszen ez a beszélgetés 20. századi búcsúztatóként, így a „Mester és a Tanítványai” között valóságosan is úgy történik, hogy a kamera mögött operatőrként (Szegedi János) az egyik tanítvány áll, s kérdezőként, – jó, vagy rossz médiumként, az majd végkifejletként válik világossá – a másik tanítvány az íróasztalnál ül, Rusvay tanár úr szobájában. Abban a lakásban, amely könyvekkel és titokzatos jegyzetekkel zsúfolásig telve, és aminek a küszöbét, ha emlékezetem nem csal, akkor zöldfülű kisdíákként, harmadévesek lehettünk, amikor, lázasan egy lengyelországi tanulmányi kirándulásra készülve, először átléphetünk. Már akkor is rácsodálkozva természetesen az ott látottakra, s titkon arra is gondolva, hogy persze, hát van honnan a végekre, a zebegényi Óperencián is túlra, Szobra szállítanod mindazt a szellemi muníciót, amivel ott és akkor a 60-as évek végén, a 70-es évek elején, az általad inger szegénynek nevezett, operett gimnáziumnak minősített környezetben megajándékoztál, ma már tudni lehet, „megáldottál” bennünket. Mi, azóta többször is kísérletet tettünk az együtt gondolkozásra. Az első Madách rádiós beszélgetésünk végkövetkeztetése az lett, mikor is a humanizmusról, a világ humanizálhatóságáról folyt a társalgásunk, 1996. februárjában a „Vigyázat, humanisták”-ban, idézlek: „hogy a humanizmus, mint magatartás, ma egy abszolút illuzórikusnak tűnő valami, és hát az is, mert a humanista ember nem egy légüres térben él, hanem nemzetben, politikailag jól körülhatárolt környezetben. Ez a környezet pedig durva és kegyetlen a humanista ember számára”. Ma is ugyanígy érzed?*

Dr. Rusvay Tibor: Igen, ma is ugyanígy érzem.

– És miért? Ez nem egy konok, pesszimista világnézet, emberi alapállás, amit a "nyolcvan felé, hazafelé" okán látsz és érzéksz így? Ezzel ellentétben mások, mondjuk Maklári József tanár úr, optimistán fogalmaztak. Ő azt állította például, hogy igenis a művészetek által van reményünk arra, hogy a következő évezredet humanizálhassuk, hogy a következő évszázad, a 21., az humánusabb legyen, mint a 20. század volt.

– Igen. Te Maklári Jóskára hivatkoztál, aki az én a legjobb barátom. Természetesen az ő álláspontja az ő álláspontja, de a művészetből kiindulni, mint alaptendenciából, és, mint megváltoztató, azt előidéző erőből: ilyen nincs! Tudomásul kell venni, hogy mi egy adott társadalomban élünk, ennek a társadalomnak megvannak ma már az új keretei, de nincsenek meg a törvényei, nincsen meg a morálja. Szükségképpen, humanista életérzés lehet ugyan egyes embereknél, mint Jóska barátomban is, de a kollektívumban ez nem érzékelhető.

– *Ennek történelmi okai vannak, vagy egész egyszerűen csak pillanatnyi emberek, lelkiek? Felnőtt egy generáció, többek között a te nemzedéked, ez még egy nagy generációnak számíthatott.*

– Nincsen generáció! Bár, generációváltás lenne, de még az sincs, mert felnőtt ugyan egy nemzedék, amely, hangsúlyozom egy olyan társadalmi keretben él, amely adott, és amelyet úgy formál, deformál, ahogyan ő akar. De hát, nap, mint nap halljuk, látjuk, olvassuk, hogy mi az, az elképzelés, – bocsánat, nincs elképzelés! – hogy mi az a „tett”, amit véghezvisznek egyesek. Mert ha lenne elképzelés, akkor az már beleférne a humanista keretekbe, márpedig, a humanizmus életérzése, hosszútávra szóló életérzés. Az, az adott keret, amire te utalsz, hogy generáció, az pedig egy ideiglenes átmeneti állapot. Ahol szükségképpen eltűnik a humanizmus.

– *Többször is megfogalmazódott már, hogy a magyar történelem a középkor óta balsikerek sorozata. Többször újra fogalmaztuk már Ady intelmét: „Nekünk mindig Mohács kell!”. Az ő máig érvényes üzenetének végzetre hangolt aktualitását: „Ne legyen egy félpercnyi békeségünk, / Mert akkor végünk, végünk”, mert Mi magyarok csak a tragédiáinkból vagyunk képesek tanulni. Ez a borúlátás azután, ismét felerősödik a Trianoni békediktátumot, majd a Bécsi döntést követően, és '56 után. És ez a kísértetiesen szorongató életérzés, mind a mai napig itt van velünk a rendszerváltoztatás viharában is.*

– Igen. A történelem, természetesen, az más. A történelmünk az olyan összefoglaló jelentőségű, amelyet nem tudunk meghatározni, de nem igaz, hogy csupa kudarc. Kudarcok is voltak, vannak a történelmünkben. A legnagyobb tragédiánk, a Habsburgok okozta tragédia, amely alól sajnos nem voltunk képesek időben kiszabadulni, s még most sem tudunk egészen a monarchista körökben, a legitimisták körében ma is él, az, nosztalgia. De mi után epednek ezek az emberek? A nyugalom, a béke után. Vajonez az új nemzedék a nyugalom, a béke után vágyakozik? Nem! Új úton jár. Vegyük már tudomásul, hogy a magyar történelem tele van dicsőséges lapokkal, lehet ugyan, hogy ezek a dicsőséges lapok csak kísérletek voltak. Legnagyobb próbálkozásnak számított a Széchenyi-féle kísérlet. Ugyanúgy a legnagyobb próbálkozások közül való volt a Tisza István-i, a Bethlen-i kísérlet is, hogy aztán csődöt mondjon minden. A szovjet csapatok, illetve az orosz szupremácia következtében, a pánszlávizmus, az ortodoxia, amely együttesen keveredett abban a szörnyűségben, amit a 20. századi történelem teremtett.

– *Történelmi tudattal élni. Egyáltalán népben, nemzetben gondolkozni. Ez fontos alapelve, indíttatása lehetett még annak a nemzedéknek, hogy megint korosztályokról beszéljünk, akikkel te magad is együtt indultál, az 1920-as évek második felében születettekkel, az un. Eötvös Kollégistákkal, akik, ha jól tudom, mindenekelőtt Németh László, Keresztury Dezső pedagógiai, írói, emberi alapállását tartották követhetőnek, példa értékűnek. A kérdésem az tehát, hogy népben-nemzetben gondolkodni, ma hogyan lehet, lehet-e egyáltalán?*

– A helyzet a következő: az Eötvös Kollégisták között elenyésző számban voltak Németh László-pártiak, Keresztury-pártiak. Ennek Keresztury is az okozója volt, aki a helyzetből következően, olyan embereket vett fel a Kollégiumba, akik már eleve más elkötelezettségűek voltak. Nem akarom sorolni a neveket, sok van. Akik megmaradtak, azok, sem Németh Lászlót, sem Keresztury Dezsőt nem majmolták, azok urbanisták voltak, művelt emberek. Ami pedig a népben-nemzetben gondolkodókat illeti?

Veres Péter-i mondás: már eleve végigfut a hátamon a hideg, hogy épp Veres Péter mondja, akinek a szerepe, az életútja a legkirívóbban mutatja mennyire eltávolodott a magyar népi gondolattól ez az ember, s mennyire az Erdei Ferenc politikai uszályába került. Népből gondolkodni? Nemzetben gondolkodni? Ezek elavult fogalmak. Miért? Mert a nép nem reagál, mert a nemzet, a nemzet az megosztott. Népből-nemzetben regnálni csak egy olyan náció képes, amely nem egy ilyen konglomerátum, egyveleg, mint a mai magyar, hanem Egységes Egész. Erre Európában nem tudok jobb példát mondani, mint a dánokat, a norvégokat, és részben a lengyeleket és a szerbeket.

– *A nemzet fogalom miként alakul, s egyáltalán egységes nemzetről beszélhetünk-e már a középkor kezdete óta? Az egységes magyar nemzet mikortól, s miként születik meg? A nemzet fogalmán, ma mit értsünk, mit érthetünk?*

– A Szűcs-féle nemzetmagyarázat, ugye, tipikus marxista magyarázat, amelyet akár negligálhatunk is, bár rendkívül okos ember szájából hangzik el minden mondata, ugyanakkor elfogadhatatlan egészében véve. A magyarság, mint nemzet, már a középkorban létezett, hiszen meg kell csak nézni a török kori Nagykőröst, de általában az alföldi három város: Cegléd, Nagykőrös, Kecskemét társadalmát. Vác nevét azért nem említem, mert Vácott a nemzettudatot egy rendkívül kis csoport érdekképviselete. De ez a csoport, akkor nem nemzetben gondolkodik, mert ez már a polgárosuló, a 900-as évek elejének feltörekvő polgársága, amely elsősorban boldogulni akar, s ezért eltörli a nemzet fogalmát. Nemzetfogalom ott, ahol jobbagyság van, már eleve nincsen. Van egy bizonyos nemesi összefonódás, éppen a korabeli váci püspökség pontosan megmutatja, hogy Migazzi miként látja ezt a kérdést. Kiesik a tudatból a nemzeti. De nemzet az van, létezik. Evidens, újra és újra megújuló nemzetről kell beszélni, még akkor is, ha, iszonyatos fájdalmak közepette született is meg ez az új nemzet.

– *A középkori nemzettudatban, akkor, azt állítod tehát, hogy a Werbőczy-féle törvények és egyebek alapján, valahol a nemesség által, vagyis egy felülről építkező nemzetgondolat van jelen, és ez nem szivárog le a jobbagysáig. Én ezt nem így látom, mert gondoljuk csak át, hogy a nemzettudatba példának okáért, hogyan kerül be a hun és magyar rokonság mítosza, legendája, ami valahol legfelül, a nemesség agyában fogalmazódik meg elsőként, s mégis, szinte észrevétlenül, gyönyörűen csermelycseppekben leszivárog a legalsóbb szintekre, a jobbagyok tudatába is.*

– Ezek a mítoszok, ez így, a költők agyában született meg.

– *De ma is élő mítoszok. És az állam, mint olyan?*

– A középkori nemzetállam, az végeredményben Horvátországból, Szlavóniából, Magyarországból állt, elsősorban a Habsburg-Magyarországból, de az a valódi, amelyre később építeni lehetett, az a tiszántúli református magyar értelmiségi által képviselt országrész volt.

– *Akkor tehát a középkorban az állam a nemzetnek jól körülhatárolható keretet adott, ez a lényege, amit mondasz. Itt nem fontos még az, hogy ki milyen nyelven beszél, magyarul-e, vagy éppen szláv, vagy germán nyelveken. Ez majd csak később differenciálódik.*

– De akkor is, Habsburg-uralom alatt.

– *Ez mégis csak jóval később differenciálódik, úgy gondolom a 19. és 20. században, amikor már megerősödik az az elvárás, hogy mi magyarok vagyunk, magyarul beszélünk, egy nációt képezünk. S ilyesformán alkotjuk a nemzetet, azaz a nyelvében élő egységes, egy és oszthatatlan közösséget.*

– Megközelítőleg így van, de a 20. századra már nem vonatkozik, mert ott különbözően túlhajtott népiesség, túlhajtott urbanitás a jellemző. Vicsorgó, egymásnak ellentmondó viták, a kettő között, holott valójában azt sem tudják, hogy mi az, hogy urbánus. Mind a kettő a magyar népi valósághoz tartozik, az más kérdés, hogy ha már a Németh László szemüvegén át nézzük, hogy nem a fajtáról, hanem a „*Sej, honnan jöttél !?*” eszméről van szó. Tehát, konkrét példát mondok: egy Bauer, vagy egy Demszky sohasem lesz képes képviselni a magyar nemzeti gondolatot. Miért?

– *Ez már, napi politika, és...!*

– Azért mert baloldaliak? Nem. Egyszerűen „be vannak oltva a magyarság ellen”. Mindaz, amit tesznek, rutinból teszik, és a boldogulásuk érdekében mindenre képesek.

– *Egy kicsit térjünk még vissza az urbánus és népi fogalomkörhöz. A 80-as években mindannyian, vagy legalábbis többen úgy gondoltuk, hogy ezt a vitát, urbánusok és népiesek között nem lehet már újra gerjeszteni, s az íróársadalomban sem képezhetők újra az egymásnak feszülő székértáborok. Ezt nem lehet újra előhalászni. Többek között ezért sem lehet újra népi-urbánus vita, gondoltuk. És mit ad isten, mégis, a feledés homályából ismét felszínre kerül, mégpedig a legrosszabb változatban, politikai hadszíntéren ez a kibékíthetetlennek tűnő ellentét.*

– Is!

– Is?

– Meg a művészetekben is a felszínre kerül. Más a „Tiszatáj” arca, meg más a Holmi-é, pedig mindkettő irodalmi folyóirat. De a legnagyobb marhaság lenne, az urbánusok közé sorolni mondjuk Márai Sándort, akit mindkét folyóirat előszeretettel közöl. Ő nem urbánus. Ő egész egyszerűen magyar író.

– *Mégis, ki ma az urbánus és ki ma a népi?*

– Csak az irodalom útján lehet meghatározni, a frankfurti könyvvásár kapcsán, az, pontosan mutatja, hogy az egész egy rettenetes nagy színjáték. Dalos Györgynek, egy teljesen ismeretlen írónak hat könyvből álló kiállítás komplexuma mellé felsorakoztatni Kertész Imre, Esterházy Péter, Nádas Péter, Konrád György könyveit? Ezeknek a szerzőknek és műveiknek semmi közük a magyar nemzeti gondolkodáshoz. Mint író, egyedül Esterházy Péter az, akinél arról beszélhetünk, hogy harminc évvel ezelőtti formabontó stílust próbált meghonosítani a magyar irodalomban. Ugyanakkor, az egy teljesen abszurd dolog, hogy a másik vonalon, az ún. népin, beteszik a könyvvásár szerzői közé Sinkát, Móriczot, Németh Lászlót. De ők miért népiek? Ők magyar írók. A Dalosék, nem magyar írók. A magyar író az, akinek köze van a magyarsághoz. Az magyar író.

– *Tehát az urbánus-népi vitát a következő nemzedékek kényszerűen ugyan, de tovább folytatják. Különbséget pedig irodalom és irodalom között, ha jól értem, csak úgy tehetünk, ha megállapítjuk, hogy ki az, aki magyarul magyarként ír.*

– A politikában is így van. Az Eörsi, aki Sztálin halálára verset írt, vagy a nem tudom én, az az ember, akinek az apja a körmöket szaggatta a börtönben, a Bauer. Ők kijelentik, hogy ők zsidók. Nagyon tiszteletreméltó álláspont, de ők akkor ne kíséreljék meg képviselni Magyarországot bárminemű formában külföldön. Hanem mondják meg, legyen szó irodalomról, képzőművészetről, hogy ez és ez az író, ez és ez a költő vagyok, ehhez és ehhez a nációhoz tartozó festőművész vagyok, és azt a nemzetet képviselem. De hát, ők, mint világpolgárok vannak jelen a könyvvásáron is, akkor pedig képviseljük a világpolgárokat. Világpolgár lehetett volna Sinka István is, a fekete bojtár, ha pénze lett volna. Vagy valakik, egy kicsit is

segítik őt. De hát nem voltak segítői. Kassákat hova teszed? Kassákat, mond meg, hova sorolod!? Urbánus? Népi? Nem! Ó, Kassák Lajos...

– ...az avantgárd költő és képzőművész Érsekújvárból, akinek feje fölött elrepült a nikkelszamovár.

– Kassák Lajos magyar író. Hogy stílusirányzat vonatkozásában melyik avantgárd stílust választotta, az, az ő szuverén dolga. Mint ahogy, Gulyás Pálé is az volt, például, aki Debrecenben Németh László hatására népi verseket kezdett el írni, majd azután a népi mítosz világánál kötött ki. Ugyanúgy kérem szépen, lehetséges, hogy Nádas Péter vagy Konrád György leszállnak az ő világuk mélyére, és onnan hoznak fel érzelmi, szellemi anyagokat, de, ehhez ám stílus is kell, ehhez írói készség is kell. A stílus persze az megvan! De mégis, az, hogy a kiadókön keresztül egy átláthatatlan gazdasági manipulációra épüljön nyugaton az irodalmi élet, ez abszurdum. Harlemben, vagy épp Hollandiában, nézem, s két könyvkereskedés kirakatának díszhelyén is ott látom Konrád György műveit. Bécsben, Kölnben a kirakatokban ugyanazok a szerzők vannak a kirakatokban, ugyanazok a művek. Persze hogy kint vannak, mert a kiadók, azok ugyanazon „szent családból”, a „Dalos-féle családból” valók.

– Legyünk bár urbánusok vagy népiek, magyarok, jászok, kunok, szlovákok, németek, zsidók, vagy más nációhoz tartozók, valahol szabadon szeretnénk otthon lenni ebben a világban, azt hiszem, ez az életünk leghőbb óhaja. Sokszor idézted már Jacques Maritain-t, az ateistából lett katolikus tomista teológust, filozófust, s az ő égre kiáltó óhaját, hogy jó volna már, ha a következő nemzedékek a szeretet hatalmát nem tévesztenék össze minduntalan a hatalom szeretetével. Már pedig egy olyan korban élünk, amikor a hatalom szeretetét sokan, de nagyon sokan tudatosan összekeverik a szeretet hatalmával, és így is élnek „boldogul”. Vallják is, hogy ez az út helyes.

– Nem véletlen, hogy Németh László egymás mellé állította a Jacques Maritain *Primo Spirituelle*, tehát a *Leleki elsőbbség* című munkáját Sztálin: *A leninizmus kérdései* című művével. A kettő pontosan üti egymást. Maritain-t ugyanis, olykor nagyon félreértelmezzük. Ő elsősorban katolikus és mindazonáltal francia. És Maritain azt mutatta meg, hogy ez a katolicizmus nemzettől, államtól független: egyetemes szabadságot jelent. Csakhogy az a helyzet, és ezt Németh László a csodával határos módon felismeri, hogy a Jacques Maritain féle írókat jobban lelkesíti a vallás, az egyház, mint maga a kereszténység. Maga a kereszténység!? Na, itt vagyunk most, ennél a sarkalatos pontnál. A szabadság, a szabadság és katolicizmus, a szabadság és protestantizmus kérdéskörénél. Mint polgár boldogulni kívánunk, mint lelkek üdvözülni, ezt a kettőt tökéletesen képesek vagyunk vizsgálni, hogy a két folyamat, miként fut egymás mellett, hogyan kapcsolódik egymásba. Most azonban nem lehetett elvégezni ezt a vizsgálatot. Nem lehet, azóta sem, mert egy olyan korszakban éltünk, amikor nem volt szabad kifejezni ezt a gondolatot. A polgár boldogulni akar, akkor tehát a teste-lelke az államé, ez volt a jelszó. A polgár üdvözülni kíván, akkor pedig mindenestől az egyházé. Ez nem megosztottság, és nem alá, fölé rendelés, hanem az egyház feltétlen elismerése. Ez ellen aztán lehet berzenkedni is akár, ahogy Németh László tette, vagy, ahogy a protestánsok, vagy, ahogy a katolikus írók tették. De végül is be kell látni, hogy a szabadságot ugyanaz élteti, mint a vallásosságot, mint az egyházat: a Hit. Igen, a szabadság is hit kérdése. Nekem a legnehezebb időkben is megvolt a magam szabadsága, mert igenis hittem valamiben. Így kapcsolódik össze a kettő: a szabadság és a hit kérdésköre.

– Tehát a szabadság lehetősége bennünk van, ezzel, ugye ezt kívántad kifejezni. Maritain, mint már említettem, tudomásom szerint materialista volt ifjú korában, s azután meg mindenféle francia, bergsoni, meg angolszász filozófiai iskolák, teológiai irányzatok hatására megtér, és felfedezi maga számára Gorenyci parasztként életre szólóan a katolicizmust. Milyen érdekes, hogy a megtért bárány mennyire világosan képes meglátni a nagy összefüggéseket, hiszen Jacques Maritain számára

megadatott, hogy megújítsa a 20. századi teológiai gondolkodást.

– Mert megtért. Mert hite van, azért. De egyébként visszatérve az előbbiekhöz, az urbánusok-népiek, mindkettő megragadt nézeteiben a 20-as, 30-as évek utolsó felénél.

És csak annyiban volt változás, hogy egyiknél érzelem nélkülivé vált az irodalom, a másikon eluralkodott az érzelem, azután meg az értelem akart győzedelmeskedni egyikén is, másikon is. Csakhogy a kis szerencsétlen író azt mondta, hogy ne tovább, majd én megmutatom, csinállok, valami egészen mást. A festő nem a tárgyra gondol, amikor fest, hanem színekben, formákban gondolkodik. A mai költő is színekben, formákban gondolkodik. Az ember, a közember sehogyan sem! Képtelen üdvözülni például, mert nem tudja, hogy miként lehet. Boldogulni sem tud, mint polgár, mert bizonyos okok miatt teljesen magára maradt, s elhagyta a hite, a meggyőződése is.

– *Mik azok a bizonyos ok és okozati összefüggések, amik miatt nem képes üdvözülni és boldogulni sem a közember? Mi az, ami megköti, mi az, ami nem engedi szabadulni? Mi az, ami a benső szabadsága kibontakozását gátolja?*

– Gyökere van minden létezőnek. Ezt a gyökeret nem lehet csak úgy növesztetni, elsajátíthatóvá tenni, megtanulni. Nem lehet átültetni, átvenni, mert az „csak” úgy önmagáért nem létezik bennünk. S vagy benne van az emberben, vagy nincs benne. Legfeljebb kiirtani, azt sikerülhet. Negyven év „munkájával” majdnem tökéletesen, úgy 90-94 %-ban kiirtották ezt a gyökeret, ezt a szabadságvágyat. Az ember furcsa lény, egy idő után nem kíván szabad lenni, megkapja a kenyerét, parizerét, sajtját, s elég neki. Nem kíván többet. Nem akar szabad lenni sem. Aki szabad szeretne lenni, többre vágyik, arra meg rákoppintanak.

– *Tehát, te azt mondod mégis, hogy ott legbelül mindig szabad voltál.*

– Szerettem volna az lenni.

– *Volt belső tartásod, ez is a hit kérdésén alapszik.*

– Sokszor megingott.

– *Evvel együtt, több-több jellemző élethelyzetedből következtetve, én, mint tanítványod, arra a megállapításra jutottam, és most, ezt a felismerésemet szeretném megosztani veled, hogy, van benned, a személyiségedben, valami állandóan és izgatóan vibráló, mulandóságra hangolt szomjúság, elégedetlenség, szinte minden és mindenki iránt. Ami abban nyilvánul meg, egy kicsit Adyt is citálva, hogy neked sohasem jó az, ami éppenséggel van és megadatik, mindig más valami kell, mint mi most van, miközben tudom, hogy te inkább Babits erasmusi életfilozófiáját vallod magadénak. Van tehát, az egész emberi lényedben valamiféle tudat alatti, vagy talán nagyon is tudatos nyugtalan törekvés arra, hogy „boldog anarchista” légy, és ez az életérzés mintha, a mai beszélgetésünkben is követne.*

– Jól láttad a dolgaimat, amennyiben érdekel valakit is, hogy az voltam akkor, és most meg ez vagyok. De itt meg kell különböztetni azt, hogy Eötvös Kollégiumi éveimben, azért tartottak anarchistának, mert nem fogadtam el a közvetítő hatalmat Isten és közötttem, ez az egyház részéről volt így. A párt részéről pedig eleve szemben álltam a materializmussal, mert érzelmet, még több érzelmet szerettem volna. A tudást érzellemmel átadni. Minek az érdekében? Egy olyan nemzedék nevelése érdekében, amelynek ugyanilyen tudata lesz, nevezzük anarchistának, mint az enyém, és akkor, elérhetjük azt a célt, hogy belülről szabadok leszünk. Ami későbbi anarchizmusom számlájára írandó, az egyáltalán nem anarchizmus, az fogcsikorgató ellenállás. Ami most esetleg anarchistának tűnik bennem, az pedig egyszerűen a mérhetetlenül felgyülemlett aljasság, összefonódás elleni alapvető, természetes tiltakozásom.

– Amit most elmondtál, mint erkölcsi, filozófiai alapállás, az közel áll ahhoz a Schmidt Jenő Henrik, Nagy Sándor által kifejtett gnosztikus teóriához, miszerint két bálványt kell mindenképpen megsemmisítenünk és ezek a bálványok, mind az intézményesített erőszakszervezetek szolgálói. Ők ebben az esetben az államról és az egyházzal beszélnek.

– Semmi közöm hozzá, amiről ők beszélnek. Hogy én innen emeljek ki bárkit is, vagy, hogy az irányulna a polgári intézményrendszer ellen, amit képviselek? Magándolgaimban ellenben az emberi aljasságot egyetlen esetben sem tudom elviselni. Dühöngök, a szobámban fel-alá járkálok és átkozódom. Hogy egy olyan korszakban élek, amikor a szemem előtt történnek azok a szörnyűségek, amik történnek. És, nincsenek akik, szembe állhatnának velem, nem teszik. Nem teszik, mert, mint már mondtam a polgár boldogulni akar, de minden áron. És arról pedig szó sincs, hogy üdvözölni lenne képes.

– De akkor meg, a te anarchizmusod az „krisztusi anarchizmus”, ha szabad ezt mondanom. S akkor itt azt kellene megvilágosítanunk, hogy mi az az általam már korábban felemlített „boldog anarchizmus”. Aki a mindenkori egyháza közösségével szemben ellentétes teológiai tanokat, eszméket hirdet, azt a valakit, eleve a köz anarchistának nyilvánítja, miközben régi idők eretnekeit, hírnökeit idővel, a szelektív emlékezet észrevétlenül képes akár szentté avatni, piedesztálra emeli, megerősítve korábban elvetett tanait, hittételeit. Azt hiszem ez a gnoszticizmus igazi paradoxona. És hiába tudjuk, hogy ez így van, mégis minden, minduntalan kezdődik előlről.

– Hű, itt az egyháznak, de nagyon nagy szerepet szánasz! Az egyház szinte osztja a szerepeket és megmondja, hogy ki az anarchista, ki nem?

– Voltak idők, amikor megmondta.

– Erről szó sincs. Az egész mai történet másról szól, de megmutatja a felbomlás végzetes jeleit az irodalom, a festészet, a zene. A zenei világban ugyanaz megy végbe, mint a Frankfurti Könyvvásáron, ugyanazok viszik a prímet. S az ember, szinte megretten, hogy kimaradnak óriási tehetségek. Szőlőssy Andrások például, a legnagyobb kortárs magyar zeneszerzők, s helyettük itt vannak, ezek a külföldön, hogy neveket most ne említsünk, nagy reménységgel dolgozó magyarjaink. Van egy versem, amely pontosan mutatja, hogy hol tartunk. Meghallgatod?

– Nem is tudtam, hogy verseket is írsz.

– Nem én. Az én költészetem az, tyúklábakon jár. De jellemző, hogy, Sibélius ürügyén szegény Toldit emlegetik, kiebrudalván a magyar irodalomból. Ugyanakkor egy olyan stílust teremtve, ami teljesen idegen és érthetetlen. Ebből a Sibélius tanulmányból idézek:

” Az eltérő egyéni preferenciák természetes velejárói minden ember útkeresésének...” Ekkor a tudattalanban olyan felismerés történik, ami az integrálatlanság miatt blokkolja a tudatos megismerést. A fel nem dolgozott komplexusoktól, előítéletektől, indulatoktól tanácsos megszabadulni, szegény Toldi esete is ezt mutatja”.

– Kitől idéztél?

– Kérlek szépen, Zay Balázs Sibélius tanulmányából, ami a Holmi legújabb számában jelent meg. De még érdekesebb ugyanígy a Tandori írás. Hogy hol tart ma a vers!? Idézem: „A ma élő két madarunk és / a két kártyabajnokságunkon kívül / külön fontos dolgom az életemben nincs. / Persze a szabadság, az egészség...”, Oké, ez vers. De ez!? Egyszerre gondolok egy sovány költőtársamra, / meg egy Dél angliai ló pályára. /.../ Állítólag a Berkely Gyuri is azért tagadta annyira, / hogy volna anyag, mert egy Anyagéló nevű csajba volt reménytelen szerelmes... stb.”
Tényleg, ez szubjektív idealizmus. Tessék! Tehát itt tartunk, ilyen az életünk?

– Rusvay Tibor; kemény ész és lágy szív. Ez jut most ezek után eszembe, rólad.

– Nem tudom, ezt te tudod jobban. Lágyszívet nem nagyon vállalom, akik ismernek, azok tudják, hogy nem vagyok valami lágyszívű. Hanem megértő vagyok.

– Pedig pedagógusként olyan voltál, jó és lágyszívű.

– Nem voltam pedagógus soha. Nincs pedagógia. Ellenben a pedagógia eszköz.

– Akkor mi van?

– Abban a pillanatban, amikor a tanár személyiségét kikapcsolják, megáll az élet, mert önmagában csak az írás, az előadás, a mindennapos dolgozatok nem érnének semmit. A pedagógiához, mint eszköztárhoz hozzátartozik ez is, az is. De a leglényegesebb, hogy a közlendőt, a megtanulandót a közlő, a tanár úgy adja elő és át, hogy a befogadó, a tanítvány egész habitusát, emberi lényét érzékeli, figyelembe veszi. Tehát nem elvonatkoztat, céduláztat, hanem érzelmileg azonosul tanítványával. Ez is eszköztár végeredményben. Én legfeljebb nem buktattam, azt mondtam, hogy, gyere, majd átvesszük ismét a leckét, és kijavítjuk azt a rossz jegyet. De buktatás az csak a végső esetben történik. Itt van például egy eset, érettségi találkozó volt Vácott, vagy Nagymaroson, és a kórház főorvosa feláll, és azt mondja, hogy „Rusvay tanár úr minden „jósága” ellenére főorvos lettem. Pedig mindenből megbuktattak”. Minden tárgyból megbuktattuk a Madách Gimnáziumban. Még a fiatal piaristáktól alighogy átvettük, akkor. „Büszke vagyok rá, hogy orvos lettem” – mondta ez a tanítvány. Lelked rajta, válaszoltam neki én. Mit mondhatok. Tévedtünk. Magániskolában leérettségizett, a papa is orvos volt. Ezeket számba kell venni, ezek a kivételes esetek. De ott van az a kis vámosmikolai lány, aki mikor bejött a nagy szoknyájában, vagy a szokolyai kislány, üdítő volt. De már akkor látszott, hogy a másik fél, az iskolatársaik, a tanáraik elzárkóztak előlük. Pedig azt már, az iskolában meg kellett kezdeni, az azonosságra, az együvé tartozásra nevelést, amit legtöbbször sikerült is hála a jó istennek, az említett egy eset kivételével. Így hát minden törekvésem balsiker volt, mert a pedagógus élete fiaskó. Ma azért nincsen pedagógia, de még eszköztárban sem létezik, mert nincsenek pedagógusok. Hanem sokkal inkább un. mesteremberek vannak, akik kiadják a papírt, írd fiam a dolgozatot, beszédem, osztályozom, ennyi. Nem tudják, hogy mi van az életek, a lelkek mögött, hogy én a felvidékről érkező, négy órakerék fel, hajnalban, átszállok egyik vonatról a másikra, mire beérek az iskolába, telve vagyok gonddal, mert délután már segítenem kell otthon a háztájiban. Tehát érezni kell, átérezni. A mások sorsába való beleérzés a legfontosabb. S a harmadik, ami független mindettől, s ami nem a nevelés álorcáját vette fel, az a népből-nemzetben való gondolkodás. Ez, mint mondtuk az elején, kiveszett. Maga a gyermek tájékozatlan saját népe történetében, hát még irodalmában, hát még festészetében.

– S önmaga tárgyában még inkább. A középiskolák legfőbb dolga mégiscsak az önismeretre nevelés. De te, végeredményben életed példájával jártál elől, hihetetlen empátiakészséggel. Azért is teszem most szóvá, hogy annak idején azt fejtegetted, s talán te is másképpen gondoltad később, hogy Zebegénynél Kóspallag irányából folyik egy patak, ami a fölött van az Európa, ami az alatt, az már a Balkán. Meg is sértődtünk néhányan, akik a Felvidék irányából érkezünk a felső-járású döcögő buszokon naponta Szobra, hogy mit is értesz te ez alatt, azt, hogy mi műveletlenebbek és butábbak lennénk a Dunakanyarból vonattal érkezetteknél?

– Ez nem feltétlenül pejoratív. Mert, van ugye a népmesékből jól ismert „Óperenciás tengeren is túl” gondolata, vagyis, hogy Ober Enz, tehát az Enz folyón túl. Ez a folyócska választ el bennünket végeredményben kultúrtörténeti szempontból Európától. Én tehát, ezt a területet még jobban feltagoltam, önkényeskedtem, és persze hibáztam. Nekem később kellett rájönnöm arra, hogy mindaz, amit az ún. Európa jelent és takar, az egy polgári mentalitás. A balkáni életforma, az egy paraszti mentalitás. Már eleve

lehetetlen az, hogy én a balkanizmust ne fogadjam el, amikor magam is paraszt családból származom, és közélről ismerem a jászparasztok életét, lelkiállapotát, mozgásterét, amely persze mára már megváltozott.

– *Itt a szegénység hagyományos kultúrát, értéket, mentalitást és szokásjogot megőrző erejére gondolsz?*

– Vannak országok, ahol nem szegények, de óriási a hagyomány. Hollandiában. Érdemes végigjárni a holland vidéket. Valami fantasztikus, hogy mennyire őrzik a holland történelmi valóságot. A Habsburgok elleni győzelmet. Végeredményben együtt lázadtunk fel a Kalapos Király ellen. A Habsburg birodalom nekik köszönheti a végét, és azt, hogy a Németalföldön és Magyarországon egy időben mozgott a föld. Tehát nem a szegénységről van itt szó, hanem arról, hogy, amikor egy nemzet lelkiismerete nem tiszta, akkor az, semmibe veszi a múltját.

– *Köztudottan és közismerten a Szobi Általános Iskola és Gimnáziumban tanítottál éveken át. Száműzetés volt ez számodra a „javából”. Nekünk pedig kegyelem. A sors kegyeltjeinek érezhettük magunkat, hiszen többen is olyan nevelőink voltak veled egyetemben: Bánkúti, Bohony Nándor, Kávássy, Molnár István tanár urak, akik valóban olyan szellemben tanítottatok bennünket, hogy azt vallottátok: igen, gyerekek, történt, ami történt 56-ban, s az, azt követő évtizedekben, nem szabad feladni, de legfőképp nem lehet meghátrálni. Igenis jó lelkiismerettel, ennek a trianoni bárdal agyonszabdalt, háborúk vesztesének kikiáltott, az utolsó csatlóssá nyilvánított kis nemzetnek meg kell tartania az ideáit, az identitását. A nemzetet újra egyesítve a magyarságnak meg kell őriznie a mitikus álmait, a legendáit, a nyelvét, a tudását, a tudományát. A felnövekvő nemzedékeknek pedig mindent tudniuk kell a valóságos történelmi múltból, az apák és nagyapák tetteiről, harcáról, csatáiról, háborúiról ahhoz, hogy emelt fővel léphesse át az ezredvég küszöbét, és tovább építhesse a Hazát a magasban, amit csakis részvétellel szerethet igazán az ember, amíg él és remél, itt, ezen a földön.*

– Igen. Itt csak egyetlen egy dolog hibádzik, mondhatnánk némi szarkazmussal. Most épp, a mítoszok szétrombolása folyik, láthatóan a művészetekben is.

– *Ez, szerinted jó vagy rossz?*

– Attól függ, milyen mítoszból van szó? A magyar mitológia tökéletes. A finn mitológia még tökéletesebb. Az ész is az. Úgyhogy nekünk ehhez kell tartanunk magunkat. Néhányan vagyunk, utolsó mohikánok, akik még ezen munkálkodunk.

– *Mai beszélgetésünk befejezéséért kérek, hogy olvasd fel azt a verset, vagy annak egy részletét, amit Rába Györgytől választottál, gondolom nem véletlenül.*

– Rába György, a legjobb magyar költőnk. Most természetesen egyre gyakrabban hallani, olvasni is a nevét.

– *Ez még, amit a kezekben tartasz, látom, egy neked dedikált példány.*

– Mindegyik az. Egyre-másra jelennek meg kötetei, versei. Sokan elhallgatják, „természetesen”, mert Lator László, meg ő, messze kiemelkedően a magyar irodalomban, az első helyen vannak. De tessék meghallgatni. 1948-ban írta ezt a verset az én Rába barátom, amikor meglátogatott Tatabányán. Beteg lett, s kórházba került.

Homályos kertek csősze,
légy a gazdám,
taníts meg félni
halálfélelem.

Könyörtelen csontú
ujjaddal kopogj rám
béresedre.
A virág sír ma,
hogy fán gyümölcs libeg.
Tárva a csúr a magtár,
az aratás készül a
földeken.

(A Madách Televízió Új Uránia c. kulturális magazinjában 1999-ben elhangzott beszélgetés)

KOVÁCS T. ISTVÁN

Ibrik presszó

Egykori iskolatársam mesélte nekem, hogy jártak egyszer a teával, mikor az édesanyjának el kellett utaznia valahová. Az aggódó mamát biztatta ő is, meg az apja is, hogy menjen csak. Ne nyugtalankodjon miattuk. Mert eltudják látni magukat. Nem olyan gyámoltalanok ők, mint ahogy az anyja, meg általában az asszonyok gondolják a férfiakról.

Délben jóízűen elfogyasztották a húslevest, meg a csirkepörköltet. Jó étvágyuk volt. Még a tányért is kitörölték. Ezt még a mama főzte a részükre, aki azt gondolta, hogy jut abból nekik elég, vacsorára is.

Alig kellett mosogatniuk. Délután dolgozgattak egy kicsit a kertben, aztán eljött az este. Csak a tv-híradó után kezdtek egymásra nézni, hogy valamelyikük kimondja az egyre sürgetőbb kérdést: - Mi legyen a vacsora?

Jobb ötlete egyiküknek sem volt, mint az, hogy teát kell főzni. Fel is készítettek a tűzhelyre egy nagy lábast, amit színültig öntöttek vízzel, s amikor az formi kezdett, hozzáadták a fél marék teafüvet. Azután két kisebb lábásba kiöntötték a párolgó nedűt, cukrot adtak hozzá és amennyi kenyérdarabot el tudott viselni az a meleg barna lé, annyi kenyeret mindegyikük belevagdalt a saját lábaskájába, s jól kitömték vele a hasukat.

A vacsora tehát megvolt. Másnap pedig majd csak eszükbe jut valami tartalmasabb éték is-gondolták és ebben a tudatban nemsokára nyugovóra is tértek.

-A falióra már elütötte a tizenegyet, aztán az éjfél, de még éjjel egykor sem aludtam - mesélte Laci. - Csodálkoztam apámon, akinek szokása volt, hogy ha elalszik, mindjárt horkolni kezd. Most pedig csendben pihen az ágyon.

Éjjel kettőt bim-bamozott már az öreg időmérőnk, amikor azért csak megkérdeztem tőle;

- Alszik apám?

- Nem én, Fiam.

Hajnalban kezdtek érezni, hogy nagyon éhesek, hát felkeltek. Nade, mi legyen a reggeli?

A kamrában ott lógott a gerendára akasztva egy nagy oldal szalonna. Abból kanyarintottak ki maguknak egy-egy jó darabot, azt ették kenyérrel. Teát már nem ittak. Arra még gondolni sem tudtak, annyira elégük lett belőle. Hanem volt még a kamrában félretéve egy üveg borocska. Azzal oltották a szomjukat- emlékezett nevetve a barátom.

Az én gyerekkoromban még az alkalmi látogatót is gyakran teával kínálták a háziak. Falun pedig inkább a stampedli kisüsti járta, vagy egy pohár bor, ha szőlőt is művelt a gazda. A gyorsan változó világban viszont, már kisebbségbe szorult a tea. Koffein tartalmú feketekávéval kezdik a napot, szinte az egyszerű háztartásokban is. Üzleti tárgyaláskor, értekezlet kezdetekor ezt szolgálja fel a titkárnő. A kávé egyre népszerűbbé válása kezdetének néhány epizódja is azt példázza viszont, hogy az eleinte szokatlan új dolgok néha még olyan bonyodalmakkal is járhatnak, amilyen az egyik falumbeli csizmadia mesterrel történt.

Lajos bácsi még annak a változó korszaknak volt a szereplője, aki hajlottabb korában már sámfák helyett kaptafák beszerzésére kényszerült. Mert a falusi emberek is cipőt kezdtek hordani, nem csizmát. Sőt, idővel a munkája is kevesebb lett, a konkurenciát jelentő, boltokban árult kész cipők miatt. Ennélfogva aztán több lett szabad ideje. Az egykor még a banklija körül tanyáztató, pipázgató, az ő mesterségét tanulmányozó komák, szomszédok is ritkábban nyitogatták már a műhely ajtaját. A magafajta, társasághoz szokott embert pedig beteggé teszi az unalom. Gyógyulásra vágyva ezért egyre többször ballagott át a sarki kocsmába eszmét cserélni másokkal a világ dolgairól, amit a felesége, Mária néni eleinte még megértéssel fogadott. Ám amikor már más kocsákat is sorba vizitált a mind gyakrabban kapatosan otthonába térő

férjeura, akkor már a keresésére indult, hogy nagy szidalmazások közepette, haza vezényelje az emberét. Jó barátja volt Lajos bátyánknak az egyszemélyes húsbolt vezetője is, akivel sokszor vizsgálgatták közösen a pohár fenekét. Egy alkalommal is éppen azért kereste fel a záróra előtti percekben, a barátját, hogy a munkája végeztével meghívja egy, azaz csak egy jó italra.

- Mindjárt mehetünk, csak előbb had főjön meg ez a kávé. Jut egy csészével neked is- mutatott a boltos a nemrég vásárolt kotyogóra.

- Miféle kávé az?

- Fekete. Ez az újfajta. Tudod. Jól felfrissít. Meg is fickósodsz tőle. He-hehe.

- Hm. Na, hadd kóstoljam hát.

Közben, ahogy ott beszélgettek és kóstolgatták a kávé, Lajos bácsi épp csak, hogy kikukantott az üvegezett ajtón, s meglátva az utcán közeledő veszélyt, amit az ő keresésére indult Mária néni jelentett, sürgető hangon kérte a boltost: - Azonnal bújtass el, mert jön az asszony!

- Bújtassalak? De hova? Hova is?

- Akárhova!

- Hát, a nagy hűtőszekrény üres, de nagyon hideg.

- Kibírom én. Elmegy ez, ha nem talál itt.

Azzal zutty be. Lajos bácsira rácsapódott a hűtőszekrény ajtaja. Ideje volt, mert már nyitotta az ajtót Mária néni, aki először is alaposan körülnézett, csak aztán köszönt és kérdezte:

- Nem jött ide az uram?

- Nem, nem. Mária néném. Napok óta a színét sem láttam-mentegetőzött a laposakat pislantó húsboltos és jelét adta, hogy sürgős dolga van. Épp a záráshoz készül.

Mária néni viszont közismerten bőbeszédű asszony volt és csak mondta, mondta a magáét. Most is, hosszan panaszkolta, hogy mivé lett az ő embere. Pedig hát-tette hozzá, nagy levegőt véve és ilyenkor mindig sziszegve, ami a szinte véget nem érő mondat folytatását jelentette. Na, de végül csak elment az öregmama. A boltos pedig gyors mozdulatokkal nyitotta a hűtőszekrény ajtaját mely mögül Lajos bácsi összefagyva, mint egy fadarab, úgy bukott ki a bolt padlózatára.

Igaz, vagy nem igaz? Én ezért felelősséget nem vállalhatok, de nekem így mesélték el, mikor a község anekdota gyűjteményét próbáltam összeállítani.

Úgy szól a legenda, hogy a boltos végül a szomszédos kocsmába támogatta el a barátját, hogy ott jó borral melegítse fel. Ám ezt a gyógyszert alaposan túl adagolták. Minek következtében odalett Lajos bácsi egyensúlya, tehát valamiképpen ki kellett józanítani, hogy haza tudjon menni. Mert különben, ha Mária néni megtudja mi történt, többé az utcára sem engedi ki. Na, akkor még vagy két dupla kávé is bele erőltettek, hogy józanodjon. Hanem aztán veszélyesen felszökött a vérnyomása. Nem forgott a nyelve, azt sem érezte, hogy az a kéz, amit mozgatni akar, az övé, vagy a másé. Orvost kellett hívni. Az meg felismerve a bajt, azonnal hívta mentőket, s hamarosan nagy szirénázással vitték az öreget a megyei kórházba.

Akkor panaszkolta el Mária néni a szomszéd asztalosmesternek: - Jajj szomszéd! Lajos bátyát elvitte a mentő. Osztán piros zászlóval. Pedig nem is kominista.

Azt is hallottam, hogy az egyik idős asszonyság is úgy vitte haza a boltban megdarált szemeskávé, hogy otthon majd megkóstolják, milyen is az a divatba jött újdonság. Ám ő is azt hitte, hogy úgy kell azt fogyasztani, mint a régi Cikóriát. Ezért mindkettejük tejeskávéhoz való csuprát öntötte tele. A sűrű fekete lébeugyanúgy kenyeret aprítottak, mint régen a teába.

Nevettek rajtuk a fiatalabbak, mikor az eset kitudódott, pedig másnak sem olyan könnyű a világ gyors változásait megszokni. Velem is előfordul időnként, hogy a kisunokámat hívom segítségül, mikor a számítógépem feladja a leckét.

- Jajj Papa! –nevet rajtam a gyerek. Hát, még ezt a kis problémát sem tudod megoldani? - Aztán magabiztos mozdulatokkal kitt-katt, már helyre is hozza a hibát és kiszól a konyhába, ahol közben egy csésze neskafejt kavartam magamnak

- Lehet folytatni. Ő viszont nem kér ebből lötyyből - mondja. Nekem meg eszembe jut, hogy hol és hogyan is csorogtak eme feketeleves forrásai, már ifjabb koromban is.

Minden műhelyben és hivatali munkahelyen került egy-egy olyan kolléga, akinek a zugfőzdéjében olcsó áron fel lehetett frissülni. Ha a barátom munkahelye közelében jártam, akkor a folyosó végi Lötypresszóba hívott meg, ahol a rendész kotyvasztotta a serkentőt. Az esztergályosok Ibrik presszójában a bádog edényből öt forintért öntötték tele az üvegpotharat. A szerkesztőség gépiró szobájába Vilma kisasszonyhoz támolyogtak be a kéziratok fölött dekoncentrálttá váló újdondászok, Vilmalöttyöt inni.

Az már régi tapasztalatom, hogy a kocsmákban főzik a szinte ihatatlan, rossz kávékat. Az ilyen helyekre csupán olyankor kényszerülök be, ha intim dolgom rendezése céljára sehol egy alkalmas, minden titkot jótékonyan eltakaró bokor, vagy kökerítés. Mert bizony, a mi településeinken, pláne a fálvainkban alig találni e célra épült kis házikókat. Ezért is számított különleges alkalomnak nemrég, hogy az egyik kisvárosban ünnepélyesen avattak fel egy ilyen objektumot, s a megnyitón még a helyi nagyságok is jelen voltak.

Nem tudom, hogy volt-e ott szalag átvágás, vagy protokoll igénybevétel, de a hír hallatán eszembe jutott régi olvasmányom, Gabriel Chevalier: Botrány Chlosmerlben című satírikus kisregénye. A francia kisvárosban szintén nyilvános illemhelyet avatnak és az esemény körül zajlanak le a helyi politikai élet csetepatéi.

Van egy falu, ahol jobb híján, már évtizedek óta az egyik sarki ház kerítésének oldalát öntözi meg naponta a helység apraja-nagyja, de még a fiú kutyák is ott üzennek hátsó lábukat megemelve a lánykutyáknak. A szerencsétlen házigazda már nem is civódik a tettesekkel, hanem inkább minél sűrűbben lefesti kátránnyal, hogy el ne korhadjon az a sokat látott deszkapalánk.

A kocsmái illemhelyek szükségszerű látogatása és a kávézás olyan alapon függ össze, hogy semmi nincs ingyen széles e világon. Az ember tehát előbb fogyaszt valamit, vagy letesz a pultra egy százforintos pénzérmét. Vagyis, ha a kocsmának általam is lesz ekképpen bevétele, részemről jogot szerzek a kiadásra. Kéz kezet mos. Feltéve, ha a budoárból még nem lopták el a vízcsapot.

CSÁKY KÁROLY

Gyónás üzenettel

Bocsáss meg
asszony,
hogy tested
templomába
bűnősként beléptem.

Ó,
hányszor mondtad:
mi ketten
összetartozunk,
testtel és lélekkel
csak eggyé válhatunk.

Most
egyedül
Isten ege alatt
újra teremtem
magamat
meg
szerelmünket;
hiányodból
építem
a reményt.

Tudom,
te velem vagy
e nehéz munkában,
lelked beragyog
minden szegletet,
erőt ad
mulasztásaink
pótlásához.

(2016. február 12-én)

KISS - SIMON MIKLÓS

Búcsú Apámtól

Ő most is dolgozik,
ahogyan azt mindig tette.
Mert ,aki a Földön épít,
az alkot a Mennyben.

Ha felnézel az égre,
ott látod az én Apám:
az angyaloknak készít
felhőkből palotát

KASSOVITZ LÁSZLÓ**„Ferencz Jóska adta ezt a mundért rám”***Nagyapáim emlékére*

Az volt az utolsó május.

A tizennégyes.

Vasárnap katonazenekar játszott, a nap sugara ragyogott a szidolozott kürtökön és trombitákon, csillogtak a kifényesített gombok és csillogtak a lányszemek is. A kisasszonyoké, amikor a snájdig főhadnagy bokázva szalutált, a kis cselédé, mert a nyalka huszár megpödörte tiszteletére kackiás bajuszát. Végigmasírozott a rezesbanda a főutcán, s pirosló arccal, fejükön papírcsákóval, oldalukon fakarddal kísérte a kisfiúk serege.

Szerelemre várva korzóztak a kisasszonyok és fogadták elégedett mosollyal a hódolatokat, a bókákat. A kis szolgálólányok szíve sebesebben vert, ha a bakancskopogás hangja erősödött felfelé a cselédlépcsőn.

Összeverekedtek a huszárok és a bakák Pesten, a Lizensében, meg a falusi kocsmákban, pufogtak a kardlapok és a derékszíjra fűzött bajonettek. Futólépésben érkezett a „brejcsaft”. Külön a huszároké, külön a bakáké, s kísérték a renitenseket az egyesbe.

Tavasza volt. Szerelmes tavasz.

Őszre tán fátyol kerül a lányunk fejére, jól nőszül a fiúnk, reménykedtek a mamák.

A summások is elszegődtek már, zöldült a határ. Csak sokat süssön a nap, és eső is legyen, el ne verje a jég a vetést, akkor nem lesz baj!

Az volt az utolsó május.

Júniusban elsül egy pisztoly, dörrenése esztendőnkön át visszhangzik.

„Mindent meggondoltam és mindent megfontoltam” – mondja vészjóslóan a császár és király.

„Megállj, megállj, kutya Szerbia!” – harsogják az utcán a legények. Kalapjukat nemzetiszínű pántlika ékíti. Menyegzőre készülnek. Készülnek a frigyládák is, katonaláda a nevük.

A halál az ara.

Megnő a forgalom a fényképésmesterekénél, de már nem csillognak a szemek, a pálinka sem dob fel. A katonazenekarok a pályaudvarokon, az állomásokon csinnadrattáznak. Embereket és lovakat vagoníroznak be. Az asszonyok tenyerükbe temetik arcukat. Zokognak. Apa hosszan szájon csókolja anyát a gyerekek előtt. Korábban sohasem tette volna.

Fájón sivít a síp, erőlködik a mozdony, kattognak a kerekek Szerbia, majd Galícia felé.

„Mire a levelek lehullanak...”

Lesz-e még együtt karácsony?

Kapaszkodnak a kezek, fonódnak, simulnak az ujjak. Aztán könnyeket törülnek, félárvák fejét simogatják. A Kárpátok fagyott földjébe a honvédek és közös bakák pergőtűzben fedezéket ásnak, kaparnak, hogy gémberegett ujjairól a hús is leszakad. Meg kell állítani a megvadult muszka medvét! A San folyó partján, a kimondhatatlan nevű Przemysl várában Gyóni Géza hívja a hátországból vigadókat, a csahos nyelvű buzdítókat, „Csak egy éjszakára!”

Indítják az újabb menetoszlopokat. A félelmetes freiterek, káplárok és őrmesterek már fiaimnak szólítják a „disznó bandát”.

Kicserepesednek a nótázó ajkak. Szerbiában az erőltetett menet közben félajultan zuhan egy baka a patanyomra és issza a lóhúggal keveredett esővizet.

Egy őrmestert, aki a tüzérekénél rádiós, eltemet az akna, de kiássák lapáttal, tíz körömmel, mert „az őrmester úr rendes ember”. Egy asszony és két fiúgyermek imádkozik érte.

Magyar honvéd szeme vigyázza az olasz Alpok hágóit. Piave és Isonzó neve sivít a gránátokkal, Doberdóé dörömböl a dobhártyákon. A Dolomitok szikláit vésik, törrik, fészítik szét, és a csukaszürke uniformisok belesimulnak a kietlen, rideg tájba.

Mindörökre belesimulnak.

Százkét éve, 1914. június 28-án lőtte le a szerb származású Gavrilo Princip a magyargyűlölő Ferenc Ferdinánd trónörökösét. Egy hónap múlva megkezdődött a négy évig tartó világháború és Magyarország szétzúzatása. Hat esztendővel később, 1920. június negyedikén Trianonban bevégeztetett.

KŐ-SZABÓ IMRE**Zsófi néni**

Zsófi néni több mint ötven éve itt lakott az Ady Endre utcában. Ide ment férjhez, itt szülte fiát – Mihályt – meg lányát – Ilonát. Akkor még a bába járta a falu házeit és sorban segítette világra apró, itt jelentkező ifjú falusi polgárait. Az élete tele volt munkával, a gyerekek nevelésével. Férje, akit szintén Mihálynak neveztek, gazdálkodott. Nem volt sok földje, összesen hét hold, de ez megfelelő beosztással, jószágok nevelésével, szükösen, de mindig elegendőnek bizonyult. Persze az igények sem szöktek az égig, pompáról nem is tudott, így nem is álmodott róla. A gyerekek szépen felnőttek. Mihály hagyta ott először a házat. Lakatos szakmát tanult és a közeli városban vélte megtalálni számítását. Itt is nősült meg, szerette az anyját, mindig is anyás volt. Lánya, Ilona azonban különleges gyereknek számított. Nem volt kiemelkedő tanuló, az agyagozás, a szabad alkotás vonzotta. Ebben még szeremsége is volt, mert a faluba költözött egy mester, aki cserépkályhák csempéit gyártotta, a falu határában található agyag alapanyagból. Sokat sündörgött műhelyében ahol a mester az érdeklődő lánynak megengedte a korongozást. Tehetséget látott benne, engedte csapongó fantáziáját érvényesülni, így születtek Ilona keze nyomán apró tálak, kis köcsögök. Ez aztán meghatározta életét, mert egyik nyáron, úgy tizenhét éves korában, elvetődött egy kézműves, alkotó táborba. Itt érte el a szerelem és egy festőművész felesége lett. Búcsút mondott az anyai háznak és férje után elköltözött az ország másik csücskébe. Így aztán ritkán látogatott haza. Maradt, Mihály fia közelsége.

Zsófi néni férjével élte a falusi házások minden napját. Dolgoztak a határban, vetettek, arattak, kapáltak, betakarították a termést. Az Ady utcai portán pedig hízott a disznó, a tyúkok tojták a tojásokat. Ezzel Zsófi néninek nem is volt baja. Inkább férje elvesztése után, nyakába szakadt minden. Mihály fia unszolására eladták a földeket. Az érte kapott pénz egy részét a ház belső korszerűbbé tételére fordították. Épült cserépkályha a nagyszobába. Szép lett a fürdőszoba. Fia azt mondta: - Nem kell kád ide, Inkább zuhanyzó fürke! Öreg leszel, nem tudsz a kádból kilépni! Ez a fia részéről egyfajta elővigyázatosság volt. Aztán a gondolat őt igazolta, mert nem telt bele pár év, Zsófi néni egyik este rosszul lett. Még annyi ereje, jelenléte maradt, hogy átkiabált a szomszédba: - Mancsi, gyere, rosszul vagyok! A szomszéd asszony átszaladt, hívta az orvost. Szerencsére az ijedségen kívül más, nagyobb baj nem történt. Az orvos összegezte: - Felszaladt a vérnyomása! Írt neki gyógyszert. Fiát másnap hívta telefonon és elmondta a történeteket. Mihály megszidta Zsófi nénit. – Jobban vigyázzon magára, dolgozzon kevesebbet, pihenjen, nézze a tévét. Az utasítást részben fogadta csak meg. Mert tudta, a tyúkok által tojt tojások jól jönnek városi fiának. Nem beszélve arról, ha majd karácsony előtt levágják a disznót, lesz hurka, kolbász, a következő húsvétra pedig füstölt sonka, szalonna. Ezt már úgy megszokták, hogy néha a városban vásárolt kolbász, már nem is ízlett nekik.

Megvolt a napi programja is, szigorú rend szerint. Ettől nem tért el, ha lehetett egy percre sem. Reggel hatkor kelt, az óra nem is csörgött, de ő tudta, biológiai órája szerint, hogy annyi az idő. Legelőször is főzött egy adag feketekávé, egy kétszemélyes kotyogóba. Egy adag kávé meg is ivott, mindjárt melegében, a többi egy kis termoszba öntötte. Aztán jött olyan mosakodás féle, öltözködés. Ezt a rögtönzött szertartást, minden reggel megzavarta Múr nevű macskája keserves nyávogása. Ott ült az ajtóban és vinnyogó, kitartó, hangon követelte reggelijét. A lakásba nem engedte be, macskának kint a helye. A tányérja ott volt a küszöb mellett. Beletette a neki szánt ételmaradékot, aztán becsukta az ajtót. Még egy darabig bentről nézte, hogy Múr milyen odaadóan falatozik.

Magára vette kötött szvetterét, majd kiment a kamrába. Kukoricát töltött egy kék zománcos bögrébe, ez volt a mérce, és kihintette az udvarra, a közben kiengedett tyúkoknak. Friss vizet öntött a kerti csapról az itatóba, majd a disznó következett. A moslékot még az este elkészítette. Hidegebb időben egy fazék meleg vizet töltött hozzá, hogy mégse legyen olyan zord ez a malacnak szánt reggeli. Közben kikotorta az akolból a felgyülemlett trágyát. Amikor ezzel végzett, visszatért a házba. A bejáratnál cipőt cserélt, szerette a rendet, tisztaságot. Majd reggelit készített magának, amely teából, felvágottból, kenyérből állt. Néha a kenyérrre kent egy kis vajot, vagy evett hozzá még a kertben szedett újhagymát, vagy paradicsomot.

Ezután a kert következett. Kapált, gyomlált, sarlózott. A kert olyan volt, mintha „kiporszívózták” volna. Egy szál gaz, ami nem sok, annyi sem volt benne. A szomszédok csodájára is jártak, ilyen portát még öt utcával arrébb sem lehetett találni. Zsófi néni büszke is volt erre. – Te mindig a kertben vagy! - mondta is Mancsi, a szomszéd asszony. – Ne dolgozzál már annyit! Kell egy kis szórakozás is! Ugyan ezt mondták többen is, de ő ügyet sem vetett rájuk. Róttan napjait a megszokott ütem szerint.

Egy májusi délelőtt, amikor leszaladt a boltba, hogy hozzon egy kis lisztet, pogácsát akart sütni, ott a pultnál a szívéhez kapott. Nem is tudott megtámaszkodni, a kenyeres polcnak dőlt, majd eszméletét veszítette és lerogyott a kőre. A boltos Jani, nagyon megijedt, hívta is mindjárt a mentőket. Zsófi néni a közeli város kórházába került. Fia mindjárt ott volt, hogy ki értesítette azt nem tudta, de jól esett ez a fajta, gondoskodás. Persze estére úgy is megtudta volna, mert hétóra körül, a Híradó előtt, minden este beszéltek pár szót telefonon. Esetleg hívására senki sem veszi fel a kagylót, akkor biztosan baj van. A kórházi ápolás tíz napig tartott. Addig a fia, reggelente, meg este, kiszaladt autóval, hogy a jószágokat ellássa. Egyik alkalommal mondta is a szomszéd asszonynak:

-Az édesanyám, ha hazajön, akkor eladjuk a tyúkokat, meg a disznót! Nem kell neki ezzel fáradoznia! Zsófi néni mikor hazaérkezett, megnyugodva látta, hogy minden rendben van. Persze egy-két dolgot ő másképpen csinált volna, de majd rendbe hozza. Fia megígérte, hogy holnap délelőtt kijön hozzá. Csodálkozott is ezen, mert legtöbbször, munka végeztével, délutánként látogatta meg.

Másnap, úgy kilenc óra körül arra lett figyelmes, hogy a háza előtt több asszony várakozik, majd begördült a fia kocsija. Látta, hogy int a kezével, jöjjenek beljebb. Az asszony sereg beözönlött a verandára, hangosan beszéltek. A fia – Mihály – kinyitotta a bejárati ajtót, köszöntötte anyját és annyit mondott: - Összefogdossuk a tyúkokat, az asszonyok megveszik mindet! Zsófi néni megdöbbenve állt, egy hang sem jött ki a torkán. Némán nézett a fiára, meg az asszonyok seregére. – Nyugodjon meg, jó lesz ez így! – mondta a fia és magához szorította.

Aztán az asszonysereg kiment az ólba, nagy rikácsolás hallatszott, ahogy összefogdosták a tyúkokat. Ez a hangzavar tartott vagy egy óra hosszat, aztán csend lett. Zsófi néni úgy érezte itt a vég, életének már nincs értelme. Három nap múlva elvitték a disznót is. Kiürült a porta, csak Zsófi néni, meg a macskája maradt itt és innentől kezdve reggelijét Múr, a konyhában kapta meg.

Hajósi János Photography

Tiszta Kép

- Kert karbantartás és fenntartás***
- Földmunka***
- Ház körüli munka***
- sírkő tisztítás***
- Egyéb Munkálatok***

***Amennyiben további kérdése van
Elérhetőség:***

TEL:06303562289

Email: Tisztakep@gmail.com

Facebook:Tiszta Kép

KOCSIS GYÖRGY

Akárki, akárhol, akármikor

hetven kilónyi
öntudattal
sétálsz
a
hétköznapok között
sóhajtásnyi
pillantás
az
igazság arcodon
szívedben
döbbenetnyi
a
lúktető szerelem
lehetnél
még
akárki
akárhol
akármikor

SZEPESI ZSUZSANNA

A látszat ára

Mindenki szabad, s nem lesz jobb semmi,
ha a szabadság testi, s nem lelki:
a külső látszat rabjai lettünk –
csak az a fontos, amit lát szemünk.
Üzlet a szépség, üzlet az élet,
léptünk rugója már csak a pénz lett,
s őrizni egónk – a biztos várunk,
gombokat nyomva csodákra várunk.
Gyermeki álmok ma mit sem érnek –
mind átrajzolja törtetés, érdek...
a lélek útján magunkban járunk –
egyedül leszünk, ha van is párunk!

FETYKÓ JUDIT

„és megmarad a látszat”

... az élethez való ragaszkodás hitében – József Attila haláláról III.

Idézetek néhány József Attiláról írt, életének epizódjait megörökítő könyvből, illetve más irányú adalékok:

JÓZSEF JOLÁN, *József Attila élete*, Bp., 1955, Szépirodalmi Könyvkiadó:

„Apánk vallása után a görögkeleti templomban Attila névre keresztelték.” (6. o.)

„Most a mama nem törődött velünk. Nem szólt hozzánk. ... mint egy beteg madár, a dívány végében kuporgott. ... Éjszaka talán le sem feküdt, nem is aludt.” (11. o.) [Amikor apjuk elhagyta a családot. – F.J.]

„Január végén anyánk súlyos beteg lett. Azt az öt hetet, amit a kórházban töltött, leírhatatlan elhagyatottságban töltöttük. A sok ember között senki nem törődött velünk. Ezek a szegény ördögök, akik itt egymás hegyénhátán éltek, mint télen a tyúkok az ólban, oly nyomorultak voltak, hogy nyomorúságukban minden értelem és érzelem híján észre sem vették, hogy három gyerek maradt anya nélkül és éhezik. Ma is megdöbben az a közöny, amivel keresztülnéztek rajtunk.” (31. o.)

„A kislány körültopogta, körülzokogta a rettenetesen megvert, megalázott fiút, akiben kívül-belül minden sajgott, minden vérbe borult.” (52. o.)

„Szabad ötletek jegyzékéből „Az a szerencsétlen, aki ezeket írta, mérhetetlenül áhítozik a szeretetre, hogy a szeretet visszatartsa őt oly dolgok elkövetésétől, amelyeket fél megtenni. Őt olyasmért verték, amit soha nem tett volna, ha szeretnék volna. Ő az a gyermek, akit nem szerettek s akit ezenkívül azért vertek, mert nem tudták elviselni azt, hogy nem szeretik.” Jolán: „A majdnem kalligrafikus betűkkel, széles sorközökkel, aprólékos gonddal teleírt füzetben lelkiismeretesen lejegyzik minden gondolatát.”

JA: „ha azt akarom, hogy szeressenek, mindezt el kell titkolnom, de akkor már nem szeretnek [az előzőleg leírt élte szörnyűségeit – F.J.] Mert tudom, hogy azt szeretik, akinek mutatom magamat és nem engem. R. [Rapaport – F.J.] azt mondta: téged mindenki szeret, hiszen a verseid te vagy. De a verseim nem én vagyok. Az vagyok én, amit írok” [amit itt ír??? – F.J.] ... „Kelj fel és járj” 53–54. o.)

„Nagy szomorúságot éreztem és talán meg is bántam volna cselekedetemet, ha nőttön nem nőtt volna elkeseredésem amiatt, hogy senki sem veszi észre haldoklásomat. Forrni kezdett bennem a harag, a düh ...” (84. o.)

„Úgy segített magán, hogy röviden megírta, ami tudott és a kurta szövegeket megtoldotta egy hosszú verssel. Így kezdett Attila első polgárista korában verset írni.” (87. o.)

„Félszegen figyeltem-lestem a józsefvárosi etikett szabályait és igyekeztem ezeket meghonosítani szűk családi körben is. ... Mama ... sugárzó arccal hallgatta nagyképű oktatásomat a villa és kés használatáról, ami valójában nekem is sok gondot okozott.” (90. o.)

„A kis kamasz erre végleg elkeseredett, elhatározta, hogy nem eszik. Nem ette meg az ebédet, sem a vacsorát. Az esti sötétben egy darab kenyeret dugtam a kezébe, azt a dunna alatt rágtam meg, nehogy a mama észrevegye.” (92. o.)

„Azt hiszed, én nem tudom, hogy nincs neki pénze? Nem kívánhatom, hogy rólam is gondoskodjon, azért, mert a gyámom. Én nem akarok itt lenni nálatok, mert tudom, hogy nem szeret engem...” – [Jolánt ezzel végül is zsarolja; mit érdekli ha nem szeret, de enni ad??? – F.J.] majd Makai: „Attól tartok, hogy Etus,

meg Attila magaviselete elárulja, hogy nem volt gyerekszobátok. Én már nem veszthetek többet miattatok.” (134–135. o.)

„Férjem nem engedett elmenni. Azt mondta, meg kell törni a fiú makacsságát. Majd egyszer meggondolja a dolgot és ő fog visszajönni. Akkor majd kellő szeretettel fogadhatjuk a megtért gyermeket.” (157. o.)
Ugyanitt: Espersit doktor: „Attilának szeretetre van szüksége – írta. – Attila megéri mindnyájunk törődését.” (157. o.)

„Pár hét múlva férjem állást szerzett neki a Mauthner-féle bankháznál. Itt tisztviselősködött Attila szeptemberig, amikor beiratkozott az egyetemre.” (164. o.) [1924 január vége utáni időszak. F. J.]

„Mindvégig hű maradt osztályához, később is, amikor egyre fokozódó érdeklődéssel kezdte figyelni önmagát.” (223. o.) [Déry Tibort idézte be Jolán, ez D.T. szövege. – F.J.]

(Judit és Attila élete): „Azoknak az embereknek egy része, akik itt esténként összegyűltek, azóta régen hátat fordított annak a világszemléletnek, amivel teledörgölték Attila fülét. Akkoriban verseit nem találták eléggé »vonalbelinek«. Programot adtak neki, azután, már akinek erre alkalma nyílt, magára hagyták és átsétáltak a napos oldalra.” (234. o.)

„Huszonkilenc éves volt Attila. És a nyomorúság már elnyűtte. Már nem tudott fölényes derűvel mosolyogni. Mosolya egyre kesernyésebb lett. Már titkolta, szégyellte nyomorát, méltatlannak találta, élehetlenségnek tekintette” (241. o.)

„Halála előtt egy nappal, amikor orvosa meglátogatta [Bak R.], elpanaszolta néki. „Emlékszik a Szép Szó tördelésére... Én dolgoztam... Aztán engem tördeltek... Nem megy a munka, nem lehet társ nélkül, egyedül. Csak úgy tudom elképzelni, hogy együtt dolgozunk. Semmi értelme a versírásnak. Valami megfoghatóbbat kellene csinálni.” (258. o.)

„ÖNGYILKOSSÁGAI”

SZENTI TIBOR:

<http://www.szenti.com/index.shtml>

„Fölkértem Péter László irodalomtörténész professzort, hogy számlálja össze József Attila öngyilkossági kísérleteit.[8] Kiderült, hogy maga a költő *több ízben* önagressziós tevékenységéről számolt be.[9] Szántó Judit a vele töltött hat esztendő alatt Attilának hat öngyilkossági kísérletét említi. Köztük volt 1935 nyarán a gázcsap kétszeri kinyitása.[10] Az általam korábban leírt történetben, amikor Espersit Mária visszaemlékezésében a költő a vonat ablakában a haját akarta leégetni, lehet, hogy öngyilkossági kísérletnek minősült.[11] Ez a történet két különböző orális és közvetett közlés. Ma már kinyomozhatatlan, hogy melyik állt közelebb az igazsághoz. Elég egy szónak, vagy mondatnak másként említése, és az adoma értelmezését megváltoztathatja. Bizonytalan József Jolán híradása öccsének „éhenhalási kísérletéről”. [12] Végül 1937. december 3-án élete öngyilkossággal fejeződött be. Végtelenül szomorú ez a krónika. Mennyi boldogtalanság és szenvedés rejlik mögötte.[13]”

GARAI LÁSZLÓ: *József Attila identitásai*

<http://mek.oszk.hu/07300/07302/07302.pdf>

Fejtő Ferenc előszavának részlete a könyvből:

„Garai könyvének figyelmes elolvasásából következik, hogy azt is mint egy jelentékeny technikai apparátussal és elemző képességgel rendelkező tudós igyekezetének tünetét kell olvasni, aki mint a pszichológusoknál és az antropológusoknál szokott jelenség, rendszerint már műve készítése elején tudja, hogy meg fogja találni, amit keresett.” (10. o.)

A könyv egyik fejezetében:

„Van ugyan, aki tagadja, hogy József Attilának akár csak e tragikus tett is autonóm választásával lenne összefüggésbe hozható. Annak elvitatása József Attilától, hogy halálát maga választotta volna, nem Dr. Garamvölgyi László könyvével kezdődött.

Varga Ervin 1966-ban tette publikussá állítását, mely szerint a sétára indult beteg József Attilából az útját elzáró vonat a schizophreniára jellemző türelmetlenségi rohamot váltott ki, amelytől hajtva át akart bújni a vonat alatt, mely ekkor elindult, s így József Attilát véletlen balesetként érte a halál.

Jómagamat Flóra egy hosszú telefonbeszélgetésben próbálta (1991-ben) meggyőzni, hogy ez a változat felvetette volna a MÁV-nak – egy jelen volt MÁV-alkalmazott gondatlanságának – a felelősségét, és az öngyilkosság-verzió csak ennek kivédéséhez jött kapóra.” (75. o.)

<http://epa.oszk.hu/01300/01343/00033/essze.html>

MÓRO CZ ZSOLT: *A legenda oda... Retusálás nélkül: portrévázlat József Attiláról, A 15-ÖS ÉS 16-OS SZÁMÚ VAGON KÖZÖTT*

„József Attila nem ugrott a vonat elé. Holttestét – nemzeti szemfedélként – nem Nagy-Magyarország térképével takarták le, hanem egy vasúti térképpel. Halálhírét nem a falu bolondja vitte meg a családnak, mivel Szárszónak nem volt bolondja. Fekete valószínűleg egyszerű iszákos lehetett, a nővéreket Bajz János alkalmi munkás értesítette. József Attila temetése nem volt országos esemény. Számos bizonyíték – melyeket dr. Garamvölgyi László sorakoztat fel *Hogyan halt meg József Attila?* című könyvében – a baleset ténye mellett szól. A költő nem követett el öngyilkosságot. Az öngyilkosságot már Garamvölgyi előtt is többen megkérdőjelezték. 1988-ban Miklós Pál azt írja, hogy “talán nem jelentés nélküli a szárszói bakter egykori vallomása: József Attila *alálődörgött* egy lassan guruló, üres vagonnak. Se nem ugrott, se nem esett, sehol a drámaian robogó gőzös: csak úgy alálődörgött.”

A Wikipédiából

http://hu.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zsef_Attila

»A balatonszárszói televíziótól Vigh Magdolna 1995-ben interjút készített Budavári János szemtanúval, aki annak idején látta a balesetet. Ő a következőket nyilatkozta a tragédiáról: “*Á, nem úgy volt, hogy a vonat alá vetette magát! Ez egy gyorstehervonat volt... Hogy aztán tudta-e, hogy indulóban van... Előbb átbújt a sorompó alatt, és bement a két vagon közé. Azt a hosszú kabátját elkapta a kerék, három-négy fordítást csinált vele, megroncsolta a fejét, utána megállt.*”«

BALOGH LÁSZLÓ: *József Attila*, 2005, Debrecen, Debreceni egyetem Kossuth egyetemi Kiadója

„... az egészséget munkával, produktivitással bizonyítani akarás még dolgozik benne, amint az Hatvány Bertalannak november 24-én írt leveléből is kiderül: »Volna-e kedved meglátogatni itt bennünket? Jó volna megint együtt lenni veletek. Sokat változtam, talán egészen megöregedtem. Hozzá kell most szoknom újból a világhoz. Talán sikerülni fog. Ismered a Helység kalapácsát, ugye, ott állnak ezek a sorok: Sikerülni fog, mert Sikerülnie kell, Monda a szentegyházi fogoly. S a tenyeréről ugyan lemegy a bőr, de mégis leereszkedik, jobban mondva, lemászik a földre. Mi van és mi lesz a lappal? Erről is szeretnék beszélni veletek. Nektek kellene megállapítanotok most, hogy mennyire használhattok engem. Csak most fogok a versíráshoz, talán új verseimen és személyes találkozóin megállapíthatjátok. Kérlek, tehát, jöjj le, Bak doktort is megkérem, s közös barátaink közül hozd le azokat, akik beférnek a kocsidba.«” (247. o.)

„Mi történt? Ha szétlebbentjük a három évtizedes legendák ködét és az egykorú dokumentumokból kihámozzuk a szigorú tényeket, ennyi bizonyos marad: 1937 december 3-án 19 óra 36 perckor a Balatonszárszó megállóhelyről elinduló 1284. számú tehervonatnak valószínűleg a 15. és 16. kocsija alatt halálát lelte József Attila költő. Minden mást maguk a pontatlan, egymásnak ellentmondó visszaemlékezések, csendőrségi és MÁV-jelentések tesznek kérdésessé. Mi történt? Ténykérdés. Hogyan történt? Lényegében az első pillanattól kezdve harminc éven át ezen a ponton folyt a ködösítés, a mítoszteremtés. Talán, ha nyomban a halál után nem indul meg a barátok, társak, emlékezők jóhiszemű szorgoskodása, hogy a

korábbi öngyilkossági kísérletek felemlegetésével, szeszélyesen kiragadott sorok idézgetésével, az egyes életmotívumok utólagos, visszavetítő hangsúlyozásával valószerűsítsék, bizonyítsák a tragédia szándékosságát, ha egyetlen kételkedő mondat elhangzott volna, még akadhettek volna idejében felocsúdók, akik utána járnak a tényeknek. De a körülményeket figyelembe véve, tagadhatatlan, József Attila roncsolt idegállapota, szerencsétlenül alakult életviszonyai, a bezártságból való sikertelen, kudarcba fulladó kitörési kísérletei s mindezekkel éppen az utolsó időkben számot vető versei olyan mértékben valószerűsítették az öngyilkosság lehetőségét, hogy még az esetleges kételkedőket is megbéníthatta. S a szapora visszaemlékezések, tanulmányok, a költő alakját, életét és művét felidéző könyvek utalásai egymást hitelesítve, harminc éven át terebélyesítették a mítoszt” (249. o.)

GARAMVÖLGYI LÁSZLÓ, *Hogyan halt meg József Attila*, Bp., 2001, Pallas Antikvárium Kft

„Még Ignotus is így fogalmaz: »Barátom volt, nem ismertem.«” (8. o.)

„Halálát nem lehet elegáns nagyvonalúsággal vagy lexikoni tömörséggel elintézni. Szomorúan tapasztaltam, hogy még az autentikus forrásnak vélt dolgozatok is kozmetikáznak, a felületesebbje pedig fenntartás nélkül fogadja el az öngyilkosságot. Holott már a halálakor – igaz, egyszerű falubeli emberek – megfogalmazták a nikodémuszi szkepszist: lehet, hogy tényleg baleset volt?” (8. o.)

„Egyesek óvtak: túlságosan konzervatív a magyar irodalomtörténet az ilyesmihez; mások intettek: ne bolygassam, neki dukál az önkéntes halál; némelyet szurkoltak. A lényegen semmit nem változtat, bár legnagyobb örömmre *A magyarok krónikája* (2000-ben jelent meg) az 1937-es esztendőnél – természetesen egyebek mellett –, ezt és így emeli ki: »December 3 Balatonszárszón elhunyt József Attila.« Semmi több.”

„Átnéztem az 1990-es évek közepén kiadott irodalom tankönyveket, lesújtó pontatlanságok garmada, persze túl azon, hogy kivétel nélkül, az öngyilkosság verzióját preferálják. Amikor azt állítják, hogy »1934-ben párttagsága megszűnt« súlyosan tévednek, mert tagkönyve soha nem volt (nem vitatva persze mozgalmi kötődését). Egyébiránt »kizárásával« kapcsolatban, nemhogy az esztéták, de még a történészek sem jutottak közös nevezőre. Ma már tudjuk, hogy (a két világháború között) mindössze néhány száz tagja volt csupán az illegális kommunista pártnak, fenntartva persze, hogy számos illegális szemináriumot szervezett és dolgozott a Vörös Segélynek. Ugyanilyen készpénznek veszik a »búcsúlevelek« sorában Ignotus Pálhoz írt : ami nem biztos, hogy így van, mert e tekintetben teljes a PIM hagyaték, s ott ez nem található. Az irodalomtörténet talán azért könyveli el, hogy létezhetett ilyen levél, mert Ignotus, József Attila halála után nyilvánosságra hozott egy olyan levelet – ami nincs meg –, ebben, a »vajon jó költő voltam-e?« múlt idős szerkezet a lélekben feladást jelenti, de ezt maga a címzett teszi már hozzá.” (10. o.)

„Hibátlan logikával és marcangoló (ön)íroniával vizslatja a világot, filozófia mélységekbe bocsátkozik a szellem és a test szimbiózisának tekintetében. Egyik, Vágó Mártához (1928. október 12.) írt leveléből részlet: »Azt hiszem a szerelem semmi más, mint a test szörnyű erőfeszítése, hogy ő is oly végtelenül szabad és örökkévaló legyen, mint a szellem, tehát hogy szellemmé váljon. Ez megint a kettősséget igazolja, mert ezzel egyúttal magát öli meg a test – kiradírozza magát a világból, hogy ne legyen más, csak szellem, mert az hiszi, hogy ő is azzá válik, holott csak egyszerűen megszűnik élni. Észreveszi (ami már sok a testtől) a gyönyörű fényességet a hegyen és nem elég néki, hogy az ő arca is felragyog, csúcsi lakó akar lenni, ura a várnak, és megy előre és mennél közelebb ér, annál inkább kisebbé válik maga, nehogy árnyéka megnőjön, míg végül elfogy. *Ne félj, én nem akarok elfogyni* (kiemelés – G.L.). És minthogy így van, szellememet ezennel bezárom mindaddig, míg szegény testem nem válik ismét a tegnapelőtti pompás gépezetté.« Prózája annyira pazar, hogy ez már vers.

Parnasszus lett, tehát ő maga, József Attila...” (11. o.)

„Elkíséri életét a szeretet és a boldogság mániákus keresése, amitől empedoklészi értelemben lesz a végletek embere (csak a szeretet és a gyűlölet létezik, mint ő-s-elem) s ha olykor-olykor csak pillanatra is, de megérzi a szeretet ízét, lelkében már »tapsikolnak a jázminok«. Ez József Attila.

A gyermek szocializációs folyamata tehát, már a legelején gellert kap, majd a későbbi, jól kivehető

törésvonalak mentén minden esetben találunk egy-egy konkrét konfliktust, amely a korábbi átlagosnak tűnő, ám esetében mégis szubkulturális attitűdöket megrázó módon reprodukálja. Felnőtt korára ez devianciaként szintetizálódik, de ettől még nem beteg!

Költészetében vissza-visszatérő motívum a család, különösen a Mama, de prózájában is erősen firtatja apja szerepét, no és persze Jolánt, akit egyszer rajongásig imád, máskor pedig a pokolba kíván. Esztéták nálam jobban tudják: lírájában rendre átértékelődnek az érzelmi kötődések s ezek szinte minden esetben emocionális motívumokra vezethetők vissza, de szerelmi karthágóiban mindenképp. Egyéb írásos kontextusaiban pedig egyenesen a lelki gyötrelmek eszkalációját tapasztaltam, hajba kapása Babitscsal ezt, különösen jól példázza, amit nem is tudott feldolgozni ...” (18. o.)

„Ma már axiomatikus tétel. A csonka család, a respektábilis személy hiánya, sőt tovább megyek, az »apahelyettes« kétségbeesett reménytelen kutatása, a »nemzeti nyomor«, az öcsödi évek, illetve szerettei alkotta Bermuda-háromszög (Mama, Etus, Jolán) közötti kallódása – determinálta személyiségfejlődését, ami persze sohasem zárult le.” (19. o.)

„József Attila közvetlen családtagjai közül egyedül testvére Etelka él, ő jelenleg 97 éves. Etus néni emlékei szerint Attila nem volt beteg, és nem is lett öngyilkos, halála baleset volt.” (156. o.)

„Mindez mit jelent a kriminalista számára? Egyértelmű. A kriminalisztikai, eljárásjogi (akkor és most hatályos), perrendszerű bizonyítás értelmében: *ami nincs, nem létezik, bizonyítékként nem jöhet szóba. Márpedig hitelt érdemlő dokumentum nem került elő. Ez a közvetlen bizonyítás elve.* Közvetettségre a szerző is utal, [Stock Imre egyik tanulmányáról beszél Garamvölgyi László. – F. J.] de ugyanő leszögezi: csakis *mások* elmondása alapján lehet következtetni, úgy érzem jogilag kifogástalan az az álláspontom, hogy ha József Attila betegségét semmilyen, bizonyítékként értékelhető dokumentummal (tárgyi bizonyítás) nem lehet alátámasztani, akkor *nem volt beteg, és egészséges embernek kell tekinteni, mindaddig, amíg ezzel ellentétes bizonyíték nem kerül elő, aminek semmi valószínűsége nincs!*

(Mindez természetesen patológia értelemben).

Ezen magatartásomat két aspektusból is, alá tudom támasztani:

1.) *Én mindvégig a fellelhető, a rendelkezésre álló tárgyi bizonyítékokat vettem figyelembe, akceptálva és tiszteletben tartva, az ebből mások által levont következtetéseket. Azonban a hatályos normák alapján – figyelemmel a szabad bizonyítás illetve a bizonyítékok szabad értékelésének alapelveire – csak és kizárólag a törvényes úton beszerzett, a tény- és tárgyszerűségében megalapozott, szubjektivitásoktól mentes állításokat lehet elfogadni. Éppen ezért – ezen szempontok szerint – kizárólag a tárgyi bizonyítékok (jegyzőkönyvek, szakvélemények, táviratok), illetve a hiteles tanúvallomások jöhetnek szóba. Ez tehát a következőket jelenti: a fentebb említett tárgyi bizonyítékok – az öngyilkosság tekintetében – megalapozatlansága, (ön) ellentmondásossága és nyilvánvaló elfogultsága alapján, bizonyítékként szóba nem jöhetnek, így azok semmilyen tekintetben nem támasztják alá az öngyilkosság tényét.*

A személyi bizonyítás pedig - tekintve, hogy csak egyetlen tanú él, illetve nyilatkozó képes (József Etelka, most 98 éves) [G. L. könyvének írása közben József Etelka öregedett, l. előző életkorközlés. – F.J.] –, aki egyértelműen azt mondja, állítja: baleset volt!

A személyi és tárgyi bizonyítékok komplex értékelése, alapos mérlegelése után, az ebből levonható következtetések alapján – és mindezekre tekintette – kétség nem férhet tehát a balesethez, amit tényként kell megállapítani.

2.) *A bizonyítási eljárásom során eleve, két, a koncepciómat nagyban erősítő bizonyítási eszközről lemondtam. Az eljárásjog ismeri és elfogadja a bizonyítási kísérletet, mint bizonyítékot és bizonyítási eszközt, ám ehhez (ugyanis kritérium) ugyanolyan vagy hasonló körülményeket kellett volna teremteni, ami – ellenére a változtatásoknak (1968-ban átépítették az állomást) – eredményes rekonstruáláshoz vezethetett volna. Ám le kellett volna zárni – esetleg több napra is – az állomást és olyan külső segítségeket igénybe venni, aminek anyagi fedezetét vállalni nem tudtam. A másik – számomra elvi és etikai akadály – pedig az exhumálás, amelynek gondolata fel sem merült bennem. Ez valóban méltatlan lenne József Attilához. Hangsúlyozom, eszem ágában*

nem volt, de az mindenki számára nyilvánvaló, hogy milyen egyszerű lett volna ezáltal bizonyítanom sérüléseit és megfellebbezhetetlen választ adni a baleset verziójában kétkedőknek.” (157–159. o.)

„Utoljára maradt a baleset verziója, mégpedig az általam leírt változat. Valamennyi adatot mérlegelve, számomra most már megnyugtató módon jutottam erre a következtetésre. Ennyi idő távlatában csakis kriminalisztikai módszerekkel lehetett bizonyítani, ami az egyéb lehetséges verziók, kizárását jelenti.

A fogalmilag elképzelhető három változatból, sikerült kettőt, az öngyilkosságot és a gyilkosságot, (az idegenkezűséget) kizárnom, így maradt a baleset ténye. Más verzió nem jöhet szóba.

Az irodalomtörténet (s főleg esztéták) mindig is összefüggést talált József Attila költészete és tragikus végzete között, némely munkákban még erőltetetten is. Az úgynevezett posztumusz verseket is (*Karóval jöttél...*, *Talán eltűnök hirtelen...*, *Drága barátaim...*, és a legszebb *Ime, hát megeltem hazámat...*) az öngyilkosság alátámasztására hozzák fel, noha hasonló »leltár« már húszévesen készített. Ezek a versek – és ebben maximálisan egyet értek Fejtő Ferencsel –, méltóságteljes, sztoikus helyzetképek.

Mellesleg november végén írja – néhány nappal a halála előtt – Hatvany Bertalannak: »Nektek kellene megállapítanotok, hogy mennyire használhattok engem. Csak most fogok a versíráshoz, talán új verseimen és személyes találkozómon megállapíthatjátok.« Mint tudjuk, meg is állapították, hiszen december 2-án meglátogatták.” (169–170. o.)

Mit mondanak a költő utolsó életévében írt versek?

Vajon azokban található-e olyasmi, ami egészen másfelé visz, amit másként lehet érteni, mint egy halálba készülõ ember „üzeneteit”?

József Attila összes verseibõl kiemelve az utolsó, az 1937-évi verseit – és azokat úgy olvasva, hogy megpróbálok arra a tényre nem gondolni, hogy mi a többség máig megrendíthetetlenül élõ véleménye a költõ haláláról –, keresem a versekben rejtõzõ mondanivalót.

Elképesztõen letisztultak, tömörítettek ezek a versek. Azt vizsgálom, az újraolvasás során mit mond egy-egy vers, ugyanaz a vers, és azt, hogy ebbe a versértésbe mennyire hat bele a napszak, saját pihent vagy fáradt voltom amikor épp olvasom, vagy az elolvasás után... hogyan szûrõdnek/hatnak/módosítanak az értelmezésen akár az idõjárás körülmények, a közeli és távoli külvilág dolgai (politikai, társadalmi mozgások, pénzügyi helyzet, stb.).

A Flóra-verseket szándékosan hagytam ki (József Attila olyan gyakran volt szerelmes, hogy a szerelmi érzés vagy csalódás végig ott lebeghetett versírása mögött, között, stb.), illetve csak néhány sorra utaltam. Érdekes hatású a verseket úgy olvasni, ha a legutolsókkal kezdem, és haladok az 1937-es év elején keletkezett versek felé, szintén (szándékosan) átlépve a Flóra-verseken. Számtalan oda-vissza olvasás után, (több kötetet is összehasonlítva a versek sorrendiségének felállítása miatt, és végül: *József Attila Összes versei* kritikai kiadás verssorrendje mellett maradtam, a versek különbözõ megjelentetési/kiadási sorrendjét a mellékelt táblázatszerû összehasonításban is igyekeztem követni), egy vers lett a központnak tekinthetõ (számomra), amely mintegy mindent elmond, a sorrendben/keletkezésben kb. középen áll, ez a *Könnyû, fehér ruhában*.

(Folytatása következik... A Szerk.)

BORSI ISTVÁN**Jel az égen**

Ez a világ miért éktelen?
Benne Mi értéktelen?
Ez a világ mértéktelen.
Ez a világ ÉG-telen.
Mert soká hagytam
belé is fagytam
keringtem rideg közönnyel
pedig egykor mosollyal jöttem
szívemben szült igazgyönggyel
vettem magamra Nap köntösét.
MI-kor a sötétben JEL-re vágnak
fénylőn suhanva át a Föld légkörén
szakadtam EGY-ből ezer darabra
lettem semmi e napon, MI-vé
meghagyván izzó, nagy követ
melyet a tömeg kábán körbe kering.
Valahol érzik, hogy ez égi nagykövet
mit térnek közepén érintenek
hogy emlékezzen minden sejt
hogy együtt jöttünk mind
voltunk mi, egy, a sorból
az Öröktől áradó porból
csillagok s földek úri táptalaja
sepert egybe szerelmes vonzalom.
E nász az űrben, éledő gravitáció
a mű helye, melynek méhe fogant
ott, hol nincs sem fönt, se alant.
E Lét teremtett élet-kerteket
s az Éden fáján ott csüng fanyar tudás
zárkánk, csárdánk mindig közös
a díszletünk megannyit változik
új táncosok más ritmusban pörögnek
MI nekünk ÉN VAGYOK a dudás!

KARAFFA GYULA

Az idő

amikor észrevette az első ősz szálát
ollót vett elő
precízen kivágta
nem tetszett neki az eredmény
a réztálba szappanos vizet készített
belögybőlte vele szakállát
csöpögött a víz
a padlóra hullottak a szőrszálak
mindet lefaragta dühében

az idő
gondolta
az első ősz szakállszál
vagy
az első ollóelővevő mozdulat

semmi több

KEREKES TAMÁS

Bakos úr

BourbanDouglas és Itókfalva

Nincs mentálisan egészséges ember, csak rosszul diagnosztizált elmebeteg, mondta az utolsó orvosi kontrollján a korosodó prózaíró, és elindult Kisecset felé, ahol a málnapálinka megtévesztheti a legagyafúrta macit is, mert Romániát épp most kerítették be a medvék. A kétbodonyi kocsmá üzenőfalán keresett magának bejárónőt, és meglepetésére, egy héten belül hatvan levelet kapott. Az első delikvens maga jelentkezett. Dalolva lépett be a kertajtón, Morgenstern dalával.

A szőke parafadugót
lakktálca tükrözi.
Magát akkor se látja ott,
ha szeme van neki.
Azért nem, mert merőleges
a tükörkép felett

Persze, ha ferde lenne, ez
egészen más eset.
Ember, ha visszatükröz egy...
egy... kb. Végtelen!
S derékszögben! – a helyzeted
nem lenne pont ilyen?

Fordította: Orbán Ottó

A jelentkező kopasz volt, nyakkendője takonyból, nadrágja térdből leszakadva, bortostája negyednapos és feltehetően a Kapcarongya nevű bodonyi kocsmából tévedt ide árúbemutatóra, és áthatóan pisiszagú volt. Szemlátomást nem értette, hogy miért nem őrá esett a választás. Ám Százsorszép (a korosodó prózaíró) és hevenyészett cimborái (Szivornya, Cicmarek, Bazalt-butá volt, mint a kő) Toddy születésében kezdett neki az egész alakos, fürdőruhás jelentkezők kiostálásának, amit még a tokiói humánmenedzsment sem tud, csak Lángoscsillag: Százsorszép barátja. Az első körben kihullott a kemény mag, a BÉ-Közép, a visszeres domináknak álcázott papírmáséfigurák, s a korosodó delnők java, a roma leszbikusok zöme. A meggyvízen nevelkedett törzsközönség Kiss Marit választotta. Mari dongalábú volt, fújta a spanyol és olasz társalgás első három leckéjét, anélkül, hogy felső fogsorral igazából rendelkezett volna, de hál istennek semmit nem hallott Johann Friedrich Hegelről, de Heinéről sem, aki azt mondta panaszosan élete utolsó éveiben, hogy eddig nagy német költő voltam, most meg csak egy szegény, beteg öreg zsidó. Az élet kontúrjai hirtelen kezdtek más jelentést hordozni. Így pl. a kert bevadult. Ki hitte volna, hogy a sose művelt, szikkadt, agyagos, kopár, tarackos föld, mely három OBI ásót térdre kényszerített, egyszer csak ontani kezdte a kabakosokat (tök, cukkini, pattiszon), de volt

már zöld és fejtenivaló bab, s testesedni kezdtek a bajszos kukoricaszárak. Százsorszép akkor nyugodott meg igazán, amikor Mari a tojásgyümölcsre azt mondta, hogy csonthéjas termésű. Belekezdhetett ugyanis gondtalanul a posztmodern magá után hagyó új, fikciós prózána, amit a degeneratív szemantikából ollózott ki, ugyanis az értelmiségiek körében nagyon elterjedt az a nézet, mely szerint a hieroglifák szemagrammák, azaz minden egyes szimbólum egész fogalmat jelöl, nem pedig fonogrammák, amelyek egy-egy hangot jelölnek, mint pl. a mi fonetikus ábécénk. A Krisztus utáni negyedik évszázadban a hieroglifakutatók a legtöbb szót szemagrammákkal jelölték, amit az egyiptomi írnokok rébuszalkalmazása tett lehetővé. Amikor idáig jutott, Mari épp szőnyeget porolt az udvaron, Százsorszép pedig virgoncan lesietett a pincébe a szivarnyirkosítójához, amelyet az általa termelt muskotály-dohány fermentálására alkalmazott és nagyot kortyintott saját kökéllypálinkájából, amit az interneten sem lehetett 25 ezer forint alatt megkapni. Ám azt látta, hogy a barátjától, a bánatkertészől kapott filoxéria előtti nohaboraiból minden pénteken hiányzik fél deci. Mari nevelése felölhetne egy újfajta nevelési regényt, de a második hónapban már elvált a máj a tüdőtől, azaz a poszírozott tojást már nem tévesztette össze a mángolddal, vagy a rebarbarafőzelékkel. Kétszer pótolta Százsorszép ökológiailag tiszta úton (fél egészség -egy vizelet) pótolni a hiányt, de mindhiába, az a harmadik pénteki napon is hiányzott az üvegből. Tetemrehívás. Marinak azt kellett volna megválaszolnia, hogy miért hiányzik minden pénteki napon az ominózus traminis üvegből.

-Ó, hát azzal javítottam fél Ténsuram becsinált levesét a hétvégekre- mondta a tűzről pattant perszóna (aki ebben a pillanatban egyben "non grata" is lett.

BorbanDouglas és a borszaporítás

A lényeg: a helyi éjszakai életet (Kis Mari) BorbanDouglas pezsgőben fürdeti, mert pezsgőügynök volt, a készlete rajtamaradt, hajnalonként pezsgőt hányt, és úgy megivott volna egy felest, az igazi páleszból

Cicmarek, Szivornya és Toddy isznak a zengerájban (Tddy száletlije) a Mari cipőjéből, aztán BorbanDöglessz kibont negyven pezsgőt és a meztelen Mari csobban a fürdőkádban. A hejehuja végén visszaakarják tölteni a pezsgőt az üvegekbe, de mire visszatöltik az üvegekbe, rájönnek, hogy 41 üveg telne meg vele. Nem az eredeti 40. Marit nem lehet megvádolni kacérsággal, csak élvezet, s a pisi-kaki szex is ismeretlen falun, a 41. pezsgőt elviszik a kancellárnak (kancigány= Kálmán) ajándékba. De a pezsgő csak szaporodik, mint UramJézus kenyérszaporítása, igaz ő a borkészítéshez vizet használt. Vannak még csodák Kisecseten. Már ha a félveséjű Marira gondolok. Az már a csodák birodalmába tartozik, hogy BorbanDöglessz, hogy magyarázza meg a szomszédjának, Kása Gyuri bácsinak, az ajándékkönyv (Agrippa: Titkos bölcselet) pecsétjét:

Balassagyarmati Börtön."

BourbonDouglas és a beilleszkedés

A strapabíró ötvenes prózáirót befogadja a falu. Mindig talál a háza előtt egy-egy tőköt, szatyornyai nyári almát és a cigányok tinorrú gombát hoznak neki. (Igaz, ő egy gitárral lepte meg őket, tokkal együtt) Az író szomszédjának az anyja meghal. Az író, aki már mindenkijét elvesztette (apa, anya, testvér, feleség, két gyerek) nem tud megnyugodni, mert tart attól, hogy a szomszéd felköti magát. Színpadi előadást szervez: Az ügynök halála. Eleinte Toddy pontosan jelentkezett a próbákon és az Elektrolux is beszállt a szponzorálásba. Ám Toddy skizofrén volt, két flaska bor után multimilliomos múltjáról beszélt. Az első előadáson Toddy talajrészeg volt, úgy bukcsádolt a színpadon, mint böjti szél a kéményben. Ahelyett, hogy porszívókat igyekezett rátukmálni a nézőkre, azt kiabálta, hogy nem szorul ügynöki munkára. A porszívókkal megdobálta a nézőket. A rendőrség közigazgatási eljárás keretében vizsgálja az esetet.

BourbanDouglas és az itókfalvi babona

Nem lehetünk elég óvatosak. Ha az ember csak élete alkonyán nem téveszt össze egy barátságos kézfogást egy gyilkossági kísérlettel, akkor jobb, ha az előjeleket figyelembe vesszük.

A magyarországi babonakínálat eddig is széles volt: televíziós távgyógyítás, horoszkópkészítők, antropozófia, mágusképzők, rontáslevétel, grafológia, druidaképzés, sámánfőzet a konyhában, Boszorka.com., és mágusok szövetsége (külön a fehér-külön a fekete mágia!).

Én eddig is tudtam, hogy baja van a tehénnek, Kisecseten mihelyst a bőrét megláttam a padláson, de most alaposabban utánanézhettek a csodás előjeleknek és más mágikus praktikáknak. Egyfajta babonaszertár jelent meg: az nincs benne, hogy mit is jelent, ha a kivégzőosztag újratölt, de praktikus útmutatót kínál annak, aki Magas-Szváziföldön krokodilusba lép, vagy meglátogatja a holdbéli nyúl. A 270 oldalas lexikon még az egyszteri gengszteren is segít, aki már akkor rosszul alszik, ha nem tudja pontosan, hogy másnap hova tör be. Hiszen autodidakta az, aki önmagától marha. Ezt nem mondja meg a lexikon, de csodavilágában rengeteg jelzést kapunk. A lexikon ábécésorrendben sorolja fel a babonákat, az európai példákat számos keleti, univerzális példázat egészíti ki. A lektornak arra is gondja volt, hogy az eredetileg német forrásanyagból származó hiedelmeket, magyar és erdélyi példákkal egészítse ki.

A zöldcsütörtökön szedett csalán megvéd a pénztelenségtől. Ezzel a csalán jótékony hatásait messze nem merítettük ki. Egy svájci hagyomány szerint a Reuss völgyében azt mondta egy vándordiák: „Ha tudnák az emberek, mire való a csalángyökér, akkor volna elegendő pénzük.” Nyomban felajánlottak neki 200 frankot a titokért cserébe, de a diák nem állt kötélnek, hanem megőrizte titkát. No ja, a babona az élet költészete – mondta Goethe.

Ebben a világban annyiszor tanácsos enni, ahányszor a disznó reggel röffent. A beteghez üvegen keresztül szólnak, az achátot nyelv alá helyezve szomjat oltanak. Advent körül különösen vigyázni kell, mert útra kelnek a koboldok, manók, pánok és lidércek. Kísértetkutyá és adventi malac leselkedik a látogatókra.

A boszorkányok a harangozás elől az állatok hajlékába menekülnek. A fa hasadékába rejtett áfonya gazdag szüretet ígér. Kilenc sírról hozott föld gyógyítja az impotenciát, talált ezüst a szárazvészt. Kalotaszegen holdfogyatkozáskor kökénybor tövisével átszúrt bogarat törnek újholdkor és teszik a legény pálinkájába. Szerszámot nem raknak ágyra, mert „elalszik”.

Nevezetes állat a szalamandra, a denevér megeszi a kürtőben lógó szalonnát, a tövisszűrő gébics pedig mindig kilenc állatot öl meg és szúr fel, mielőtt hozzálátna az evéshez. Aki február vége előtt olvassa el ezt a cikket, annak hosszú és gazdag élete lesz, nem bántja a famacska, morgóegér és a legveszedelmesebb állat, a sírdisznó. Gyermeküket boldognak látja, nem bántja őket soha a pócegér, se a tündérmacska.

Szépségünket – egy vend népszokás szerint – úgy növelhetjük, hogy egy hónapig a nemi szervünk tájékán almát kell hordanunk. A másnaposság ellen is a babona kínál menedéket: ametisztet kell viselnünk. A görög améthüosztosz jelentése: „nem mámoros”. Eduard Mörike szerint „azért viselik oly szívesen világi és egyházi urak az ujjukon, mert a bornak nehéz gőzét a fejükből kiűzi, mert már kezdettől az ellen hat, hogy az enyhe spicc a lelket megérintse.”

Az előjeleket fontos értelmezni. Egy bajor falu öreg pástora, Martin, a napóleoni háborúk idején homokot szórt a padlóra, berajzolta a városokat: Bern, München, Drezda stb. Leült a kemencepadkára és éjfélig várt. Egy sereg fehéregér menetelt át a homokon, mintha katonák lennének. Az embereknek elmesélte, merre mentek az egerek, és tavasszal a franciák valóban a megjósolt módon távoztak.

BourbonDouglas és az itókfalvi jegyző

Nem derült ki, hogy teljesen örült volt, aki tisztának tette magát, vagy tisztára örült volt, vagy teljesen örült volt, de voltak tiszta pillanatai. Mindenesetre állandóan evett, mint egy herélt pej, kukoricát, melynek maradványai, mint arany fogtömések csillogtak nyálas szájában, melyben még a Sztalintól tanult kaukázusi diaimat (dialektikus materializmus) fogalmai keveredtek össze közgazgatási, rosszul megemésztett hablattyal. Igazából az volt a titka, hogy azt hitte: Seherzádé a Harvardra járt. És megesküdött volna, hogy nincsen az apja nevén. Beszélgetni olyan reménytelen volt vele, mint horgászni egy halottal.

Kisecseti lakcímkártyám miatt kerestem fel. Közölte, kell a tulajdonos is hozzá, hisz én csak hasznélvező vagyok. Ok, legközelebb Bálinttal mentem, ő volt az illetékes. A közjegyző úr elfelejtette, hogy miért jöttünk, és huszonöt perces nagy tirádájában, mely hangvételében Tiborc panaszára emlékeztetett, sírt, rimánkodott, könyörgött, zsarolással próbálkozott: azt akarta elérni, hogy Bálint kapcsolassa ki a vizet és az áramot a házban. A lakcímkártyát azonnal elfelejtette. Jászai Mari-díjas alakítás volt, szerintem azt hihette, a Nógrád megyei gyámügyön van. Gondoltam, jönnek érte a mentők a kényszerzubbonyal, így aztán türelmesen vártunk az ápolókra. A lakcímkártyáról lettemem. A Lipót-mezei intézetbe vitték, hordágyon. Mielőtt becsukódott volna a furgon ajtaja, még hallottam hörgését: "A vizet és az áramot azonnal kikapcsolatni".

De azért megnyugodtam: "az "Ügy" jó kezekbe került.

BourbonDouglas és az itókfalvi bolond báró

A falu bolondja Kisecseten nem egy szociálisan hátrányos helyzetű mongolidióta, akit sajnálni kell, hanem egy egyetemi tanár (életében összesen hat diákja volt Kamerunból) és egy számára hálás témát variált éveken keresztül tantárgy gyanánt: a törzsfőnök szerepe a dobnál. A bárót, aki nem is volt báró, csak magáról hazudta azt, Judit nevű felesége (ha a butaság rosszindulattal párosul: kő kövön nem marad - Karinthy) alázta le nap, mint nap, pl. olykor, ha a báró a konyhában váratlanul a tüneményesen buta Judit asszonyt hátulról szólítva meg, mintegy megijesztette őt. Ekkoron a báró olyan ledorongolásokat kapott, melyek hangnemükből fakadóan a kétbodonyi kocsmáig vitték a báró megalapozottan ocsmány hírét. (két kilométer szélcsendes időben) Ő volt az egyetlen a faluban, aki leköpdöste a kerítés mögötti, tehetetlen kutyákat, és tudományos életűvét betetőzve meg akarta írni a szarás világtörténelmét. páratlanul buta, ocsány s visszataszító alak volt. Agya, mint egy mogyoró, de nem olyan barázdált. Kővér, hernyóra hajazó alakját olyan ruhákból állította össze, amelyeket még Torgyán Józsi is kihajigált már, kivéve az elegáns fehér cipőt. Ocsmányabb volt a legutolsó cigány kóklernélis. Fellélegeztünk, amikor elhagyta a falut. Azt hazudta, hogy Gyulára megy gyógyfürdőre. Én azonban tudtam, hogy a Donnert cirkuszhoz jelentkezik hintáslegénynek. Két hét múlva bukkant fel a faluban. Ez a fertelmesen ronda ganaj furán nézett ki. Karja a térde alá lógott - mi történt kérdeztem. Hintáslegény helyett csimpánzak vettek fel - legyintett szomorúan.

BourbonDouglas és az ősz

Forr a bor, mint Móricz Zsigmond regényében. Miközben a neves, kisecseti, strapabíró prózaíró teljesen alaptalanul elvitték a festői Rétság, a rendőrségi kihallgatóbázisra a golyóállómellénybe öltözött kommandósok, házkutatási engedély nélkül a rendőrök, közben kurvára unatkozott, azon medítált, hogy a délelútti rendőr, aki két írógépet is hozott neki Grazból, s ő is rendőr volt, nem dugott el valahol a malacól környékén korábban egy Kalasnyikovot, és hogy megtalálja e az umlautos a mellett a normál á-t a gépen, akárcsak egy Mozart motettában, mert tiltakozott, hogy 12-én nem kapta meg a nyugdíját (hisz ezzel lehet legjobban felizgatni egy nyugdíjast), vélvén, hogy ezt ugyanúgy elsikkasztotta a

kisecseti postakocsis, a Patika, mint a másik 900 000-ret, s az író TeleBank, és bankkártya pinkódját, ami még a rendőrségi kutatás révén sem került elő, tehát lehetett arra számítani, hogy Patika ezt is elsikkasztotta s el is költi BourbonDouglessz nyögdjíját. Örömmel tudta meg a rendőrségi nyilvántartásból, hogy hivatalosan büntetlen előéletű. Ezt a totális félreértést azonban egy jogi rés révén érte el, a szolnoki csinos bírónő, ki legalább olyan szép volt, mint az író ellen korábban beadott vádirata a szolnoki ügyészségen, de arra nem gondolt a csinos fruska, hogy a rendőrségi kihallgatásokra beidéző levelekből az író papírcsákókat hajtogatott és hagyta a tarjagosba a felszólításokat. Ez lett a nyeresége, mert így az ügy úgy került a bíróságra, hogy előtte a neves írók ki sem hallgathatták a rendőrök, ezért tehát esélyt sem kaptak rá, hogy bármilyen nyilvántartásba bevegyék. BourbonDouglessz szeretett royalflössre még két lapot kérni. Rétságon azonban lefényképezték, de előtte megkérdezte a fotóst, akivel sörözni szokott a kétbodonyi kocsmában, hogy mosolyogjon-e? BourbonDouglessz csak a pénznek tűnő tárgyaihoz szeretett volna hozzájutni, ami 12-én megillette volna, az igazi bűnügyet a posta követte el, mert az adott napon nem adta át a pénzt neki. Az írón erőt vett a bánat. Ezt ismerjük. Csüggeteg lett, és szomorú, és a halkán elsirdogálta magát az államháztartási reform folytatásán. Na, innentől úgy érezte magát, mint Jean Paul Belmondo, a Szabadlábban Velencében c. filmben, élt a hedonizmusnak, s az örömtelen mának. Az unalmas hétköznapiakban, a Bükk és Börzsöny közti Cserhátban az író csipkebogyó, galagonyát, kökényt, szedret és berkenyét szedett az ősbörökásban, amiből a borovicska is készül, márha nem a lengyel maffia májerei állítják elő faszeszből. A tökök szépen értek, a dió hullani kezdett, a kínai kel bokrosodott, mint a magyar miniszterelnök körül folyó skizofrénvita. Az ősz egy zsákfalu életében lényegében más, mint az elmúlás, még akkor is, ha az ember szorongásgátlókra iszik, vagy nyom egy erősebb cuccost, mint a kisecseti postáskisasszony, akin jól láthatóak voltak a kék hajnalka néven számon tartott tetrahidrklorid hallucinogén hatásai, melyet nemcsak a rendőrségi nyilvántartásban szerepeltetnek, de szerepel a pszichotrop hivatalos anyagok listáján, igaz a jogalkotók és a bűnüldözők csacska módon elfelejtették betiltani, de hát lári-fári, ahogy a másik örült magyar miniszterelnök mondaná. A böszme kanördög. A vadegerit neki!

Az ősz különösen szép itt e kies faluban. Hisz nyár dereka óta a férfinép mást sem csinál, mint vödörrel a kezében gyümölcsfák után és alatt (ahogy Arany János mondaná a Margitszigeten: **Hölgyek alatt**, koslat, lófrál, szedi a hullásgyümölcsöt, mert az megyen a cefrébe, s abból lesz a pálesz(pályinka). Igenám, de azt nemcsak kevergetni kell, hanem kóstolgatni is, nehogy az erjedés ecetesedéssé váljon, mert akkor oda az a hektó pálinka, amit egy derék férfi Kisecseten egy év alatt betermel. Közben végére értünk a meggy és a ribizliboroknak is, a bátrabbak próbálkoztak a murcival, a máslassal, vagy máslassal, de mondhatom, hogy hat liter után nincs rosszabb, mintha az emberben forr ki bor, ehhez képest még a pokol is csak egy egyszerű szénégető. Szüret van Kisecseten. Részeg az egész falu, kivétel MásaKása szarkeverőt, impotens rumoshordót, akinek halálfélelme lett(joggal, mert baráti látogatásán, melyett BourbonDouglessz házában tett, egy liter rum megivása után elővett egy viperát)-tanú rá Dody, aki jelen volt e jeles eseményen, s a rendőrségen is tanúsíthatja, hogy a védtelen íróra az örült szomszéd, a degenerált faszkalap MásaGyuri betiltott fegyverrel támadt- amivel agyon is lehet verni egy embert, be is tiltották, örülhetett, hogy életben maradt, majd megeszi a kutyája,, mert ez a fostalicska fasztarisznya még a saját kutyájától is fél. No, nem a megbánás miatt nem rúg be a Mása Gyuri naponta kétszer, ahogy két évtizede szokta, hanem, mert ottfogta a balassagyarmati pszichiátria. Nem is ez a baj, hanem az, hogy elengedték. Közben más bajok is keletkeztek a faluban. Cigány Kálmánt, és Cigány Bélát a szociális segély kifizetése napján otthagya mindkét asszony, a két feleség. Köd előttük, köd utánuk. Elkeseredettségében a két magányos férfi pohárhoz nyúlt. Barbiturára veresbor. Összevesztek a masinán, aminek itt sparhelt (spórhelt a neve), meg, amin lehet. Nem is lehet tudni, hogy igazából mi történt, mert az egyiket a mentő, a másikat a rendőrök vitték el. Igazából csak akkotr nyugszunk meg, amikor MásaGyurit kiengedik az Elmebeteg Szociális otthonából, mert akkor tudja csak megmondani, hogy a Kálmán, vagy a Béla került-e oda, márha addig nem végez a baromkanördöggel egy szociálisan és mentálisan fogékony ápoló hallgatva az euthanaiza mellett felhozott érvekre, mert csak így lábolhatunk ki az őszből, s mehetünk vidoran a télbe, amikor is jönnek a forralt borok és a reggeli rumoskávék.

BourbanDougleas és az itókfalvai tavasz

BourbanDouglas-re-re gyanakodni kezdett az itókfalvi intelligencia. Naponta jöttek érte a rendőrök. Ez persze nem let volna baj, hisz az itókfalvai, mértéktartó, de úrhatnám közönség elvetemült postarablóként fogadta a rogyant prózáirót (Sztalin is postarablással kezdte), de az igazi értetlenség csak fokozódott, mert a rendőrök minden alkalommal haza is hozták. Ezt már nem tudták megemészteni. A korosodó prózáiró hallgatott. Hisz jóformán ebből élt.

Lassan tavaszodott ki a felvidéken, hisz Bourban alig félóránnyira lakott Balassagyarmattól, mely egyben határátkelő is Szlovákia felé. Az elhúzódó tavasz megviselte lelkileg is. Árvíz, belvíz nem fenyegette, noha a kertje végében futó kétbodonyi patak egyszer már elsöpörte a régi fahídat, de a község újakat csináltatott vasbetonból. Nógrádban a télen medve bukkant fel, de farkasok nem voltak. Pitiáner tolvajok viszont igen. El-eloptak egy-egy régi vasajtót egy elhagyott présházról és eladták a fémbegyűjtő telepeken. Aztán este jött a dárídó. Amikor a kertben virággzani kezdett a mogyoró és rügyeivel előhozakodott az orgona, már látszott, hogy a kert munkát nem lehet halogatni. Először a terepet kellett megtisztítani a tavaly levágott gallydaraboktól, majd ásni, és ásni, rendületlenül. Hogy az esték se vesszenek kárba, palántákat nevelt. Lámpafénynél, este, a konyhában írta fel gépelve a kilyuggatott tejfőlöspoharakra az elvetett növény nevét. Hogy a végén meg is ismerje, hisz a mángold és a kínai kel, míg el nem érik kifejlett alakjukat, összetéveszthetők. Ilyen tévedés már megesezt vele Szolnokon korábban. Egy sor levelet tépkedett le egy agresszíven nyomuló növényről, mert azt, hitte, hogy újjélandi spenót. Egy adagot megtartott magának. El is készítette magának, de a többi elajándékozta. Jóízűen falta be a zsenge spenótot (fokhagymásan), s a következő héten derült csak ki, hogy kukoricapalánták leveleit ismerte félre. Innen is látható, hogy a kertészet közel jár az alkímiához. A hagyományos kerti vetemények mellé rendelt egy csomó egzotikus magot is: orosz tárkonyt, gojibogyót, mézalmát, áfonyát, szedret, dohányt, télálló citromot, szilvadatolyát. A dohány sajnos nem az őshonos magyar muskotálydohány volt, mert azt elvitte a filoxéra már a tizenkilencedik században, hanem virginiai dohány. De nagy reményekkel kecségtetett. A palántásládákba karalábé, paprika, paradicsom, padlizsán, uborka, tök, snidling, metélő fokhagyma, uborka került. Eleinte, míg a fűtési szezon abba nem maradt, esténként behozta a palántanevelő ládákat a meleg szobába. Aztán figyelte a meteorológiai jelentéseket és csask akkor kerültek vissza a palánták a melegre, ha talajmenti fagyokat mondott a rádió. A szomszéd, Mása Gyuri, naponta átjött, hogy lássa, hogy halad az író a kerttel. Próbálta lebeszélni a kertészkedésről. Azt mondta, hogy semmire nem való a föld. Ebben természetesen nem volt igaza, az viszont az érem másik oldala, hogy a brokkolival itt, a Börzsöny és a Bükk közt hiábavaló kísérletezni, ahogy az öreg Pádár mondaná (akinek úgy lett meg a nyolc általános, hogy ötször járta az elsőt, és háromszor a másodikat, hogy *“üres szalmát hiába cséplünk.”* A szomszéd naponta jelentkezett. Olyan tünetekkel állított be, melyet az orvoscsaládból származó Bourban nem hagyhatott szó nélkül. Megnézte a vércukrát és a vérnyomását. Borzasztó értékek jöttek ki. Fejben átgondolta a szomszéd életmódját: napi két üveg rum, két liter bor, s 16 óra a számítógép előtt, semi mozgás, de láncdohányzás igen. Ekkor ajánlotta fel Bourban, hogy sétáljanak át naponta kétszer a kétbodonyi kocsmába. Bedobnak egy-egy deci vörösbort és aztán uzsgyé haza. Az első sétafika előtt ott szobrozott a szomszéd háza előtt, aki a megbeszélte időben kiállt a furgonjával, és odaszólt az írónak, hogy *“csak nem képezed, hogy gyalog megyünk?”* Az író ledermett. Mása Gyuri szomszéd legközelebbi látogatása három nap múlva következett be. Az író Toddynak töltögetett a konyhában. Mása Gyurin nem látszott meg az egy üveg rum, és a két liter bor. Az író újabb palack rumot bontott és töltögetett szaporán, ekkor a kedves szomszéd, Mása Gyuri elővette a halálosztó fegyverét. Ennek láttán Toddy szomszéd nekiszaladt fejjel a kerti üvegajtónak, és összeesett. Bourban viszont udvariasan kitessekelte a fura szerszámot birtokló, szomszédolni vágyó Gyurit. Reggel aztán mentősivításra ébredt: Mása Gyurit vitték el a mentők, csak kezét tudott még fogni a matracon vele. Agyvérzés. Kétszer látogatta meg Mása szomszédot a kórházban. Nagyon lefogyott, de a konok és gonosz emberek élniakarása dolgozott benne, -felépül-gondolta az író. Végül a Mása szomszédot néhány hónap után haza is engedték. Egy darabig csend volt, de aztán újra csörömpölni kezdtek nála az üvegek, és csak a

dohányosok reggeli köhögése hallatszott reggelenként, ami felért egy halálhörgéssel. A kiscseti föld furán viselkedik. Ha megázik, kész pocsolva, csak csúszkál rajta az ember, de ha kiszárad, olyan kemény, mint a beton. Ennek tudtában, az író, mint egy lovagregény hőse, nekiállt csakánnyal a földnek, hogyaszongya: vet. Hajnali négykor kelt. Vetett négy zacskó korai zöldborsót ("Rajnai törpe"), és négyet cukorborsóból. Ennek a héját is meg lehet enni. Került a földre fokhagyma, répa, fehérrépa, pasztinák, spenót, eper. Éjjelente meg ragasztgatta a kilyuggatott tejfölsopoharakra, hogy "orosz tárkony", bazsalikom, menta, citromfű, stb. Ez két napig ment. Közben a földről el kellett takarítania azokat a termésköveket, amiket a volt tulaj otthagyt. A második nap estéjén egy természetesebb darabra akadt az író, de nem volt különösebben problémázó alkat, felemelte a követ és bevágta a pincébe. Közben akkorát reccsent a dereka, hogy azt hitte, hogy eltört. Lábra nem is tudott állni, négykézláb mászott be az ágyba, ott aztán elájult és 48 órát aludt egyfolytában. A harmadik nap reggelén szólt a telefonja, de mire ki tudott kászálódni az ágyból, a telefon már nem jelzett. Tanult a maga kárán. Innentől kezdve délelőtt mocorgott a kertben. Szélkakast és csapadékmérőt szerelt. S csak délután kertészkedett, by light. Ez bejött. Aztán felbukkant az író barátja Ceglédről. Pemete sokra vitte, de el is bukta. Volt fönn, és lenn. Ismerte még az író szüleit is, nővérenek udvarolt. Mindketten jártak a szegedi főiskolára, egyszóval gyermekkori cimborák voltak. Mindig a sajtóban dolgozott. Korán lett önálló újságja, majd a legnagyobb köztelevízió legfontosabb hírműsorának kommentátora volt. Előállt egy regénnyel. Az író belefeledkezett az olvasásba, mert az a hetvenes-nyolcvanas évek Ceglédjéről szólt, olyan szereplőkkel, kiket az író személyesen is ismert. Közben penig igen sokat gondolt egy ceglédi kislányra és egy kicsit eltévedt az emlékekben. Ezt újra mentőautó szirénázása zavarta meg. Mása Gyurihoz jött a mentő. Infarktus. Ekkor értette meg az író, hogy aki mindenáron meg akar halni, azt egy komplex orvosi intézet sem mentheti meg, benntlakással sem. Jut eszébe az írónak ekkor, holnap odébb kell tenni a napra az uborkapalánták hajtatóládáját, hisz az Élet él és élni akar, ahogy ezt Ady kollega írta.

BourbanDouglas palántát nevel

és nem nézi a „San Francisco utcáin-t.”
„Az ember végül homokos,
szomorú, vizes síkra ér,
szétnéz merengve és okos
fejével biccent, nem remél.” József Attila

A kertész teljesen a természet foglya. Márciusban mindennap esett, áprilisban viszont egy szem sem. Márciusban a gépek nem is tudtak a földekre rámenni, minden késik, családom megszokta, hogy „felszabadulásunk ünnepére” április negyedikén krumplit vet, május elsején meg kukoricát. Az itókfalvai kertek és földek még jelenleg bevetetlenek. Elvileg lehetséges előre nevelt palántákkal dolgozni, ami majd a fagyosszentek után kerül végleges helyére (Szervác, Pongrác, Bonifác), de egy palánta ára 200 forint. Az ember elgondolkozik. Az itteni emberek többsége kb. 20 ezerből vegetál, nem eszik mindennap, nincs tüzelője, árama és vize. Se vetőmagra, se vízre, sem kerti szerszámokra nem telik. De már nem is értenek a kertműveléshez. A bánatkertész szabadföldi kertész. Nincs fóliaágya, tehát nem előzheti meg a természetet. Lehetne, mert a szentesi korai karalábét megfelelő klíma esetén már januárban palántázni lehetne melegágyban. Amikor meg a borsót és zöldségmagokat (répa, fehérrépa, pasztinák, metélőpetrezselyem) vetni lehetett volna, még hó állt a kerteken és keményen fagyott éjszakánként. A szárazság aztán kihat más dolgokra is és megkeseríti a bánatkertész életét. Lehetne elvileg szivattyúval öntözni a kert fűrt kútjából, de az a szárazság miatt nem ad elég vizet. Vezetékes

vízzel locsolni pedig anyagi öngyilkosság. Egy káposzta felneveléséhez pl. egy köbméter víz kell. Sakk-matt. Az idő hideg. Mint minden koránkelő ember tudja, hogy hajnalban dér van még, ez egyfelől jó, mert felér egy negyed locsolással, ugyanakkor a hideg lassítja a palánta növekedését.

A bánatkertész tíz évet húzott le a romaoktatásban- önként-és utána is olvasott a dolgoknak. Tanított cigányokat általános iskolában is, de érettségit, szakmát adó középiskolában is. Ezért Itókfalva páriáit (az ott élő két cigány családot) nemhogy előítéletekkel kezelte, hanem igyekezett nekik munkát adni, kávé, cigit, pénzt, ruhát, gitárt stb. Eleinte ők is nagyon kedvesen kezdték. Az író egy falunapon azzal utasította vissza özpörköltjét, hogy hangosan odaszólt a papnak, hogy „még nem süllyedtem olyan mélyre, hogy cigányok elől egyem el a húst.” Így aztán reggelente fel-feltűnedeztek az író háza táján. Baleknak nézték az első telét a hegyekben töltő író és tüsténkedtek a reggeli begyújtással. Az író hagyta. Aztán barátnője is bevonta őket a kerti munkákba és fizetett érte becsülettel. Mikor már a kert és a földek fel voltak szántva, tárcsázva, ásva, az első vetés is megtörtént, a palánták nőttek, de kiültetni még nem lehetett őket: elfogyott a munka. Ez nem zavarta őket, jöttek rendületlenül. Előleget kértek, hogy majd ledolgozzák. Az író adott. Aztán pénze fogytán, reggel el- el küldte Bélát(ki valaha nehézsúlyú ökölvívó volt) bevásárolni. Béla két alkalommal nem tudott a pénzzel elszámolni. Harmadszorra is ez történt. Béla útnak eredt fél nyolckor, hogy a romhányi vetőmagboltból vetőkrumplit, és dughagymát hozzon. Fél kettőre ért az íróhoz, a lépcsőn összeesett, és azt mondta, nem hoztam semmit és Te tartozol nekem négy ezer forinttal. Látszott rajta, hogy nagyon erős, és, hogy kórházban a helye. Az író a nagybaltával harminc méteren át kergette a nyílt utcán. Egyszer sikerült is lemetélnie Béla újaiból párat. Majd kihívta a rendőrséget. Mindkettejüket a rétsági kapitányságra vitték. Jegyzőkönyv. stb. Béla ellen a vádból sikkasztás lett, s vitték tovább a váci börtönbe, az írók hazahozták. Baltáról nem esett szó. Otthon aztán az író írt még egy feljelentést dühében, miszerint az ingyenesen, közgyógyellátására kapott pszichotróp szereket Béla három ezer forintért árulja Mása Klári (Hogyrázdklári) művésznőnek. Gyógyszervisszaélés. Büntény.

BourbonDouglas és a kalamajka

A kötelező eboltás a falu minden ebe után hétezeröttszáz forintot tett ki, s a szegény itókfalvai nép bizony megrettene. Csoda, hogy chip macskák fülébe nem került. Toddy pl. eladta a kecskéit, mondván, nem várja meg, hogy azokat is “csippel” lássák el, s magának csak egy szép, lámpásos homlokú lovat, a Rárót tartotta meg. Csuda egy jószág volt, hisz gazdájának arra a kérdésére, hogy “hány icce bort ittam meg, kedves lovam?”, annyit emelintett, kaszált az első bal lábával, amennyit a gazdája megivott. Sátoros ünnepek táján, amikor a közmunka szünetelt, egész gödröket vagdosott ki a patájával az aszfaltból, amit a buszsofőrök nem is győztek jelenteni a közútfenntartási társaságnak. Az idő májusban nagyon változékonnyá vált, minden másnap esett, ami jó a zöldborsónak, de rossz minden gombás fertőzésre hajlamos kultúrnövényre.

Az itókfalvi polgármesterasszony egy döglődő, elütött kismacskát látott a háza előtt. A tűzrőlpattantság megléte mellett más jó nem volt elmondható az alulinformált közpolitikusról. Felhívta helyette a falugondnokot, Vajnai Bélát, hogy intézkedjen. Béla látott már éjjeli őrt nappal meghalni, s biztos, ami biztos, felhívta egy állatorvos haverját, hogy most aztán mi a teendő? Az meg szakszerűen azt válaszolta, hogy a cicát minél előbb meg kell szabadítani az értelmetlen szenvedéstől. Béla hozta a baltát és intézkedett szakszerűen. Ám a polgármesternő azonnal feljelentette alkalmazottját állatkínzás miatt. Mire a korosodó BourbonDouglas, az író a községháza elé ért, annyi rendőrautót látott, hogy azt hitte, Al Capone feltámadt. Kihallgatása a legközelebbi rendőrőrsön négy kerek órába telt. Akár egy anyagilkosé. Másnap az író megkereste a falugondnokot. Két mondatot mondott neki. Az egyik az volt, hogy a probléma nem kerül a balassagyarmati ügyészségre, és elmarad a vádemelés. Ugyanakkor azt is hozzátette, hogy nem a megfelelő célszemélyt ütötte agyon(mármint a polgármesternőt.) Ugyanakkor a szomszéd faluban, melynek neve vala Borissza, egy ember, aki kamerával figyeltette

környezetét, feljelentette szomszédját, hogy az nem az európai szabványnak megfelelő négy méteres láncon tartotta kutyáját, hanem csak három és fél méteres. Ugyanaz a cirkusz. Persze azóta is találgatják Borissza falu lakói, hogy a szomszéd hogyan számolhatott ilyen akkurát. Hisz ez olyan csuda talentum, mint Odüsszeusz, aki kiszámolta, hogy mekkora is legyen a faló, hogy még beférhessen a trójai kapuk közt. Fel volt adva a lecke rendesen. Azóta Itókfálvát Macskafalunak nevezék, Borissza falvát meg Kutyafalvának. De fölfordula minden.

Vala pedig abban az időben igen nagy Veszedelem, melynek neve görvélykór. Kiben sokan gyötrődének, mert nem tudják vala annak gyógyító íráját. Vala pedig akkor egy írástudó doctor, BourbonDouglessz, ki medikámentokon iskolázódott vala, s kotyvaszta néhány Miskulenciát, hogy a görvélykór erejét elakassza. S meggyógyulának azok, s nem volt többé szükség Írástudó Doktorra, sőt bevádolának, mert kicsodás Medikámentumot adott a görvélykórosoknak, hogy azok felkelének és járnak. Mert ugyan kigyógyítottál 200 görvélykórost, de elvetted 2000 farizeus kenyerét, akik ugyan nem gyógyítottak, de éhen veszének vala. Sokan vannak a görvélykórosok, de ugyanannyian vannak a farizeusok, kik abból élnek, hogy megpróbálának gyógyítani. S ha meggyógyulnak a görvélykórosok, megpusztulnak a farizeusok.

A kiknek szemei vagynak, lássák.

BourbonDouglas és a kettészakadtság

Magyarország szétszakadt. Nem tudom, mit látni a sötétített Mercedesek ablakaiból, de azt hiszem semmit nem láthatni a mélyszegénységben élőkben. Márpedig ők vannak többen. Itókfalvi kertem gondozásához kértem és kaptam segítséget egy Éva nevű hölgytől, kinek kora megállapíthatatlan volt. Elöl pusztán két metszőfoga van és mindig a saját szerszámaival dolgozik nálam, akkor, amikor nem a kecskét feji. Éppúgy lehet negyvenéves, mint hatvan. Szorgalmas és becsületes lélek. Néha cukrot kér, kicsi lisztet, vagy kávé. Ötszáz forint az órábéré, akkor is, ha ás, akkor is, ha gyomlál. Mindig megkérdezi, hogy mikor jöhet legközelebb. Tulajdonképp ő a takarítónőm is. A takarítás mindig hétvégén történik nálam, akármekkora kuplerájt csinállok, mint megrögzött agglegény a héten. Mivel a szivattyúm elromlott, ezért a növényeim gondozásául szolgáló vizet vizeskannával oldom meg, a vizet a fürdőszobából engedem a kannákba. Ez sok porral, piszokkal jár. Ha ehhez még hozzáadjuk a kutyám viselt dolgait, akkor könnyen belátható, hogy akár naponta is lehetne nálam takarítani. Tiszaburán edződtem, s azt hittem, hogy már nem érhet meglepetés, azóta, hogy ott egy évet tanárként lehúztam egy fűtetlen és áram nélküli lakásban. A nálam dolgozó Évának sincs vize, de árama sem. Mobiltelefonja az van, de hogy hogyan töltheti, azt el sem tudom, merem képzelni. Tulajdonképpen úgy dolgozik nálam, mint egy férfiak által áhított „női kéz”. Ám a fürdőszoba az mindig elmaradt. Ezért megkértem negyedik alkalommal, hogy azt is pucoválja ki. A lánya vállalta herold szerepét, aki a fülembe súgta, hogy az édesanyja, Éva, nem ismeri az angol vécét. Az itteni lakosok, már, aki még nem részeg, az csigákat gyűjt, leadja őket és várja, míg kifizetik, de erre néha hetekig várni kell. Jobb híján aztán levendulát szednek, meg gombásznak. Mivel pénzük nincs kiváltani az őstermelői engedélyt, ezért a balassagyarmati piac helyett helyben próbálják eladni az itteni lakosoknak a perereszkét, vagy tinorrút, kilóját háromezer forintért. Hogy aztán elkel-e, az bizalmi kérdés. A vendégeim, ha megmondom nekik, hogy cigányoktól való a gomba, halálsápadtan eltolják maguk elöl az ételt. A romaprogram régóta cigányúton van, azt láthatja mindenki, s most elgondolkozhatunk azon is, hogy Margit holland királynő miért a kétes Farkas Flóriánt fogadta, és nem Schmidt Pált, vagy Szilvássy Györgyöt. Gondolkodom egy éhséglázadáson. Nem tartok se puskát, se más hatlövetűt, de azt hiszem a küszöbén állunk. Svédországról sem hittem két hete, hogy zavargások lehetnek náluk. Megoldáson nem töröm a fejem. Salgótarjánban voltam író-olvasó találkozón, onnan stoppal jöttem egy közeli barátommal. Ekkor már a huszadik kérvényt írtam meg romáknak, a kérésükre, a miniszterelnöki hivatalnak, hogy kapcsolják vissza az áramot, de az első részszámla is kétszer akkora összeg, mint a havi szociális segély. Úgy vélem

megpróbáltam megérteni ezt a világot, s itt most nem a filozófiából szerzett doktorimra gondolok, hisz végig sem csináltam a három évet, a doktori bizottság engedélyével szereztem, 1983-ban. Ám soha nem tanultam annyit, amennyit azóta töprengök, amióta megtaláltam barátom levágott kezét egy nejlonzacskóban, itókfalvi lakásom kilincsére akasztva.

BourbonDouglas és a kánikula

Jelenleg árnyékban 33 fok van (Celsius), s az egész országra nézve hőségriasztást írt ki az országos tisztii főorvos. Az ózónréteg miatt nem tanácsos napon lenni délelőtt 11 és délután három közt. A hőség elől alig van menekvés. Hőgutát ritkán kap itt valaki, aki helybeli, már ismeri a dörgést. A Bükk és a Börzsöny közt lévő Itókfalva télen fagyzug, de nyáron a lennülő medencében megszorul a meleg. Elviselhető az idő reggel kilencig, és este hét után. Izgalmat csak egy-egy rendszeresen visszatérő áramszünet jelent. A kertben virágozik a levendula és a tök is (csak nehogy bakvirág legyen, ahogy a fálubeliek mondják) most „fedezik fel” sok helyt, készítenek belőle csokoládét, meg szörpöt is. Mi a molyok ellen használjuk. Kétes sikerrel. Kilenc sor zöldborsóval könnyen veszi az ember az akadályokat, én locsolnám, de Toddy szomszéd, aki most jött meg Balassagyarmatról egy rekesz sörrel, azt mondja, hogy csak csínján a locsolással. Tavaly meg is fedett egy helybeli, aki nálam rúgott be, s jól összepisálta a konyhai kerevetet, mondván, hogy nem szabad semmivel kezelni a növényeket, csak „ahogy az Isten megadta.” Lényegében három kert is van nálunk. Van egy fenti, ahová hagymát és babot ültettünk, van egy középső, az kapja a legtöbb vizet és az fejlődik a legszebben. Itt futóbab, bokorbab, tök, kukorica, paradicsom, paprika, spenót van, meg karalábé. A lenti kertben arasznyi már a krumpli, és kis uborka és káposztapalánták jelzik, hogy azt is műveljük. Szivattyúm elromlott (egyszer használatos), eldobható fazon volt) és most locsolókannával locsolok. Ez napi négy órát vesz igénybe, reggel kettőt, este kettőt. Padlizsánpalántáim szépek, ideje lenne azokat is szétültetni, mint a cukkiniket, vagy az articsókákat. Ám valszeg megvárom, míg „leterem a bab” felveszem a gazt és helyébe kerülnek majd a palánták. Ám egy kertművelő blogban azt olvastam, hogy a letermett babokat sarlóval el kell vágni a föld felett 15 centivel és újra teremni fognak. Elhatároztam, hogy én is kipróbálom. Eddig segítettek nekem pénzért a falusiak, de inentől kezdve egyedül maradok. Ennek pénzhiány az oka, majd elvállik, hogyan boldogulok. Mindenesetre ebből is tanulok, jövőre nemcsak szántásra, boronázásra, rotakapálásra, lombtrágyára, vetőmagra kell pénzt felhalmoznom, hanem bérre is. Nem lesz könnyű. Majdnem minden héten meghal valaki. Szunkónak nyirokmirigyrákot állapítottak meg, két csomó is volt a nyakán, már olyan későn fordult orvoshoz, hogy műteni nem lehetett. Kemoterápiát kapott több alkalommal, de megmondták neki az orvosok, hogy áttétek keletkeztek a tüdőben. Az egykor izmos negyvenes férfi két hónap alatt lett aszott haldokló. Az utolsó hetekben napi két deci pálinkát ivott meg, és egy üveg sört. Szilárd ételt már nem tudott, mert a duzzadt mirigyek miatt nem tudott rágni. Toddy szomszéd kötelességtudóan „ránézett”. Azt mondta, hogy benézett az ablakon, be nem ment, de Szunkó jól van, nézi a tévét az egerével együtt. Valóban, Szunkó a magányában valahogy megszeliidített egy egeret, jól tartotta dióval és sajttal, s az eger nem volt bizalmatlan hozzá. Sajnos nem minden az érzések szintje, mondhatni az érzelmek iskolája, mert abban a pillanatban, amikor Toddy szomszéd „ránézett” (három stampó szilva, négy sör, két lityi bor), akkor Szunkó már három napja halott volt.

Bourbon Douglas és a pénz

Szunkó nem halt meg, csak átalakult. Mindenki szerint egere tartja benne a lelket. Szunkó ugyanis az egerével néz tévét. Lám, lám, ki, hogy szokta. Egy nap elvitte a mentő, de vissza is hozta. Innen tudni, hogy valamiképp mégis él. Doddy szerint elvileg meg kellett volna halnia júniusban, a bánatkertész szerint júliusban, de ez már mindegy. Egy onkológus, rákdiagnosztá mesélte, hogy kezelt egy gégerákos hajléktalan alkoholistát. A pasas részeg volt rendszerint és bűdös, meg ruhája szakadt. Az utcán élés nem kedvez a rákterápiának, ráadásul a hajléktalan pasast csak az érdekelte, hogy kifizetik-e az útiköltségét. A kezelés megszakadt, a hajléktalan nem jelentkezett. Az onkológus beírta a veszteség rovatba és az élet ment tovább. Hat év múlva újra beállított az orvoshoz a beteg, a doktor nagyon meglepődött. Meg is kérdezte tőle, hogy szedi-e rendszeresen a gyógyszereit. A hajléktalan azonnal igent mondott. Ekkor a doktor óvatos keresztkérdést tett: tulajdonképp miket is szed-kérdezte. A hajléktalan persze egyetlen gyógyszerét sem tudta megnevezni, de az útiköltség-térítésre azonnal rátért. Az orvos útjára bocsátotta a túlélőt, aki szilvapálinka-felhőben nyugodtan hagyta el a rendelőt. Doddy 28 ezer forintból él, ez kb. 30 doboz cigaretta kifizetnie. Persze, hogy foglalkoztatja a pénz. De, ha mindennap vesz egy doboz cigit, akkor nem tudja sem a vízszámlát, sem az áramszámlát és nincs mit ennie. Adrienne szerette volna Itókfalván rendeződnek a dolgok

Lemeszeltetni a házat a tél beállta előtt. Mindenki büszke lett volna egy szép, frissen meszelt, hóféhér gádoros parasztházra. Doddy vállalta, de felvett egy alvállalkozót (Kutyut). A munka dandárját ő végezte. Igazából Dody nem tudta, hogy mennyit kérjen a munkáért. Olyan 12 ezer forint körül állt a mutató. Kutyu többet akart. De Adrienne nem adott többet. Erre a fals motívumra Doddy később újra és újra visszatért. Azt mondta, hogy megnézte a „fészbukon”, hogy mennyi a glettelés négyzetmétere, de sajnos minden alkalommal más és mást mondott. Hol kétezerhatszáz volt a taksa, hol háromezernégyszáz. Tapintatosan hallgattunk, tudtuk, hogy Doddy összetéveszti az internetet a „fészbukkal”, ahonnan semmilyen glettelés munkadíja nem állapítható meg. Doddy hétfőn volt nálam, úgy egyeztünk meg, hogy kedden együtt megyünk a közeli Rétságra. Doddy kérdezett a banki jazzestről, amit Adriennel néztünk meg. Jó 20 percet beszéltem a koncertről neki. A beszélgetés elkanyarodott. Aztán Doddy egyszer csak megkérdezte, hogy milyen volt a koncert. A beszélgetés érdemi részét ezzel lezártam tekintetem, ekkor Doddy megkérdezte, hogy merre mehet ki. (Józanul úgy ismeri a lakás alaprajzát, mint a tenyerét.). Az már meg sem lepett, hogy másnap Doddy nem volt a buszmegállóban. Ám a rétsági könyvtárból megérkezvén találkozott Doddyval, aki egyenesen a kétbodonyi kocsmába tartott.

A kert jól áll. Megmaradt az ősszel legyökereztetett almafácska, szépen terem a spenót, nőnek a karalábék, az articsókapalánták szépek, csak a helyüket kell megtalálni, mert élőfajta. A patak partján buján terjeszkedik a málnás. Sajnos gyümölcsöt nem terem, mert tavasszal elfelejtettük megmetszeni, s erre legközelebb csak ősszel lesz módunk. A diófácskák is kiheverték a tavalyi nagy fagyot. A bab bokrosodik, virágzik, a kilenc sor zöldborsó hatalmas tömeg, de abból lesz a jövő évi vetőmag is. A kukorica címeresedik, a cukkini szépen nő, a karalábék fejesednek, de újabb hóhullám várható. A krumplit megtalálták a bogarak, amelyek egy éjjel akár kétszáz kilométert is repülnek, eleinte kézzel szedtem őket, aztán Doddy adott valami vegyszert. Vigyázni kell velük, mert megzabálhatják a paradicsomot is. Az ősszel ültetett málnatövek és szederpalánták közül egyetlen egy maradt meg. A 110 dohánymagból összesen három palánta volt kinevelhető, el is határoztam, hogy megvárom, míg felmagzik, s jövőre újra próbálkozom velük, de sajna nem lettem dohányültetvényes, ami pedig a jelenlegi dohányrendelet miatt szép hasznot nyújthatott volna. Magyarország- szerintem- legalizálná akár a satíva kender termesztését is, ha jövedéki adót vethetne ki rá, vagy monopóliumot szerezhetne a belföldi kereskedelemre. A diófácskák kiheverték a két évvel ezelőtti fagyot, és erőre kapott a sárgabarack is. A számelmélet ismeri a barátságos számok fogalmát, ami röviden annyit jelent, hogy egymás természetes osztói. A kertművelés is ismeri azokat a növényeket, melyek kultiválják egymás társaságát. Az indiánok pl. kukoricát vetnek, arra futóbabot lehet, s a közét beültetik tökkel, hogy a levelei megóvják a kiszáradástól a kukoricát és a babot. Noha a legműveltebb dakota sem hallott még

Csehovról, ezt a módozatot nevezik ők „három nővér”-nek. (Szegény Anton Pavlovics)
„Meir Kohn . tankönyve a 4. fejezetben kezdi tárgyalni a pénz fogalmát, emígy:
”Mindannyian tudjuk mi a pénz.” - mondta Dody szaletlijében, ami egy nyitott veranda, csak teteje is vagyon neki. Sajnos a mókusok elköltöztek tőle valamiért. Időnként egy macska puffan le a fáról, aki az én Ördög nevű kutyám miatt keresett menedéket ott. Doddynál sörözni az mindig mulatságos és érdekes. A múltkor vett egy halom sört és meghívott bennünket. A fagyasztóba rakta őket. Mire megérkeztünk, Doddyt alva találtuk. Felébresztettük, s aztán csodálkozva láttuk, hogy a bádogdobozokba belefagyott a sör. Erre mondtam én, hogy nem baj, legfeljebb lassan rúgunk be. Sajnos a mikrohullámú sütőbe sem lehetett őket berakni, mert az nem szereti a fémeket. Így aztán jéghideg sörkását nyalogattunk, míg Kutyu elő nem állt a fantasztikus ötlettel. A fagyott sörkására langyos bort töltött. Másnak nem volt kedve kipróbálni, de neki igen. Ettől azonban teljesen lelohadt a munkakedve, amelyikre nagy szükség lenne édesanyja szerint, mert Kutyu nemrég vesztette el állását. Doddy esze folyton a pénzen járt. Azt mondta, hogy kidolgozott egy új közgazdasági elméletet, amiért biztos megkapja a Nobel-díjat. El is kezdte mesélni. Annyira izgalmas volt, hogy hazamentem a diktafonért.

BourbanDouglas és a közgazdaságtan

Hallgatni arany- írtam egykoron az Aktív Rádió szlogenjét, amit azért utasítottak el, mert a főszerkesztőt Arany Katalinnak hívták, de valakinek volt esze eladni a szlogent a Juventus Rádióknak. Dehát kinek jutott volna eszébe abban a zavaros időkben szabadalmi oltalom alá helyezni egy mindenki által ismert közmondást.

Mindannyian tudjuk mi a pénz.” - mondta Dody szaletlijében. **Kohn tankönyve a 4. fejezetben kezdi tárgyalni a pénz fogalmát, emígy Lásd, mint fenn)** Mindenki benne volt a kötelező hetven csepp, kivéve Bélát, aki megszabadult ugyan bilincseitől, de a rendőrök jártak a körzeti orvosánál és közölték vele, hogy azokat a nyugtatókat és barbiturátokat, amelyeket Béla az ingyenes közgyógyellátási igazolványára íratott fel, azokat másoknak pénzért osztja. Emiatt aztán a felbőszült orvos még egy c-vitamint sem írt fel Bélának, akinek ezzel odalett a zsebpénze. Doddy rákezdte. A lakatlan szigeten Robinson egyetlen élelmiszerforrása a part közelébe merészkedő halak. Ezeket Robinson szerencsés esetben fejbe csapja, hogy aztán megegye őket. A halak azonban fűgék, így Robinson egész nap csápol, de ezzel is mindössze öt halat zsákmányol, ami éppcsak ahhoz elég, hogy éhen ne vesszen. Így él napról napra, esténként hóttfáradtan eldől, de elalvás előtt egy kicsit még álmodozik. A szigeten vannak fák, amelyek gyümölcsöt nem hoznak, de viszont szép hánccsokat lehet lehúzni róluk. Ezekből a hánccsokból össze lehetne eszkábálni egy kezdetleges halászhálót, amivel Robuinson egy nap alatt akár húsz halat is foghatna. Ha lenen ilyen hálója, Robinsonnak csak minden negyedik nap kellene dolgozni az élelemért, a többi napokon bevehetné a kötelező hetven cseppet, és Doddy meghúzta a flaskát. Mi szájtátva hallgattuk. Doddy folytatta. Csakhogy a háló összeeszkábálása harminc napot venne igénybe, és ezalatt Robinson éhen halna. Robinson minden jel szerint egész életét halcsapkodással töltheti, mivel nincs sok esély arra, hogy egy arra vetődő brit hadihajó segítségével valamikor hazajusson. De remény nélkül nehéz élni, mondja Doddy Mérő Lászlót idézve, úgyhon Robinson a szíve mélyén még remél, és szorgalmasan csapkodja a halakat. Egy nap megjelenik a szigeten Péntek, aki szintén magányos. Neki van fölösleges hala, mert születése óta halcsapkodásbólél, s így naponta akár hat halat is le tud csapni. Így az idők folyamán összegyűlt 150 tartalék hala, amit a bizonytalan jövőre gondolva félretett. **Ez már döfi,** szólt közbe Strici, a nyitott hátgerincű alkoholista, aki hét infarktuson van túl, rongyokban jár, de a temetésére félre van téve egy millió forint (Most mondja nekem valaki, hogy a spórolásból nem lehet meggazdagodni!!!) Péntek átérzi Robinson álmát. Felajánlja neki, hogy átadja 150 halát, azzal a feltétellel, hogy Robinson a következő harminc napot csakis a háló készítésével tölti, és a harmincegyedik naptól kezdve egy éven keresztül mindennap öt halat ad Pénteknek. Robinson azonban pofátlannak tartja Péntek ajánlatát, miszerint a kölcsön 150 halért havi harmincat kér, de Péntek átlátja Robinson reménytelen helyzetét, és ajánlatából nem enged.

Ha Robinson belemegy, akkor harminc nap múlva csak minden második napját kell halászattal tölteni, mivel egy nap alatt kifog húsz halat, abból tízet letörleszt a kölcsön kétnapi díjára, és a maradék tízből két napra meg van az élelme. Egy év után, pedig még ennél is job less a helyzete. Robinson puhul-kacsintott rank Doddy. Csakhogy Robinsont még valami bántja. Ha belemegy az üzletbe, akkor egy évig fel kell adnia a reményt, hogy egy brit hajó megmentheti. Angol úriember lévén, nem távozzhat el a szigetről, úgy, hogy adósságot hagyjon hátra. Ezért Robinson felveti, hogyha a brit hadihajó megjelenik, akkor Péntek megkapja a halászhálót, és ezzel végleg lerendezik az adósságot. Péntek erre azt mondja, hogy ő semmit nem ér a hálóval, ha nincs aki halásszon vele, és ragaszkodik ahhoz, hogy a kölcsönbe kapott halakért cserébe halakat kapjon. és nem valami háncsokból összerótt halászhálót, egy számára használhatatlan dolgot. Különféle látványos májeredések után egymás kezébe csapnak. Megegyeznek abban, hogy a harmincegyedik naptól kezdve Robinson egy évig 150 halat fizet, ám amennyiben megjelenik egy brit hajó, akkor Robinson fizetési kötelezettsége automatikusan megszűnik. Péntek az üzlettel kockára tette a 150 halat a hosszú távú nyereség reményében. Oda is adta Robinsonnak egyszerre az összeset, mert a következő harminc napban nem akart foglalkozni az üggyel. Pénteknek még ez a nagyon ígéretes üzlet sem érte meg, ha ezen túl nap mint nap ellenőriznie kellene Robinsont. Az üzlet alapja a bizalom, s minél inkább kockázatosabb egy üzlet, annál inkább fejezet be Doddy. Pádár szól bele (három likőr+négy fröccs), akinek úgy let meg a nyolc általános, hogy ötször járta az elsőt, és háromszor a másodikat, hogy **“Mindig az erősebb kutya baszik.”**

BourbonDouglas és az elektronikus ügyintézés

A kert terem, de valamiért a mókások elköltöztek. A legszebben a pacsirta szól. Sikerült articsókakapalántákat kinevelnem és dohányt is (muskotálydohány) Szépen fejlődik a mángold (a spenót nagybátyja), a káposzta, a zöldborsó (mindkét fajta, a cukorborsó, de a velőborsó is). A bab, most fejtett bab állapotában van, de szárazabb lesz belőle. Kukoricák csövesednek, gyönyörű a tök és a cukkini. A spenót már felmagzott. A paradicsom pirosodik, a paprikáknak több víz kellene. A krumpli virágzik, a hagyma nagyon gusztusos, most van épp zöldhagyma korában, a fokhagymákat nem háborgattam. Györgyi nevű almafácskám életre kelt. Néhány tavasszal elültetett málna és szeder is megmaradt, mint ahogy az ajándékba kapott szamócák is. A diófák kiheverték a tavalyi kemény telet, sok dió lesz. A naspolyafácska is megmaradt. Rengeteg zöldborsót vettem, kilenc hosszú sort, egy hónapja eszem, most már cserélem répára, fehér répára, zöld babra. Több ember idejár hozzám, hogy segítek neki. Van, hogy csak álláskereső leveleket adok fel elektronikusan, de van, hogy Orbán titkárságával levelezek néhány mélyszegénységben élő család áramának visszakapcsolásáról. Itt a faluban egyáltalán nem biztos, hogy egy családnak vize és árama is legyen. A faluban 10 embernek van állása és tíz embernek foga. (ami nem biztos, hogy eredeti). Edit nevű takarítónőm még nem látott angolvécét. Ő is fogatlan. megtudtam, hogy a teljes fogpótlás (a kivehető ajtajú NDK-ás turmixgép-fazon) ingyenes, de nincs pénze buszra. Van, akinek munkajogi perében segítek, általános, hogy a részleg munkavállalónak a munkáltató felajánlja a közös megegyezéssel történő munkaviszony megszüntetését, de ilyenkor elesik a munkavállaló a felmondási időtől és a végkielégítéstől. Noha a valamilyen szinten jelenlegi partnerem, Nagyiday Adrienne, akinek utánad udvaroltam a gimiben, egy orosz multi HR főnöke, ő fújja a jogszabályt, de teljesen járatlan a polgári jogban, márpedig, ahogy én látom, néha a Munka Törvénykönyve és a polgári jog közt elég sok jöghézag van, mindezért levelezek szorgosan. Adrienne egyébként lényegében házasságban él, férje Moszkvában dolgozik, minden ellenére támogatott, hogy a pécsi motelt megcsíphessem. Féltékenységi rohamait vissza kellett fognia, mert esendően rámszorul. Édes gyermekének semmi haszna itt a ház körül, csak adósságokat csinál, amiket én fizetek ki. És a klimax nem volt kegyelmes hozzá, csúnyán hull a haja, átlátszik a fejbőre, ha reggel nem tupirozza. Galvanizálják a lábát (ez gondolom a régi ultrahang fizetősebb változata), és kínlódik a fogaival, és új baj jelentkezett, az izületi gyulladás. Mindezért nekem kell kenyeret szelnem,

levest mernem, konzervet felbontanom, mert nem bírná el a keze. És megmondták neki az orvosok, hogyha nem megállítható a folyamat, akkor akár tolószékben is végezheti. Minden bajbajutott hoz valamit, ami valamire jó. Cseresznyét, meggyet, nyári almát, borovicskát. Akadt példa, hogy be kellett avatkoznom a polgármester feljelentésébe, aki a falugazdászát jelentette fel. Folydogál az élet. Itt a hegyek közt előbbre jár az idő, már augusztust mutat a fény beverődési szöge, reggel pára és köd lepi az erdők tetejét, bár még az augusztusi csillaghullás odébb van.

BourbonDouglas naplója

Itt szilvapálinkát isznak és bort. Likőr ismeretlen, mert gyenge. 50 fok alatti italokat a helybeliek nem kedvelik. A bordatörések ettől keletkeznek, meg az a megmagyarázhatatlan, szinte mágikus realista jelenség, amikor is Raksányi Zoli, Doddy foteljéből katapultált-ülve-ami újabb két bordarepedéssel járt. A jelenségre nem találtunk magyarázatot, mert Zoli a fotelben elszunnyadt az éhomra bevett fél liter szilvóriumtól, a hozzá tartozó borokkal-természetesen. Neki öt hektó bora termett az idén, amiből mára 50 liter maradt, de azt már lakat alatt tartja. A családban ő az egyetlen férfi... Itt az a divat, hogy a férfi (általában az első vastagbélráktünet előtt) még kiforratlan állapotban issza a murcit, azaz a bor magában az emberben forr ki, ami agyatlan zombivá változtatja a legedzettebbeket is. A 22 ezer szoc. segély, amiből a falu 90 %-a él, elmegy pálinkára, ez durván 22 pakli cigaretta árának felel meg. A falusi szegénység mélynyomor, nincsenek multi cégek által hirdetett akciók, a mozgó boltok méregdrágák, nem lehet csikket szedni az utcán és kukázni, csak nyelni az éhkoppot-szorgalmasan. A csikkeket gyűjtik otthon, mert amikor elfogy a menázi teljesen, akkor azokat még ki lehet morzsolni és néhány cigi még nyerhető belőle. Tüzelő az erdőből jön, furikkal(taliga), míg a rendőrség közbe nem lép és el nem kobozza a lopott fát a furikkal együtt(plusz bírság). Vidám az élet, az emberek a saját kertjük fát vágják ki és azzal fűtenek. Langsam. Napirenden vannak a tartozások miatti áram és vízkikötések. Jó mulatság a téli sötét, a hidegben, elemes rádióval. Tavaly már elmaradt a megyeszerte híres lapcsánkafesztivál (már hónapokkal előtte elfogyott az önkormányzat pénze), de a szociális tűzifa akció is elmaradt, mert az önkormányzatnak nem volt pénze fuvarra. Az emberek nem kaptak fát. A rezsicsökkenésből se sok jut az ittenieknek, mert a legnagyobb családi tétel épp a fűtés lenne, de nem lehet Roza Kálmán bácsinak (a falu egyetlen fakereskedőjének) mondani, hogy "Kálmán bátyám! Holnaptól adja olcsóbban a fát." Marad alternatívaként az öngyilkosság, amivel a kemény mag(z az évtizedek óta kemény alkoholisták)hetente szembenéznek. Néhány év múlva nem lesz szomszédom, kihal a falu. A jobboldali szomszéd, egy agyvérzés és egy infarktus után 13 féle gyógyszert szed, de nincs túl jó színben. Közmunkaprogram nincs, marad a 2 paklinyi segély, ami tehát egy hónapra nem is futja ki egy dohányos cigarettaszükségletét. Két ember a faluban nyulakat tenyészt, s azzal egészíti ki az egyébként igen sovány kosztot. Kecskét is tartanak néhányan. vállalkozó nincs a faluban, az emberek a reménytelenség miatt nem művelik még a saját kertjeiket sem. ásót viszont lopnak, ha tehetik. Ezt kiérti meg? Mert én ugyan nem. Foguk sincs általában, s inkább azon kell gondolkodnom, mijük maradt egyáltalán. Talán a diólikőr.

Bourban Douglas az Alacsony-Tátrában

A korosodó prózaíró a balassagyarmati katasztrófavédelem a városi, balassagyarmati hajléktalanszállón szállásolta el, a kisrecseti ház leégése után. Közben volt egy rövid intermezzo a budapesti Lutheránus Szeretetházában, de az ottani bérleti viszony felbontása után az író nem keresett pesti albérletet, hanem visszament régi helyére, a balassagyarmati hajléktalanszállóra a "a cimborák"-hoz. Nos, minden megváltozott. Eltűntek bizonyos lábak(amputációk), de nőttek új, szorgos tolvaj kezek. Ezek a kezek

az író sem kímélték. Általában ugyanaz a felállás jött létre: a feljelentés alapján a rendőrség rávarrta a dolgot valakire-közvetett vagy közvetlen bizonyítékok segítségével, ám a pénz és értéktárgyak márt sohasem kerültek elő, így pl. az író diktafonra mondott ötlettárházától is búcsút mondhatott. A helyzet kezdett tarthatatlanná válni. Még hozzá egyetlen morális tényező miatt: a hajléktalanszállón lakók, de a tágabb környezet sem ismerte még az ártatlanság fogalmát sem. Mivel az állam a legnagyobb rabló, elhatározta, hogy elhagyja az országot. Mehetett volna Londonba, Sárközy Mátyáshoz, Molnár Ferenc unokájához, vagy Monacóba, Böszörményi Zoltánhoz és Stephen Vizinczey-hez, aki az Érett nők dicsérete c. munkájából lett dollárpapa, de megérdemelten, mert ingyencéknek szóló esszéket produkál azóta is, igaz, pusztán a saját személyes blogjában. Az író a maga útját választotta. Vett egy bringát 25 rongyért és Balassagyarmaton át átkarikázott Szlovákiába. Eredetileg Liptószentmiklóstra ment volna, még azokhoz a régi barátokhoz, akiket a Szlovákiát lerohanó testvéri tankok előtt ismert meg. Az első kocsmá lett a veszte, de egyben az utolsó kocsmá is. A kocsmá egyben játékerem is volt, egy bögyös, faros szlovák kislány volt a pultos, bizonyos Loretta. Az első pillanatban kialakuló kölcsönös szerelem legelső akadályá már a küszöbön érte az író. Egy szemmel láthatóan komolyan elagyabugyált izmos, fiatal férfi alakjában. Azonnal belekötött az íróba. Mit lehet tenni ilyenkor. Az író elsuhant a természetes fickó hóna alatt, a pulnál termett és azt mondta az elkerekedett szemű hölgynek, hogy lazítani jött, ő egy csendes, békés, szolid ember. Valahogy az alkoholgőzös fejben is felderengett valami, mert a jókötésű legény stílust váltott és meghívta egy sörre az író. Az elfogadta. A cimboira bevert még néhány deka vodkát, a hozzájuk járó sörökkel és miután szunyált néhány órát ülve, elpályázott. A második típusú látogatók kispénzű szerencsejátékosok voltak. Egy középkorú pár. Az író megszegte fogadalmát és beleszólt a játékba. Azt mondta a hölgynek, hogy ne az első játékra koncentráljon, hanem a másodikra, mert abban nyerni fog. A magabiztos hangnem hatott, no meg a segítőkészség, és a nő az író tanácsai szerint eljárva nyeresébe jött. Ez hozta meg az író számára a második, ajándék borovicuskát. (Lám, lám, az Alacsony Tátrában még pénz sem kell a becsicsantáshoz)- gondolta. Amikor a párocska eltűnt, az Író támadásba lendült. 10 perc után Loretta az író asztalához ült, szintén meghívta egy italra, majd egy viharos díszbaszás után megígérte, hogy vasárnap bemutatja szlovák szüleinek. Sok víz folyt le addig az Ipolyon. Az író egyedül kinézetéről könnyen felismerték, és egy szlovák csoport meghívta egy másik játékerembe az író. Jött a rulett. Jutalék volt kitűzve. Az író előszedte mindazt, amit a valószínűségszámításról tudott, osztotta az észt keményen. Reggelre még euróban is komoly dohány várt a szétosztásra. Az író is kezdett belelendülni. Jelentkezett a balassagyarmati asztalitenisz szakosztály vezetőjénél, aki azonnal hadra fogta a rogyant prózaíró, aki épp lábszárfekélyét gyógyította kerekézéssel és öldöklő pingponggal. Még azt is elérte, hogy könyvtárát (ami megmaradt a lakástűz után) egy helyi könyvtár "befogadja". Az már csak csokireszelék a habon, hogy a balassagyarmati könyvtár is elállt attól, hogy az író kifizesse a lakástűzben megsemmisült könyvtári könyvek árát. Közben Loretta sem tétlenkedett. Liptószentmiklósi rokonai révén ott keres házat kettejüknek. Most az író feszült, néhol komor. Vasárnap témeccse lesz (pingpong) az egriekkel a Dózsa Iskola sporttermében, délelőtt tíz órai kezdettel. Kéretik addig nem zavarni.

Bourban Douglas Itókfalván

Itókfalva gyönyörű helyen van, a Bükk és a Cserhát közötti völgyben. Megreked benne a kánikulai meleg, de a téli elborzasztó fagy is. Földje szereti a tököt, a cukkinit, a málna és a szeder magától burjánzik. A sárga és fehérrepa azonban vagy kikel, vagy sem. Elég agyagos föld. Ha eső esik, néha utána napokig nem lehet rámenni a földre, mert csak csúszkál rajta az ember. De, ha kiszárad, akkor kemény, repedezett kéreg keletkezik rajta. Kevés itókfalvi ember műveli a kertjét. Sajnos hálnak ki szorgalmasan az emberek. A férfiak májzsugorban és rákban, de az a néhány nyolcvanát is betöltött anyóka, aki reggeltől estig szorgalmasan molyol a kertjében, eltekintve a mozgásszervi fájdalmaiktól, vidáman dudorászik, pláne akkor, ha az unokákat várja és van benne már néhány feles. Az idei nyár a

borzasztó jövő képét festi előre. A pálinka már rég elfogyott. Mármint az a pálinka, amit a tavalyi szilvából főztek. Az idén azonban egyáltalán nem terem szilva. Zoli szomszédom, aki a helyi itókfalvi Művelődési és Alternatív Szabadidőközpont vezetője, csak hümmög. Zoli már kétszer volt lekötelezve, ami azt jelenti, hogy fia kétszer vágta le az öngyilkosságra készülő apját a kötélről. Zoli sok mindent tud, csak arra nem tud válaszolni, hogy ezek után a csacska kísérletek után miért nem került pszichiátriára. Zoli még cukorból és vízből is tud mézet csinálni, ez biztos, hogy a furfangos palócok hagyatéka. Kifaggattam erről, s azt mondta, hogy gyermekláncfü virágot főzött bele attól lett olyan barna, és méz ízű. Igaza volt, megkóstoltam és nem tudtam volna megkülönböztetni az igazi mézből. Itókfalván sok a som és a naspolya, de szinte hiányzik teljesen a cseresznye és a meggy. A furfangos itókfalviak azonban mindenből italt kreálnak. Időrendben az első a ribizli, már, mint érési sorrendben. Így az itókfalviak megitták a ribizlibort és rágyúrtak a bodzaborra. Ehhez kell a varázslatos illatú, nagy tányérú bodza virága, cukor, víz, és egy palack jó minőségű sör. A receptet Zoli találta meg meghalt édesanyja szakácskönyvei valamelyikében. Addig, addig itták a ribizlibort, míg a bodza el nem virágozott, s ennek lóttek. Következett volna az akácbor, de a józanabbjai közbeszóltak, hogy az már korábban elvirágozott, mint a bodza. Nyilván a hársfa kerül sorra, de abból meg kevés van a faluban, s recept sincs hozzá. Bajban van az egyszerű itókfalvi ember. Miből igyon? Kénytelenek tehát a közmunkások boltból venni a kétliteres kannásbort, a legszörnyűbb lőrét, amit műtrágyából és szalmából készült. Tipikus antikapitalista bor: tőkét ugyanis nem látott. Én meginni nehezen bírom, mert égeti a nyelőcsövemet, és gyomorsavat csinál, mert utána napokig ég tőle a gyomrom. Ezért Bourban Douglas módszerét választom, péntekenként elmegyek a volt kocsmároshoz, Mikihez, feltankolok néhány sört és doszta. A kertben terem a málna és terjeszkedik. Néhány kis paradicsom is megjelent már a zömökebb palántákon. Virágozik a borsó és a zöldbab. Kinőtt a répa (nemsokára már egyelni kellene) és kis tökök is meglapulnak, növekedve a tök nagy levelei alatt. A mángold is szépen tartja magát. A zöldbab nagyját és a zöldborsót, mely kis híján túlrejtett Olga a hét végén már leszedte. Szereztem egy kis diófát, mely akkora diókat termett, mint egy kisebb mandarin. Olgának útjában állt, megpróbálta átültetni és a ház mögött helyezte el, de szerintem már nincs életben. Van két másik diófa a kertben, felváltva teremnek. Az egyik évben a kisebbik, aztán a másik évben a nagyobbik. Kacsoltam szőlőt is műár, hogy az erő a fürtökbe menjen, ne arra használja a szőlő az erejét, hogy össze-vissza fusson. Minden elvirágzóban van. A felszedett zöldborsó helyére zöldbab kerül. Zoliék közben, ahogy a nyitott kertből hangzó oral historyt hallgatom, közösen írják a „Hogyan legyünk hülyévé?” hézagpótló remekművet.

Az itókfalvi fizetésnap

Baj van Itókfalván. Cseresznye és meggy nincs a környéken, csak dió, szilva és rengeteg bodza. No meg nyári alma, ami befőttön kívül semmire nem jó. A szilva okozza a legnagyobb gondot. A mélyszegénységben élő falu, mely nem tud eltartani egy állandó boltot sem, sem kocsmát, pálinkájukat a faluban szerezték be két olyan családban, ahol ezt a tisztas ipart (pálinkafőzés) gyakorolták. De a tavalyi esős nyár miatt kevés volt a szilva, így a torkos legények már decemberre kiitták a készleteket. Ahhoz meg már nagyon rafinált alaknak kellett lenni, hogy valakinek karácsonyra maradjon még bora, akkor is, ha még maga elől is dugdosta. A tavalyi évben esett meg, hogy egyik szomszédomhoz átnézve azt láttam, hogy valami gyanú kinézetű lötytyöt kanalaz nagy boldogan egy horpadt bádogcsajkából. „Pálinkalekvár”- kommentálta a szomszéd a dolgot, holott látnivaló volt, hogy a jó torkú szomszédnak nem volt türelme, hogy kiforrjon a cefre, csak belemerítette a cefrébe, s igyekezett azt a „haj alá tolni”, ahogy ezt itt mondanák. Szeder, málna megterem, de pálinkához irtózatossá kellene, de annyi szeder, és málna nincs is a faluban, melyért érdemes lenne a pálinkafőző katlannak alágyújtani. Ugyanez vonatkozik a somra és az áfonyára is. A koldusszegény falu állami támogatással részt vehetett a közmunkaprogramban, ezért a dologtalan, szociális segélyből élők közül 10 embert állandóan foglalkoztatni tudott. Így, a szociális segély huszonezer forintja helyett cirka ötvenezer forintot kaphatott

kézhez a szerencsés, mely összeg épp az éhenhalást elkerülendően volt csak elég. A fizetésnap állandó harcot jelentett. A törvény betűje értelmében minden hónap ötödikéig ki kellett fizetni az elmúlt hónapra esedékes munkabért. Azzal azonban számolni kellett, hogyha ezt szerdán vették fel a célszerű szegény emberek (Tömörkény), akkor a polgármester úrnak számolnia kellett, hogy csütörtökön, azaz másnap nem jelentkeztek munkára a legények, mert első dolguk az volt, hogy berúgjanak, mint disznó. Taktikázni kellett tehát. Így például a júliusi fizetést legjobb lett volna pénteken kiadni, hisz elseje már szombat lesz, tehát van arra némi esély, hogy a csapat a hétvégi devernázás után, úgy ahogy, de el tudja kezdeni a munkát hétfőn. Találgatások közt élt a falu. A közmunkások közt dzsapázott Zoli, aki egy internetes társskereső oldal révén kötött ki a faluban Irmánál, akinek csak két metszőfoga volt, az is szúvas. Hogy Irma miért keresett partnert, azt világosan tudatta a falu népével és Olgával: „hogy eltarcson!!!) Gondolom szegény Zoli nem erre számított, de hiába, a hidakat már felégette maga mögött és próbált beilleszkedni. A polgármester urat, ki egyébként példásan látja el feladatát már reggel óta zaklatták a kérdéssel, hogy mikor lesz pénz? Ő azt mondta, hogy délben egyetlen embernek megmondja a faluban. Zolira esett a választás, mert ő vissza sem tudta húzni a szájából a megdagadt nyelvét. Hajnali söröskupakjába ugyanis belerepült egy darázs, mely alaposan megszurta a nyelvét: úgy nézett ki, mint egy nyeles teniszlabda.

Az itókfalvi kert

A történet szereplői kitalált személyek. Minden esetleges hasonlóságuk élő személyekkel a véletlen műve.

Bourban Douglas, a korosodó prózaíró június másodikán csapta be a balassagyarmati hajléktalanszálló ajtaját maga mögött. A ház az ezt megelőző évben, február elején égett le. A katasztrófavédelem a balassagyarmati hajléktalanszállóra utalta be a megrettent író. Óriási, mondhatni gigászi küzdelem kezdődött a biztosítóval, mely cég, ahol csak tudott betartott nekik. Ráadásul rendkívül csapadékos nyár volt, a tűzoltók alaposan lefecskendezték vízzel a lakás tűztől nem szenvedett részét, tehát, ami nem égett el, az megpenészedett. Oda lett a könyvtár s az évtizedek alatt gyűjtögetett egyéni ruhatár. Az író társa- nevezzük Olgának-minden esőzés után újabb kárbejelentést tett a biztosítónak, amit újabb vizsgálat fizetett. A biztosító pedig részletekben fizetett, Az író idegileg nem is bírta ezt az aprólékos, de gigászi harcot, s ezáltal minden gyakorlati teendő a rendkívül agilis, precíz Olgára hárult. Az írónak szíve szakadt meg, amikor a két gyönyörű, ám teljesen megpenészedett diófaszekrényt ki kellett dobni, mert megpenészedett benne minden a tavalyi sorozatos beázásoktól. A két alkoholkedvelő szomszéd, Dody és Mása Gyuri még részvétet sem nyilvánított. Mása Gyuri volt a kellemetlenebb fráter. Utoljára akkor járt az írónál, mielőtt agyvérzés érte. De emlékezetes látogatás volt, az író agyon akarta verni a saját konyhájában egy arra alkalmas vasteleszkóppal, melynek használata tilos. Viperának hívják, halálos fegyver. Az agyonverés azonban sem sikerült, Mása Gyuri annyira részeg volt, hogy felesége szeme elé sem mert kerülni, kinn aludt a kertben parkoló kocsijában. Ott érte az agyvérzés, amit szerencsésen túlélt, mint ahogy a néhány hónappal később érkező infarktuszát is.

Olga heroikus harca eredménnyel zárult, a ház nemcsak felépült, de szebb lett, mint valaha. Közben kapcsolatuk ráment erre a küzdelemre. De Olga, ahogy a kertet, vagy inkább egy részét sikerült megtisztítani a téglatormelékektől, parasztlány létére kertészkedni kezdett. Fenyőfácskákat és évelő virágokat ültetett. Kidobta az író által szerzett fiatal diófacsemetét az udvarból. Biztos útjában állt neki, és a maga esze és temperamentuma alapján nekilátott a kert középső részének megműveléséhez. Itókfalva egy festői völgy a Börzsöny és a Bükk közt a Cserhátban. Ezért mind a fagy, mind a meleg megszorul benne. Itt a lehülés is csak harminc fokot jelent árnyékban. Jelenleg a helyzet a következő. A ház mögötti kertben semmi sincs, csak két diófa. Hiába ásta fel az író, hogy majd articsókát termeszt benne, és dohányt, mára belepte a gaz, Olga fia tartja rendben, és nyírja a gázt, így aztán néha egész elfogadhatóan néz ki. A ház előtti kertben (merthogy lenti is van ám, ami egész a kétbodonyi patakig ér) gyönyörűen virágzik a rózsa és egy-két virág, amit Olga ültetett. Erőteljesen terjed a málna, amit még

Bourban Douglas ültetett és a szeder. Az idén teremni fognak. A petrezselyem és a sárgarépa kikelt, Bourban Douglas minden este locsolja őket. Kihajtott és elburjánzott a mángold, aminek a levelei úgy kell kezelni, mintha spenót lenne, a fehér, nyeles szárát azonban úgy, mintha spárga (aszparágusz) lenne. Olga vetett igazi spenótot is, de az fölmagzott már. Olga gazdaságosan bánt a rá bízott kis kerttel. Ültetett négy-öt bokor úritököt - spárgatöknek is mondják). Már mind virágzik. Van néhány darab dinnyepalánta is. A zöldborsót valószínűleg Olga szakaszosan vetette, mert van sor, ami már csövesedik, s vannak sorok, ahol csak virágzik a zöldborsó. Van két sor zöldbab, az is virágzik már. Virágzik az az öt tő paradicsompalánta is, amit Olga ültetett, de a kis paprikapalánták is, igaz, azokat nagyon sokat locsolják. Itt Palócországból is megállja a helyét a mondás, hogy a paprika azt szereti, hogyha vízben áll a töve. Két ki zellerpalánta is jól érzi magát. A lenti kert a legnagyobb hasznosítható földterület. Sem szándék, sem akarat nem volt ár, meg figyelem és pénz sem, hogy ősszel felszántsák. Olga fia nyírja a gatz, kivéve a szabadon burjánzó málnát. Az író lubickol a jó levegőben, a napsütésben. Kapál, gyomlál, locsol, paradicsompalántákat kötöz. Mángoldot szed Olgának, jól érzi magát, esténként szomszédol Dodynál. Ér kajánul örül: Mása Gyuri, aki máris félhalott, miközben kocsját szerelték a kertjében, arra kíváncsiskodott, beleesett a szerelőaknába, arccal lefelé. Hét bordáját törte. Most is nyomja az ágyat, miközben retteg a saját kutyájától, melyet élettársa, a zombi Klári etet, a kutyát erős vasrácsokkal őrzik, de a hülyeség nem ismer korlátokat.

Az itókfalvi ős

Mostani anyám azt mondta, hogy az Ipoly egy folyózató hajó- jelentette ki Tökszár üveges szemmel. Szokás szerint ráhagytuk, hisz ezt el fogja ismételni még hatszor, így aztán felesleges a kapkodás. Októbert írunk, beköszöntöttek a talajmenti fagyok. A répa és fehérrépa, akár csak a zeller a helyén marad. Mindkettőnek dús lombozata nőtt ki, de a gyökérzetük silány maradt, gyufaszál vékonyságú gyökereket nevelt csak ki a föld. Úgy látszik a föld a levélzöldségeknek nem kedvez, kivéve a mángoldot. A málna és szeder kiirthatatlannak bizonyult. Az őszi ásás késik a sok eső miatt. Itt Cserhátban a föld úgy viselkedik, hogy eső után a kert korcsolyapályaként viselkedik, csak csúszkál az ember, akár a jégpályán. Ám, ha kiszárad, akkor úgy megkeményedik, hogy ásás előtt job a földet felcsákányozni. Olga felszedte a bőséges töktermést, aminek a java a kert szélét díszíti, már nem viszi sehová, dugig van vele a hűtő. Az ásás nemcsak a föld természete miatt késik, hanem, mert mindenki részeg.

Újra forr a bor. A korosodó prózaíró kivár, nem kószolgtatja a murcit, mert tavaly óta tudja, hogy milyen katasztrófális hatású, ha az emberben forr ki a bor. Cigányok téblábolnak a faluban, ismerős házakat keresve fel, ahol házi bort mérnek, mert így valamivel olcsóbban juthatnak hozzá meg szokott alkoholadagjukhoz, mintha boltban vennék a bizonytalan eredetű gyári lőret. A természet vígasztalan arcát mutatja. A táj szomorú, mint a cserhádi dombság a háromnapos őszi esőben, mely egybefüggően három napig képes egyfolytában szemerkélni. A pálinka nagyon hiányzik az ittenieknek. A megszokott szilvát, melyből egy vödörnyi sem termett az idén a faluban, megpróbálják almával, körtével és birssal pótolni, de ehhez meg sok cukor kell, és megdrágult maga a pálinkafőzés is. Sokan kis csoportokat alapítanak, hogy egy kiskörtepálinkájuk mégiscsak legyen. Mert itt az ivás pálinka nélkül semmi. A helyi borokból akár hat litert is meg tud inni napjában egy jó torkú legény, hiába, átkozottul hiányzik az a cudar pálinka. Az a rettenetes szegénységben egyáltalában nem magától értetődő, hogy a huszonkét ezernyi (egy karton cigaretta ára) forintból élő embereknek legyen áramuk és fűtésük. Ki ki a vásárra viszi a bőrét és a rendőrségi feljelentést kockáztatva mennek ki az erdőre fát lopni, hogy télen ne fagyjanak meg. Megindul a népvándorlás, ami évente ismétlődik. A cigány asszonyok elhagyják a férjüket és beköltöznek a balassagyarmati hajléktalanszállóra, márha szerencsájük van és van hely. Ott a huszonkét ezer forintukból legopmbolnak tőlük kilencet, a maradék jut cigarettára és "luxusra": A magukra maradt férfiak iddognak, bort kérincselnek a faluban és tévé nélkül, hisz áramuk nincs,

kártyáznak, amiből kiadós verekedések szoktak kirobbanni. Néha fogadást kötnek egymással is, hogy ki ér oda előbb, a mentő, vagy a rendőrség. Aztán tavasszal, a fűtési idény befejeztekor hazatérnek az asszonyok, akárha yachtkiránduláson vettek cask volna részt. Sivárság uralja az emberi természetet, ami a hosszú tél miatt elnyúlik a következő év késő tavaszáig. A reggelek ködösek, csak dél felé oszlik szét egy kicsit, nem csoda, hogy az itókfalvi ember május végéig fűt minimum, de néha még júniusban is be kell gyújtani. Egy fűteni való kocsifűtő negyvenezer forint, a huszonkétezerből élő emberek ezért járják tehát inkább az erdőt, bőrüket kockára téve. A tévétől, internettől, rádiótól elzárt falu igen tudatlan, de erősen babonásak. Tökszár ez lázba hozta. Szentül megfogadta, hogy létrehozza retortáiban és lombikjaiban az örökléssport, melynek alapanyaga a kaporfá egy bizonyos fajta termése és viperapor. Saját májbját sikeresen kezelte békaspermával. Tökszár mindent kúrált. Pávaürüléket használt epilepsziára, hamvasztott méhet tállyogra használt, hangyaolajat süketségre. Ez volt a legkapósabb. Áhítattal emlegette repülő húszezres bankóját, ami használat után visszarepült a zsebébe. Kénes illatú boszorkányszagot árasztott. Nőket beöntésekkel kezelte, szerette a realgárt (vörös arzén szulfid), a szublimátot (higanyklorid) és az auripigmentet (sárga arzén triszulfid), és a vitriololajat, ez lágyította meg a legjobban a vegyületeket. De aranycsináláshoz esküdött az egyedi fenyőmag, fekete csucsor, hasindító kutyatej, mandragóragyökélr mixtúrához. Tökszár rendkívül népszerű lett a faluban, jószolt tenyérből, de akár egy pohár vízzel is beírta. Megígérte a falu plébánosának, hogy a falu harangját átváltoztatja arannyá Mindenszentek napján. Mindenkitől kért egy kis hozzájárulást, s amikor összegyűlt a szükséges summa felszállt héliumgömbjére és huss, elrepült. A falu azóta is várja. De az ipolyi halászok azóta gólyalábbal kelnek át az Ipolyon, legalábbis ezt rebesgetik.

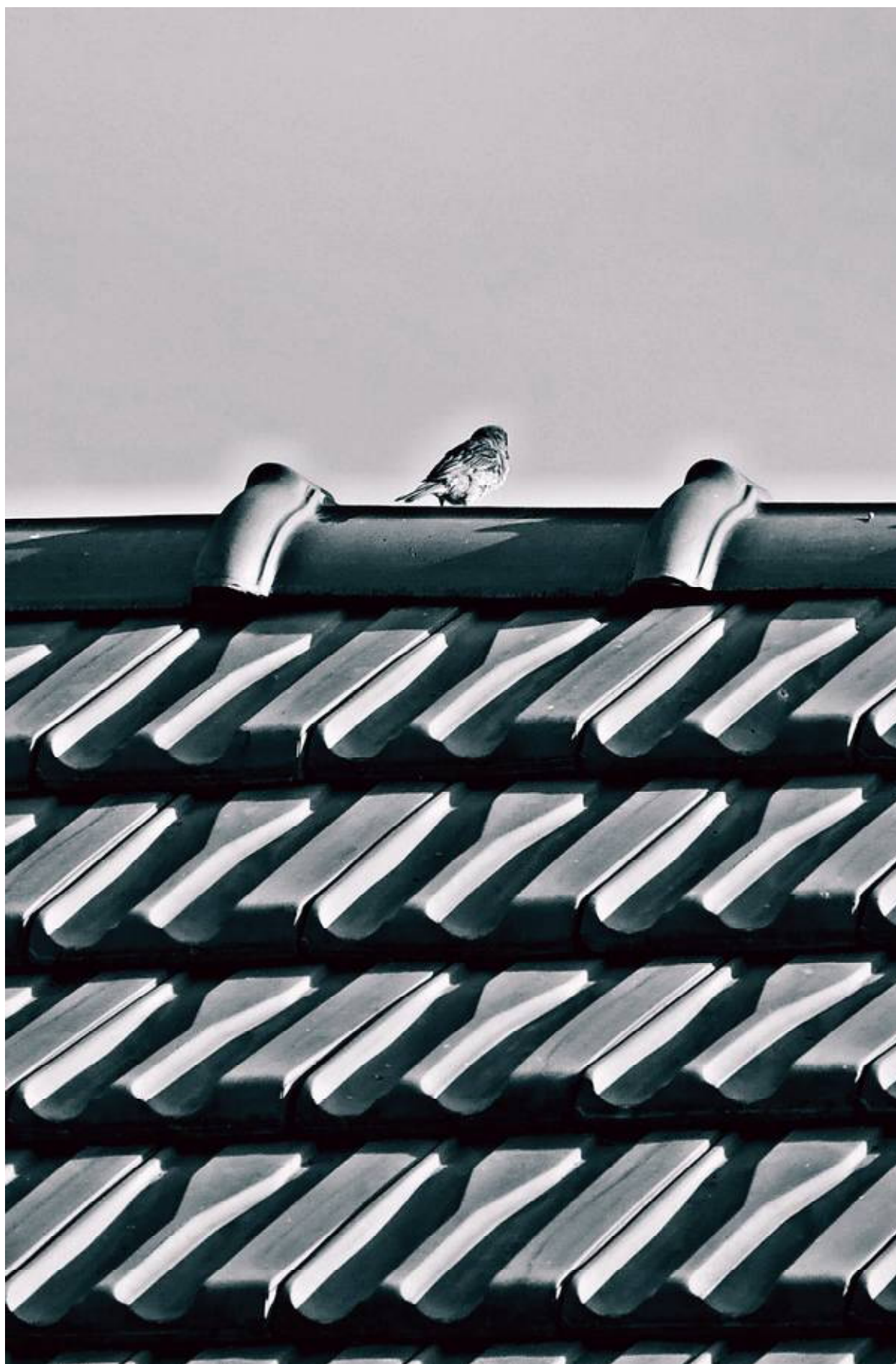
SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Várlak

várlak, lelkem kapujába rótt
igéid irracionális pontján,
ahol belépsz e világba,
Boldogasszony öléből,
arcom közepében, Egyként

útkaparó leszek, gazokat
gyökerestől, és sóval szórom
helyüket, soha ki ne nőhessenek
a mindenség egyetlen
teremtett pontján sem

árnyék ne születhessen a szóból,
csak az egy fény,
és forrásai bennünk sokasodjanak
világot láttatni, emberré tenni
minden testté szépülő szellemet

JANECSKÓ GYÖRGYI

Alku

Langyos esőben lubickol a délután. Ráérősen mosdatja a délelőtti terheit, majd a faágakra teregeti csöpögő szennyesét. A néha kitekingető napkorong álmosan pislogva várakozik egy mogorva felhő háta mögött. A madarak csendesen pletykálgatnak, időnként tollaikat igazgatják. Egy kóbor kutya fázósan riasztja a társaságot, megunva az értelmetlen beszédet. Csendesen nézelődnek a percek. Egy anya és lánya gyors mozdulatokkal húzódik be a váróterem ajtaján. Az idősebb asszony élete delén járhat, a fiatalabb szép sudár teremtés, büszkén rázza nedves, hollófekete, derékig érő, dús haját.

- Meg fogsz fázni lányom. Nem hiányzik az teneked. Most a te állapotodban.
- Nem fogok. Erős vagyok én anyu.
- Csak látnám a te erődet! Költözz haza lányom! Hagyd ott az anyósod! Nem jól bánnak veled! Nem mehetsz sehova, bezárnak téged és nincs is mit enned! Az urad ezt hagyja?
- Hagyja? Mit tehetne! Ott nem ő parancsol! Nem az ő háza! Meg féltékeny is.
- Milyen ember az? Nem védi meg a családját? Féltékeny? Akkor minek kellett neki szép asszony? A fiatal nő kotorászik a táskájában, elővesz egy kakaós tekerccset. Miközben majszojja, domborodó hasára teszi a kezét.
- Egyél csak lányom! Ha nálam lagnál, mindig vóna mit enned! Pakolj össze, gyere haza! Elmegyek érted!
- Jól van anyu! Gondolkodok rajta, csak hagyd már abba!
- Hogy rína az anyósod! Ha, már meg lenne a gyerek! Csak egyszer hadd, ringassam! De nem adnád a kezébe! Az uradnak se!

Nevetnek. A fiatalabb elképzeli amint az anyósa rimánkodik, a lelkére beszél. Vagy az ura. Összekuszálódik egyenes szemöldöke, kissé elcsúfítva fiatal arca harmóniáját. Gyerek lány még. Csak játszik benne a gondolat. Berzenkedik az önérzet, kicsikarna egy kis tiszteletet egy idegen családban. Az anya merénylete elkerüli a figyelmét. Még alig eszmél fel anyaságára, csak készülődik lelkében a feladat, máris legyilkolja az önzés.

- Na anyu, azt nem te mondd meg, kinek a kezébe adom a fiamat!
- Jól van lányom! Csak mondom! Akkor hízelegne neked az anyósod, ne félj! És ha nálunk lagnál, a családi pótlékból jutna mindenre. Enni is. Talán még az öcsédnek, Bélusnak is egy kicsi. Most megy iskolába. Csak a télen, ha hazaköltöznél... majd hiányoznál nekik! Siratnának utánad! Majd megtanulná az urad, milyen asszony nélkül!
- Szóval a pénzem kell.
- Dehogy! Hogy, venném én azt el tőled! Csak amennyit adsz. A lányom vagy. Nem akarlak én kihasználni. Mindened meg lenne. Járhatnál szórakozni és én vigyáznék a gyerekekre. Mehetnél a barátnőiddel. Én elengednék, nem zárnalak be!
- Az jó volna!

Elhallgatnak. A fiatal asszony simogatja a hasát, megszokásból mozdul a keze. Nem érzi a szavak súlyát. A terve súlyát még kevésbé. Talán tizenöt évet látott még csak a világból és eddig az anyja kolompólása terelte. Sétál a szavak csapdája felé. magzatával a szíve alatt, gyanútlanul mint egy vad őzgida. Gondolkodni nem dolga, csak az ösztön vezeti.

Kinn felsöpöri a szél a peront. Gyors, sebes mozdulatokkal tépi a mindent tudó ősz a fák rongyait. Talán a beszélgetés dühíti fel. A pici magzat mocorogni kezd. Kinyújtóztatja tagjait a biztonság kuckójában. Ki tudja minek, kinek készülődik. Talán orvosnak, festőnek vagy mozdonyvezetőnek? Mosolyog az anyai ölben, álmában virágos réten szaladgál és szivárványba kapaszkodik. Hintázik, simogatásra vágyik, ölelésre. Békére. Öntudatlan léte tele van izgatott várakozással. Apró mozdulatokkal készülődik megérinteni az ismeretlenséget. Nem álmodik félárvaságról, sem kiemelt családi pótlékról. Apai és anyai szeretetben bízik. A teljességben, hogy úgy legyen minden, mint ahonnan jött látogatónak erre a világra. Nem tudja még, hogy éppen most dől el a sorsa. Ezen a szeleburdi, kétszínű, hamis délutánon. Az ellenségeskedés lesz az esti meséje, a bosszú az ebédje és anyai könnyek az altatója. Majd beleszokik. Intelligenciáját megfojtja az önzés, abban a pillanatban amikor kidugja fejét az anyai combok közül erre a forrongó világra.

- Jön a busz anyu! Hozd a táskám, mert nehéz!
- Jól van! Jövő héten is gyere! Majd telefonálok! A Béluska is vár nagyon!
- Jól van na, ha jöhetek jövők!
- Elmegyek érted ha nem jössz!
- Ne gyere anyu! Nem kell a cirkusz előre! Ne áruld el magad!
- Na jól van! Majd hívlak!

A fiatal anya felcihelődik. Sok az üres hely, leteszi a táskáját és leül. Amint a busz elindul, integet az anyjának. A magzat rúgkapál, amikor a járat kigördül a pályaudvarról.

DEBRECZENY GYÖRGY**evés közben illetlenül**

egy meghalásra ítélt illető
el fogja fogyasztani a döglött halat
a háború vallomást fog tenni
a londiner felébreszti édesanyját
nyolc óra felé
azt hazudja hogy oldalra fésüli
ősz haját a tél
pedig kócos egy háború ez
szakálla lesz kender
no de mi lesz kenddel
ha láza van de hőmérője nincs
körültekintően járja körül
a konzervdobozokat

a londinernek ítélt meghalás
sarkantyúzza döglött halát
nehéz csomagját maga cipeli
a tücskök helyett ő ciripeli
hogyan dalolni még érdemes
nyolc óra felé összekócolódik a kender
balsors akit döglött hal
képében zaklat
hogyan boldog lehet aki zakkant
vagy nagy üdvtörténeti
lépésre szánja el magát
hisz fiatalon még olyan öreg az ember
fésülgetni a döglött háborút

véletlenül vagyis védtelenül
besétál a képbe egy lány
aki csak arra járt
lövészárokban exponált mosoly
aztán véletlenül kísétál a képből
megszavazza hatalma korlátozását
a lábköznepok fürdőkádjában lubickol
és ha rendben van a papír
amit a pap ír
akadálytalanul áthaladhat
az egyházi ellenőrző pontokon
a döglött hal
mehet a vasárnapi misére
kipróbálhatja ravatalozónkat
konzervdoboz
a menny kapuja előtt parkolhat ingyenesen

arcára szerencsét hozó jeleket festünk
ha ön döglött hal
sötétedéskor elérheti a megvilágosodást
milyen jó hogy ennyi embernek
tudok munkát adni
mondja a temetkezési vállalkozó
a döglött halnak
milyen jó hogy ennyi embernek
tudok döglött halat adni
mondja az élő előembereknek
nyugtalanságom mégsem
hoz nyugalmat énnekem
elmondhatatlan versemet mondom el
a becsületesen dolgozó
döglött halaknak
mert bennem is van empátia

és ha az elesettek
mégsem akarnának elesni
akkor el kell gáncsolni őket
és ha a döglött halak
mégsem szándékoznának megdöglenni
akkor fejbe kell csapni őket
a keresztel vagy a klopfolóval
elvégre karácsony közeleg
ilyenkor falja a szeretet a halszeletet
evés közben illetlenül kiáltozik
egy meghallásra ítélt illető:

de a szeretetet
de a szeretetet
döglött hallal ki eteti meg
a szeretetet és a döglött halat
nagy szeretettel

ki ravatalozza fel
ki ravatalozza fel

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

KÖZÖS KÉPVISELŐ választás 2006 - ban

A Csomó utcai iskola V/b tantermében egyre jobban felforrósodott a hangulat.

A szemközti 67- es számú ház lakói tartották összevont és szokásosan civakodó gyűlésüket. Amióta megvásárolták a lakásokat, a három lépcsőház elkeseredett harcot vívott egymással. Külön-külön választottak közös képviselőt, s ők gondosan ügyeltek arra, hogy még véletlenül se alakulhasson ki a lakástulajdonosok között valamiféle egyetértés, mivel a zavaros helyzetben nagyszerűen tudták a maguk kénye-kedvére irányítani a dolgokat. A lakók szinte észrevétlenül sodródtak ebbe a fura háborúba, s mire feleszmélhettek volna, már nem volt megállás.

Most azonban úgy nézett ki, végre sikerül pontot tenniük az áldatlan állapot lezárására s elhatá-rozták, hogy ha kell, akár öltre is mennek, mert túl nagy volt a tét: melyik legyen a másik kettőhöz képest a *főlépcsőház*, és az eddigi három közül melyik képviselő kapja meg a teljes épületre kiterjedő *egyetlen* közös képviselői rangot, s ami ugyancsak nem elhanyagolható szempont: a vele járó többszörösen maga-sabb tiszteletdíjat.

Hetek óta folyt a kampány. Maguk a lakók is mindent elkövettek, hogy saját emberüké le-gyen a győzelem. Hajtotta őket a hiúság, de leginkább maguk a képviselők, akik – mint ilyenkor szokás – fűt-fát ígértek. A lépcsőházak közötti viszony annyira megromlott, hogy már nem kö-szöntek egymásnak és gyerekeiknek is megtiltották, hogy a ház mögötti füves játszótéren együtt focizzanak, játszanak. Az épület előtti kókadt bokrokkal, csenevész fákkal beültetett részeket magas drótkerítések választották el, s jaj volt annak a kutyának, amelyik nem a *saját* lépcsőháza előtt ugrándozott, vagy végezte el a dolgát; máris repült a kődarab, s az ártatlan jószág a maga bő-rén tanulta meg, hogy az „okos” ember szeszélyeinek engedelmeskedni kell.

A lakók a tanteremben szigorúan elkülönültek egymástól, még szerencse, hogy a padsorok is így voltak elhelyezve. Az elnökségi asztalnál hárman ültek, merev, zárkózott arccal, előttük dos-sziék, jegyzetek, a Magyar Közlöny több évnyi, bekötött évfolyama, s mindegyikük előtt egy-egy hordozható telefon; nem lehetett tudni, hogy pusztán státusz-szimbólumként rakták-e ki, vagy így akarnak értekezni egymással.

A szélső helyet elfoglaló dr. Gyöngy Pál – ravasz képű, cingár ügyvéd, a 67/1-ből – megkocogtatta az előtte lévő vizespoharat és felállt. Szemeit rászúrta a hallgatóságra és apró ter-metéhez képest megdöbentő hangerővel rázendített. Érezhetően gyakorlott szónok volt.

– Mélyen tisztelt, igen-igen nagyrabecsült és hön szeretett lakótársaim, kedves barátaim!... és a másik két lépcsőház lakói. Mint tudják, azért gyűltünk össze, hogy véget vessünk a mindennapi életünket mérgező ellenségeskedésnek és annak az eléggé el nem ítéhető, primitív, hátmögötti, alattomos hadjáratnak, melyet *bizonyos* lépcsőházak *bizonyos* megbízottai követnek el nap, mint nap ellenünk...

– Tiltakozom! – ugrott fel dr. Köves Ernő, a 67/3 képviselője; úgy öltözködött, mint egy francia férfi manöken, áradt belőle a parfümillat, csokornyakkendőiről legendák keringtek, modora fi-nomkodó volt és negédes. A lakók nagyon büszkék voltak rá, főleg a nők. – Megállapodtunk, hogy nem becsmételjük sem egymást, sem egymás lépcsőházát. A kampánycsend mindenkire nézve egyformán kötelező. Az ügyvéd úr jobban tenné, ha példát venne a *hármás* lépcsőház lakó-inak jómodoráról, nem beszélve rólam, aki köztudottan szolid, jámbor lelkületű, istenfélő em-ber vagyok, amíg ki nem hoznak a sodromból olyan alakok – félre ne értsenek! –, akik abból élnek, hogy hangoskodnak és az embereket összeugrasztják. Itt és most egyetlen cél vezérelhet bennünket, jelesül, hogy megválasztjuk a három lépcsőház azon közös képviselőjét, aki, mint csekélységem, eddig és a jövőben is kiemelkedő tisztességgel és hozzáértéssel végzi a dolgát. Erre vonat-kozóan javaslom, hallgassuk meg a *hármás* lépcsőház néhány elfogulatlan és tárgyilagos hölgylakóját, akik majd elmondják azt, amit szerénységem tilt, miszerint én éjjel-nappalkizárólag a közös-ségnek éltem, szemben egyesekkel, akik önző módon csakis a saját érdeküket nézték...

– Na elég ebből a süket dumából! – mordult fel a középben ülő férfi, Talpas Lajos. Szinte mindenben

ellen-téte volt a másik kettőnek. Kopaszra nyírt fején szikrázott a fény, arcát borosta fedte, s látszott, hogy valamikor, hajdani nehézsúlyú bokszolóként a környék réme lehetett. Most, ahogy lassan, fenyegetően felállt, pontosan úgy nézett körbe, mint amikor annak idején belépett a ringbe, hogy ronggyá verje az ellenfelét. Ő volt a 67/2 teljhatalmú képviselője és olyan fegyelmet tartott, hogy néha rengett belé az épület. A lakók rettegetek tőle.

– Nagyon tudnak rizsázni! Azt hiszik, itt mindenki hülye? Hogy nem látnak át a simára vasalt szövegükön? Ahelyett, hogy megmutatnák azt az irtó nagy eszüket, még itt is, most is egymást marják. Ha nem hagyják abba ezt a süket sóderolást, beszélhetünk másként is – dörögte és fújtatva leült, úgy mondta: – Gyerünk azzal a választással, ne szarakodjunk annyit. Semmi kedvem éjfélig itt szobrozni.

– Igaza van! – hallatszott a középső padsorból, ahol a *kettes* lép-csőháziak ültek.

– Elnézést kérek!... – emelkedett fel hátul egy madárcú, lapátfülű, nyeszlett kis emberke, akkora szemüveggel, hogy eltakarta a fél arcát. Új lakó volt, nem ismerte senki és ő sem ismerte a szokásokat. Dr. Winkler Bélának hívták, filozófus volt, legalábbis ezt terjesztették róla. Egymagának bitorolt 55 négyzetmétert, s ezt nem bocsátották meg neki. – Szeretnék megközelítő tájékoztatást kapni mai összeövetelünk céljáról, tekintettel arra, hogy első alkalommal ér az a kitűntetés, hogy részt vehetek ilyen lakógyűlésen. – Halk röhögés kísérte a választékos modorban előadott szavakat, de láthatóan nem vett róla tudomást. Megszokta a diákjaitól. – Az elnökségben helyet foglaló kiválóságok nem vitték túlzásba a téma dialektikus megközelítését, ha meg nem sértem az urakat és a jelenlévőket, éppen ellenkezőleg, mondanivalójuk nélkülözötte azt az alapvető retorikai és logikai szabályt, amire oly sok nagy elme tanított bennünket, hogy ne is említsem Hegel híres paradoxonját, miszerint a...

– Jó, hát akkor ne említse – fojtotta bele a szót egy természetes asszonyság, aki úgy állt fel mellőle, hogy a csöppnyi filozófus kis híján kizuhant a padból. Zsohárné volt az, a sarki zöldséges bolt vezetője, óriási tekintély messze környéken. – Tessék, egy észlénnyel megint többen vagyunk, mint kellene. – mondta és lesújtóan végigmérte a meghökkent dr. Winkler Bélát. – Mit gondol, kit érdekel a maga ízeje... parakszonja... vagy mi a franc. Itt melósok élnek, uram, beszéljen úgy, hogy mindenki megértse.

– De kérem, kérem! – nyöszörgött az asszony hóna alól a letorkolt Winkler – Nekem katedrám van!...

– Sajnálom, ez most nem panasznapi. Másnak is megvan a maga baja. Figyeljen jobban!

– Igenis, kérem, nekem katedrám van és jogom van felszólalni – erősködött dr. Winkler Béla filozófus. – Én megértem a nép nyelvét és a nép is megérti az enyémet. Azért, mert én *urbánus* vagyok...

– Most mondta, hogy Winklernek hívják és katedrája van. Döntse el végre, kicsoda és milye fáj. Egyéb-ként, ha jól tudom, van itt egy névrokona, az is Urbán.

A filozófus hökkenten rámeredt az asszonyra, aztán lemondóan sóhajtott és visszaült a helyére. Ellenben dr. Gyöngy felemelkedett és berekesztette a két ember vitáját.

– Ne térjünk el a lényegtől, aranyos Zsohárné asszony! Inkább arról beszéljünk, amiért összegyűltünk. Javaslom, mindhárom lépcsőház tegye meg javaslatait, kit kíván jelölni a szóban forgó tiszt-ségre és utána meghallgatjuk a jelöltek programját. Egyetértenek ezzel? Aki igent mond, emelje fel a kezét.

Karok lendültek a levegőbe, s vagy tízen álltak fel, hogy elmondják javaslatukat.

– Csak egyenként! – vezényelt Gyöngy.

E pillanatban koromsötétségbe borult a tanterem. Óriási hangzavar támadt, káromkodások röpködtek – Viszi innen a mocskos kezeit? – süvített egy női hang és valahol hatalmas pofon csat-tant. Ahány ember, annyi felé indult, hogy világosságot teremtsen. Valaki a villanykapcsolót ütö-gette, persze hiába.

– Nincs áram!

– Ez szándékos! – ordították össze-vissza – Azért csinálják, hogy ne lehessen szavazni. Lefizették az iskola gondnokát! – De hiszen nincs is gondnok – jött a válasz...

Ki tudja, hová fajul a zűrzavar, ha egy erőteljes, magabiztos hang nem szárnyal át a termen:

– Nyugalom, emberek, maradjon mindenki a helyén! Azonnal lesz áram, majd én elintézem – s valóban, néhány pillanat múlva kigyulladtak a neonok. A kapcsolónál Somogyi Jóska állt, fiatal, kellemes arcú, alig huszonöt éves fiatalember, rendkívül népszerű, a lakótelep elismerten legjobb villanyszerelője, aki minden lépcsőházba bejáratos volt. Valamiféle területen kívüliséget élvezett, mivel nélkülözhetetlen volt és olcsón dolgozott. Kispénzű nyugdíjasoktól egyetlen fillért sem fogadott el.

– Nincs semmi baj – mondta és felemelt kézzel, derűsen mosolygott. – Az egyik gyerek balhéből lecsapta az automatát. De ha már így adódott, szeretnék mondani valamit. Megengedik? Elvégre én is itt élek.

– Halljuk! – biztatták többen is. A két rangos képviselő összenézett és elhúzta a száját. Kény-szeredetten bólintottak, egyedül a volt bokszoló, Talpas Lajos szólta oda a maga nyájas, közvetlen modorában: – Lökjed a szöveget, Józsi!

– Nem is tudom... – kezdte Somogyi –, de nekem ez az egész olyan, mint egy politikai nagygyűlés. Vannak szónokok, pártok és ami a legjobban zavar, vannak hangulatcsinálók. Gon-dolják, hogy ilyen légkörben képesek leszünk értelmes, megfontolt döntést hozni? Szerintem nem helyes, hogy azok ülnek az elnökségben, akik közvetlenül érintettek a választás kimenetelében. Inkább olyanok kellenének, akik semlegesek és nincsenek elkötelezve egyik fél irányába sem, va-gyis függetlenek. Itt van például az új lakótárs, Urbánus úr...

– A nevem dr. Winkler...!

– Pláne! Vagy akár én, és harmadikként elhívhatunk valakit a szomszéd házból.

– Marhaság! – heveskedett dr. Köves Ernő. – Majd éppen maga fogja elmagyarázni nekünk, mit kell csinálnunk és hogyan csináljuk! A 67/3 lakói intelligens, művelt emberek, ők egymagukban is képesek igazságos és bölcs döntést hozni, nem szorulnak külső segítségre. Beszéljünk inkább arról, mit szándékozik tenni a kollektíva érdekében a megválasztandó közös képviselő. Tessék, adják közre a programjukat. Én például, megválasztásom esetén mindenek előtt arra fogok törekedni, hogy megszüntessem a lépcsőházak között dúló ellentéteket. Az épület előtti területet kimérjük három egyenlő részre és rendes kerítéssel, nem ilyen vacak bokrokkal és rozsdás dróttal bekerítettjük, hogy a máshol lakók ne zavarják a földszintiek nyugalma-t. Na, mit szólnak hozzá?...

Dr. Gyöngy nem engedte folytatni a programbeszédet.

– Először is szabálytalan és a polgári jogrend kifejezetten tiltja az ilyen és hasonló szélsőséges, diszkrimi-natív eljárásokat. Ne csak a földszintiek érdekét nézzük, akik közé – minő véletlen! – a tisztelt előttemszóló dr. Köves úr is tartozik, hanem minden lakóét, a negyedik emeletiekét is. A kerítés gondolatával különben egyetérték, már csak azért is, mert az ötletet, mint annyi mást, *tőlem* orozta el tanult kollégám. De mit nyerünk egy ócska kis léckerítéssel, kérdem én, példamutatóan illedelmes tisztelettel? Ha már kerítünk, kerítsünk alaposan, egyszer s mindenkorra, vagyis emeltesünk téglából, vagy betonból legalább két méteres falakat, tetején szöges dróttal, amelyeken le-hetelenség átmászni, így megakadályozzuk, hogy a szomszéd lépcsőházak lakói megjegyzéseket tehessenek egymás díszbokraira és virággyásaira, vagy oda szórják a szemetüket. Természetesen ez többletköltséggel jár, de a békének nincsen ára, a béke megfizethetetlen.

– Remélem, ezt nem mondja komolyan? – szólalt meg felháborodva Rába úr, nyugalma-zott államtitkár a 67/2-ből. Soha, semmiféle közös megmozdulásban nem vett részt. Az, hogy most itt volt, kisebbfajta csodának számított a lakók szemében. – Európában nagy keservesen sikerült lebontani a falakat, önök meg újakat akarnak állítani? Ez kész örület! Miféle gondolkodásmód ez? És éppen egy jogász... egy jogász! Csodálkozom, uraim.

– Mind egyformák ezek! – dörmögte maga elé tisztán hallhatóan Talpas Lajos. – Nekem már elment a kedvem ettől az egész választási cirkusztól. Lehet, hogy visszalépek. Jelöltesse magát az, akinek vitustáncos volt a nagy-mamája Moszkva-alsón!

– Emberek, türtőztessék magukat – próbált rendet teremteni az ismét felzúduló teremben dr. Köves Ernő.

– Nagyrabecsült kollégám semmi mást nem akart mondani, minthogy a megfelelő eszkö-zökkel igyekezzünk csírájában megszüntetni a további hadakozások lehetőségét. A jó szándék elvitathatatlan, leg-feljebb a módszer az, ami kétséges, bár van benne ésszerűség. A magam részéről el is fogadnám, feltéve, hogy a költségeket sikerülne megosztani úgy, hogy az ne a lakók zsebébe terhelje, hanem mondjuk az önkormányzat vállalhatná, esetleg létrehozhatnánk egy kerítés-alapítványt is. Nekem vannak kitűnő kapcsolataim, melyeket fel lehet, sőt kell is felhasználni, amennyiben engem ér a megtiszteltetés, hogy bizalmukkal kitüntetnek. Az ügyvéd úr kétségtelenül elsőrendű válóperes jogi szakember, de a költségvetéshez, mint tapasztalhatták lépcsőháza pe-ches lakói, mi tagadás, nem sokat ért. Ehhez ész kell és pénzügyi gyakorlat, a fiskális rafinéria ebben a témakörben fabatkát sem ér. Éppen ezért célszerű monetáris oldalról közelíteni a problémához.

Dr. Winklernek már nagyon viszkedett a nyelve, ezért ismét szót kért, de közben félszemmel aggódva pillantott Zsuhárnéra.

– Amint tapasztalni van szerencsém, itt homlokegyenest ellenkező érdekek ütköznek, melyek úgy-szólván feloldhatatlanok, holott a helyzet bonyolultsága azt indokolná, hogy a három lépcsőház teljes kollektívája, mint homogén testület, a legszükségesebb alapvető szempontokat mérlegelje. Legyen szabad utalnom Platon hí-res barlangelméletére, amiben kimutatja, hogy a lét nagy tűzén túl bolyongó árnyak és a valóság közötti látszat-összefüggések öncélú metafizikai megközelítése pusztá absztrakció, mondhatni, non-szensz... öö... tudnak követni?... Merthogy távol áll tőlem elvont filozófiai mélységekbe bonyolódni...

– Nem baj, sikerült – állította meg a tudományos eszme-futtatást egy kövér munkásasszony a 67/1-esek padsorából. Határozott léptekkel kivonult az elnökségi asztalhoz, onnan beszélt a te-remben ülőkhöz és a képviselőkhöz egyaránt. – Tudom én jól, hol van a kutya elásva. A fizetésre megy ki a játék, amit a közös képviselő kap.

– Mari, fogd be a szád, ne avatkozz bele! – kiáltotta megszeppenve a férje.

– Aztán miért ne? Van nekem magamhoz való eszem, nem vagyok én filozófus, hogy min-denféle marhaságokat hordjak össze a barlangászatról, meg holmi árnyékokról. Azt ugyan el nem tudom képzelni, hogy kerül ide a barlang, de nekem az a javaslatom, hogy ezt a három okos urat menes-szük a jó fenébe, elég bajt hoztak már ránk, és válasszunk olyat, akit mindenki ismer, aki mindenkivel jóban van, és nincs egyik lépcsőház pártján sem, és ami szerintem nagyon fontos, nem akar falat építtetni közénk. Van ilyen? Szerintem van. Egyetlen ember... – szünetet tartott, a hallga-tóságból többen is bekiabálták: kiaz? Az asszony folytatta – Lehet, hogy körberöhögnek, de akkor is kimon-dom: *Somogyi Jóskát* ajánlom közös képviselőnek! Ő eddig is bejáratos volt minden lakásba, senkivel nincs haragban. Javaslom, vegyük fel a jelöltek közé. – Körül nézett és katonás léptekkel a helyére ment, ahol az ura vörös fejjel, dühödten sugdosott valamit a fülébe. Láthatóan nagyon haragudott, amiért a fe-lesége felszólalt. Gyáva ember volt, s csak otthon volt nagy szája, amikor jól beivott.

Dr. Gyöngy előtt váratlanul megsörrent a mobiltelefon. Felkapta és állva kezdett beszélni, talán, hogy mindenki hallhassa:

– Halló! Itt doktor Gyöngy... ó... ó... Miniszter úr! Micsoda kellemes meglepetés! Szer-vusz!... Igen, igen... remekül... Hogy intézzem el neked a... ? Sajnos, most *kivételesen* nem segíthetek, kérlek, e pillanatban ugyanis éppen a lépcsőházunk ügyével vagyok elfoglalva, s ez, beláthatod, mindennél fontosabb, ugyebár, de amint végzünk, örömmel állok rendelkezésedre... Nem, semmi probléma, köszönöm, ne fáradj, csupán közös képviselőt választunk... Igen, természetesen... Valószínűleg kénytelen leszek elvállalni, tudod, a kötelesség... Hogy akkor majd mindennel mehetek hozzád? Nagyszerű! Szervusz, szervusz, öllelek! – és kikapcsolta a telefont. Diadal-masan körülnézett, s csak annyit mondott sokat sejtető mosollyal: – Elnézést kérek ezért a kis közjátékért, az egyik miniszter barátom kért volna egy szívességre, de tudják, a ház... a ház, az kérem mindenkinél előbbre való.

Az emberek elismerően néztek össze. A mindenségit! Azért az nem kis dolog, hogy egy eleven miniszter könyörög az ő képviselőjüknek, ugyan intézze már el a... mit is? Nem mind-egy? A lényeg, hogy...

Sok idejük nem maradt a tépelődésre, mert dr. Köves telefonja is megszólalt.

– Hello! – mondta magas, afféktált orrhangon, mire halálos csend lett, mindenki a beszédre fi-gyelt. – Yes, my name is miszter Khóvesz úr. Who are you? Ó yes!... How do you do? I am all right, thank you very much. Ó, yes... no... yes... no komment... oké! Yes, I know. Oké! Good-bye! – nagyot sóhajtva kikapcsolta a készü-léket és odafordult a fülüket hegyező lakók felé: – Rettenetes, hogy az embert még itt sem hagyják békén! Erre mondják: a nagyság és a hírnév átka! Egyébként az ügyfelem hívott Londonból. Kép-telen az istenadta egy pillanatra is meglenni a pénzügyi tanácsaim nélkül. Hogy minek az ilyenek éppen egy Rolls-Royce cég?! Bizonyára hallották már ezt nevet. Nos, róla van szó, miszter Rolls-Royceról. – és szerényen elhallgatott.

A teremben óriási taps tört ki. Különösen a 67/3-asok ünnepeltek: íme az ő képviselőjük! A fene gondolta volna, hogy ilyen fontos ember él közöttük. Nem egy kis magyar miniszterke a haverja, ha-nem még a világhírű üzletember is hozzá fut, ha bajban van. Ilyen képviselője nincs az egész kerületnek! Dr. Gyöngy savanyú képpel méregette a megjárt szott szerénység glóriájában tündöklő dr. Kövest és a fülébe súgott,

úgy, hogy az első sorban ülők is tisztán hallhatták:

– Ez ügyes volt, gratulálok! Ezt még én se mertem volna. – Ezután odafordult Talpas Lajoshoz és jó hangosan megkérdezte: – Mondja, Talpaskám, maga milyen nyelveket beszél?

Az egykori nehézsúlyú bokszbajnok elgondolkozva nézett hol az ügyvédre, hol saját hatalmas ökleire, aztán a telefonjáért nyúlt. Nyomogatta a gombokat, majd röviddel ezután megszólalt dr. Gyöngy készüléke. Az ügyvéd csodálkozva vette kézbe és tétován beleszólt:

– Halló, ki beszél?

– A miniszter haverod! – ordította Talpas röhögve. – Itt az összes miniszter és az angol ki-rálynő beszél. – az emberek felé fordult, akik dermedten figyelték a jelenetet. – Most láthatják, mit csinált ez a két rózsabimbó. Egyszerűen felhívták magukat, hogy megjátszhassák a nagymenőt. Egy szavukat se higgyék el! Na jó, én kiszállok, nekem ez túl bűdös, keresek egy kultúrált aluljárót, ahol végre tisztességes lelki életet élhetek. További jó marakodást! Majd szóljanak, ha jutottak valamire. – Ezzel fogta magát és elviharzott.

Míntha ez lett volna a jeladás, a teremben végképp elszabadult a pokol. Az emberek most értették meg, hogy palira vették őket és iszonyú dühbe gurultak. Az eddigi szigorú ülésrend felborult, a lépcsőházak összekeveredtek, és hangosan, egymás szavába vágva tárgyalták az esetet. Sajnos a két ügyvéd felszívódott, mint a kámför, még csak be se olvashattak nekik egy jóízűt. Voltak, akik utánuk akartak menni, hogy visszahozzák őket, de Somogyi Jóska megint megszólalt, min-denkit túlkiabálva, míg végül nagy nehezen csend lett:

– Figyeljenek ide! Hagyjuk a fenébe ezeket szélhámosokat. Ne feledjék, az a feladatunk, hogy közös képviselőt válasszunk. Javaslom, mindenki írja fel egy cédulára, kit szeretne képviselőnek. Egy dobozban összegyűjtjük a cetliket, megszámo-l-juk és aki a legtöbb szavazatot kapja, az lesz a képviselő. Ilyen egyszerű ez, nem kell ide semmiféle hajcihő. Ráadásul még mindig van egy doktorunk, igaz, Urbánus úr?...

– Kérem, a nevem doktor Winkler Béla, egyetemi docens, filozófus, mint már az est fo-lyamán több ízben is volt szerencsém bemutatkozni. Csak megjegyezni kívánom, hogy jelen eset-ben az urbánus azt jelenti, hogy városi ember vagyok s mint olyan...

– Mi is azok vagyunk, nem?

– Dehogynem, kérem, hiszen éppen ezt szerettem volna a magam egyszerű, szűkös szókin-csével kifejteni a tisztelt gyülekezet előtt, de valahányszor szólásra jelentkeztem, a mellettem ülő hölgy belerúgott a sípcsontomba, ami nem igazán fogható fel tapintatos figyel-meztetésként.

– Biztos tetszik neki! Vigyázzon vele, filozófus úr, mert özvegyasszony! Ha az egyszer a markába kapja!...

– intette Somogyi Jóska, mire az egész teremben kitört a kacagás. Még el sem ült a kacaj, amikor előre jött Zsuhárné. Előtte azonban még anyáskodóan megsimogatta Winkler úr kobakját és halkán a fülébe súgta:

– Ne törődjön ezekkel, csak lükéskednek, nem akarják bántani. Mától én veszem a gondjaimba, egy haja szála se görbülhet. Majd én vigyázok magára, kedveském. – Winkler Bélának kikerekedtek a szemei, a füle hegyéig elvörösödött és szemérmesen vigyorgott.

Zsuhárné nagy levegőt vett, és nekitámaszkodott az asztalnak. Türelmesen nézte a teremben ülőket, míg a zaj el nem csitult.

– Emberek, figyelitek, mi történik velünk? – kérdezte csöndesen és mosolyogva körülhor-doza a tekintetét.

– Miért, mi van...? – nézegettek maguk köré a lakók csodálkozva.

– Hát nem látjátok, nem láttok a szemetekről? Együtt nevtünk és nem dőlt össze a világ! Két éve nem történt ilyen! És most gondolkoztatok el azon, kiknek köszönhetjük az elveszett esztendőök hülyeségeit, és kinek azt, hogy ismét tudunk együtt derülni. Hát én azt mondom, nem kell itt semmiféle cédulázás, meg titkos szavazás, hanem válasszuk meg közös képviselőnknek azt, aki visszahozta a közös nevetést, a barátságot, szóval mindazt, ami mindig is hiányzott, csak egyi-künk se merete kimondani. Tudjátok, kire gondolok, igaz? – és ünnepélyes lassúsággal odalépett Somogyi Jóska elé, rátette kezét a vállára, majd visszafordult a lakókhöz, akik megbabonázva nézték az enyhén színpadias jelenetet. Zsuhárné nem szólt egy szót sem, csak nézett, nézett... és mosolygott.

És ekkor kitört a vastaps és az éljenzés.

– Jól van – mondta az asszony –, azért adjunk a formaságokra is. Emelje fel a kezét, aki So-mogyi Józsefet elfogadja a Csomó utca 67. számú társasház egyetlen közös képviselőjének.

A kezek ismét felemelkedtek, többen odaléptek a lángoló fülű, zavartan toporgó nyurga fia-talemberhez, megölelték, gratuláltak neki, aztán az asztalhoz irányították.

– Mondj már valamit, Jóska! – ripakodott rá Zsuhárné nevetve – Elvégre, máától te vagy a mi szószólónk. Még a végén kiderül, hogy néma vagy? No, halljuk azt a székfoglalót!

– Halljuk, halljuk!

– Hát... én nem is tudom... Hirtelenében fel se fogom mindazt, ami itt történt. – dadogta kisfiús pirulással az új közös képviselő, s ez meghatotta a hallgatóságot. Eddig is szerették, csak valahogy nem tudatosult senki-ben, hiszen olyan természetes volt, hogy ha baj van, ott a Somogyi... Megszokták, hogy mindig segít, hogy sose kell noszogatni, hogy egyformán barátja minden lépcsőháznak, minden családnak. Miként lehetséges, hogy itt volt előttük, köztük, a szemük láttára nőtt fel, úgyszólván mindenki gyerekének számított... és nem vették észre, hagyták, hogy idegenből jött kóklerek uszítsák egymásra őket? Az emberek saját gyöngeségüket szégyellték a megkocsonyásodott lábú Jóska előtt, s alig várták, hogy engedelmessédjenek neki.

– Nagyon köszönöm a bizalmukat... – szólalt meg végre vékony, mutáló hangon Somogyi Jóska. – Azt hiszem, ha mindenki így gondolja, el kell vállalnom. – Lassan magára talált. – Azért nekem is vannak feltételeim.

– Na, ez is kezdi már... – suttogta egy ármánykodó hang, de lepisszegték.

– Egy: a képviselőséggel járó fizetésemet berakom egy külön számlára, én egyelőre nem tartok rá igényt. Az első évem legyen a próbaidő, hiszen lehet, hogy nem is tudom ellátni a megbízatást. A másik feltételem sokaknak nem fog tetszeni, de azért elmondom: az épület előtti területet adják át nekünk, fiataloknak, teljes rendelkezési joggal.

A teremben csönd lett, az utóbbi feltétel tényleg meghökkentette az embereket.

– És mondd, Jóska, mit akartok azzal a résszel csinálni? – kérdezte az egyik lakó a hármas lépcsőházból.

– Ha megszavazzák, elmondom. Azt szeretném, hogy látatlanban bízzanak bennem. Csak most az egyszerű... Én egy év próbaidőt ajánlottam fel, ingyen, hadd legyen ez a szavazás a nekem adott bizalom próbája. Tehát, ha elfogadják, hogy átengedik a fiataloknak a területet, emeljék fel a kezüket. Annyit megígérhetek, hogy nem fogják megbánni. Hát akkor lássuk...

A karok ismét felemelkedtek, bár ez alkalommal korántsem olyan lelkesen, mint az imént, de azért az eredmény így is egyértelmű *igen*-re sikerült.

– Jól van, köszönöm – mondta megszilárdult hangon Somogyi. – Akkor most elmondom, mi az elképzelésem. Először is, le fogjuk bontani a kerítéseket! Virágos, ápolt házelejét csinálunk, padokkal, asztalokkal, ahová esténként ki lehet ülni beszélgetni, sakkozni, kártyázni, szóval egy olyan *közös* parkot szeretnék, ami mindenkié, ami összeköt és nem elválaszt, ahogyan eddig volt. Erre gondoltam, amikor felajánlottam a tiszteletdíjamat, mert sajnos, ehhez is pénz kell, csak sokkal kevesebb, mint a betonfalakhoz.

Csodálatos pillanat volt. Sokan a szemüket törölgették. Furcsa módon most nem tapsoltak, ahhoz túlságosan megilletődött volt mindenki. Hogyhogy nem, Winkler úr visszaóvakodott Zsuhárnéhoz, szoroson melléje telepedett és egymást nézték, sokatmondó mosollyal. Winkler Béla agglegényéletének aligha-nem befellegzett.

Váratlanul kivágódott az ajtó és megjelent a két levitézlett *volt* képviselő a tanteremben.

– Tiltakozunk! – kiáltotta dr. Gyöngy és dr. Köves egyszerre. Lehet, hogy hallgatóztak? – A szavazás érvénytelen. Jogunkban áll konzultálni lépcsőházaink valamennyi lakójával, különkülön.

– Maguk csak tiltakozzanak a miniszter meg az angol lord haverjaiknál – mondta Somogyi Jóska. – Itt egyedül nekem van jogom konzultálni. Szép, hogy aggódnak értünk és visszajöttek, de elégünk van a szakértelmükből. Maguk ezentúl ugyanolyan lakók, mint bárki más. Szeretném, ha ezt tudomásul vennék. És most – fordult vissza a legtökéletesebb nyugalommal az emberek felé – hogy a ne-hezén túl vagyunk, beszéljünk az *egyszerűbb* kérdésekről... Mennyi legyen a közös költség?...

*

Winkler úr és az új képviselő utolsónak hagyták el az iskolát.

– Érdekes este volt és nagyon tanulságos – mondta tűnődve a filozófus.

- Valóban először vett részt ilyenén?
- Igen. És nem bántam meg. Ha jól belegondolok, a mai társadalom tükörképét kaptam kicsi-ben, s ez számomra felér egy tanulmánnyal. Lehet, hogy fel is használok a legközelebbi dolgoza-tomban.
- Jóska kíváncsian nézett Winklerre:
- Mondja, tényleg van katedrája?
- Persze. Mazochista egyetemistáknak tanítok általános filozófiát. Magával is szívesen foglalkoznék, ha netán egyszer kedvet érezne hozzá. Nagyon ügyesen viselkedett, le a kalappal. Megkérdezhetem, milyen végzett-séggel rendelkezik?
- Semmi különös, egyszerű szakérettségi. Villanyszerelő vagyok.
- Tanulnia kellene. Akár még országgyűlési képviselő is lehetne magából, tud bánni az embe-rekkel.
- Isten őrizz! – nevetett Somogyi. – Tudja, azt szeretem a szakmámban, hogy ehhez a munkához *tényleg* érteni kell, nem elég csak beszélni róla. A tanulás ellen semmi ki-fogásom, de azt hiszem, nagyon uratkoznék a Parlamentben. S hogy tudok bánni az emberek-vel? Érdekes, eddig sose gondoltam rá. De ha így van, azt is a szakmának köszönhetem.
- Ezt nem értem. Mi köze ennek a villanyszereléshez? Magyarázza meg.
- Pedig egyszerű, gondoljon csak bele. Ha villanyt szerelünk, vigyázni kell, melyik vezeték-ben megy az áram és ahhoz lehetőleg nem nyúlni, mert könnyen megcsapja az embert a feszült-ség. Vagy ha mégis muszáj, akkor kesztyűs kéz-zel... tetszik érteni. Figyelni a feszültséget és kesztyűs kéz – ez a legfontosabb. Az emberekkel is csak így van, nem igaz? Különben, szeretnék bocsánatot kérni.
- Bocsánatot? Tőlem? Ugyan miért?
- Amiért viccelődtem az urbánusságán. Természetesen nagyon jól tudom, mit jelent, de meg akartam nevetetni az embereket. Nevetve nem lehet veszekedni. Kérem, ne haragudjon rám.
- Felejtse el! Filozófus vagyok, nem gyerek. Ha elfogad tőlem egy tanácsot, jegyezze meg egy életre: nincs értelmetlenebb, mint a sértődés – *hatalom nélkül!* Kis ember vagyok én ahhoz, uram, hogy ilyen felesleges luxust megengedjek magamnak, meg aztán, őszintén szólva, kedvem sincs hozzá. Jobban szeretem a békességet. Ráadásul ilyen cél érdekében boldogan vállalom, hogy rajtam csattanjon egy poén.
- Atyaisten, de nagy dolgot tanultam most magától, Winkler úr.
- Örülök, hogy így fogja fel. Látja, még egy magamfajta savanyú, morcos *urbánustól* is lehet tanulni. Nos, fiatal barátom, sok sikert az új feladathoz. Nem féltsem magát. Rám mindig számíthat.
- Köszönöm. Még csak egyet áruljon meg.
- És mi lenne az?
- De nem fog kinevetni?
- Tréfál? Egy tanár soha nem azt szólja meg, aki kérdez, hanem azt aki még kérdezni sem hajlandó. Tehát, mi a probléma?
- Árulja el, mit akart mondani azzal a barlanggal?

EGRY ARTÚR

sodorvonal

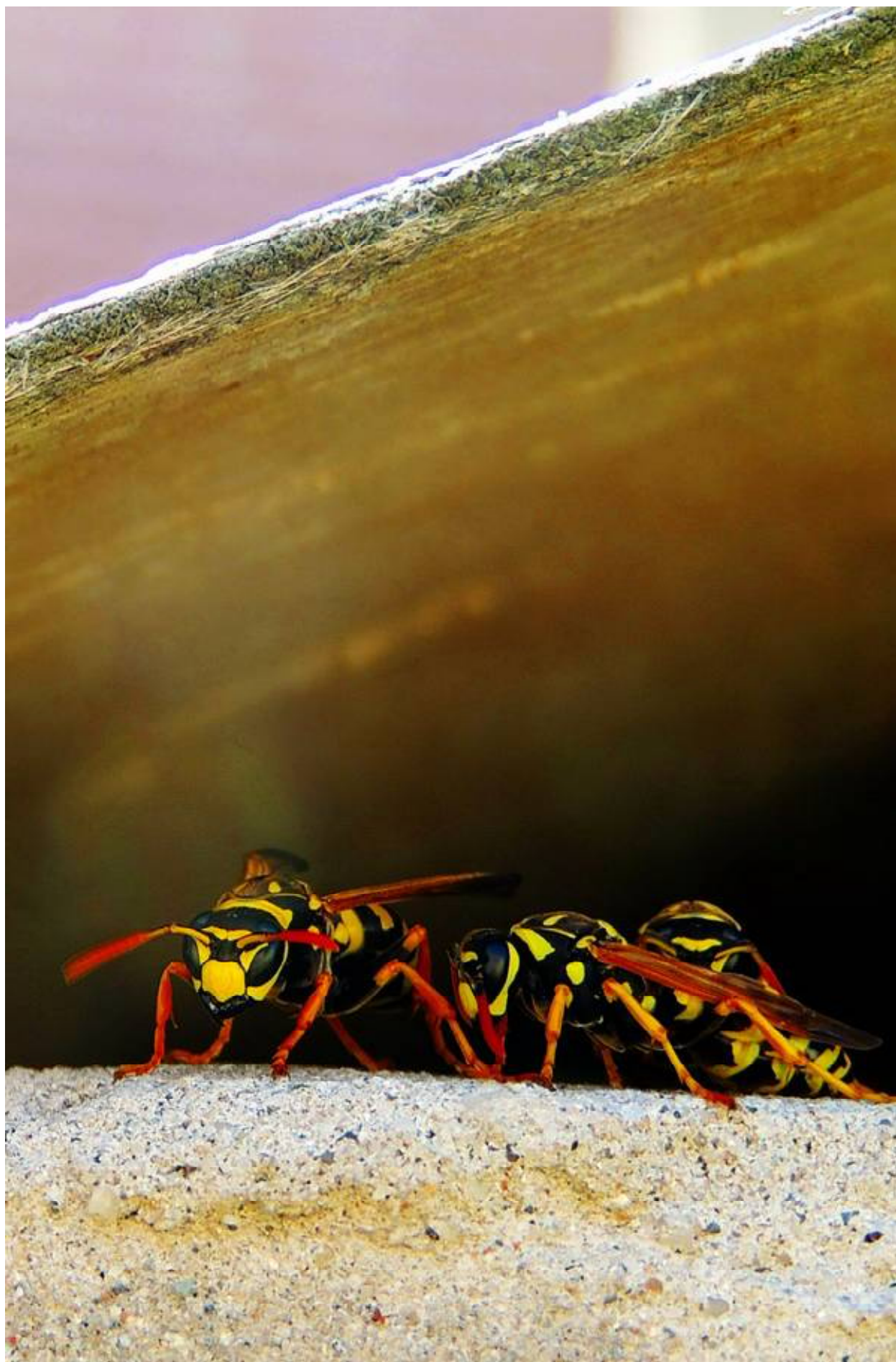
friss horda üvölt
- pontozott ez a sport is -
új kánon készül

DOBROSI ANDREA

Szeretni

Ha szikkad a föld is, szeresd a nyarat,
s ha a téli fagy béklyóz, meg ne utáld,
szeresd az anyát, ha rád szól, vagy ha áld,
szeresd apád, ha tilt is, hogy nem szabad.
Szeresd a madarat, az úton a fát,
minden esőcseppet, a homokszemet,
tanulj szeretni, csak az él, ki szeret,
kinek virágillatot hoz a világ,
kinek a szépség a lelkéből nyílik,
kitárt karja a minden, az élete,
amibe a gyűlölet nem fér bele,
szeretni fog a bölcsőtől a sírig.
Szívdobbanásod a kereszt alá add,
szeretni nem kínszenvedés: alázat!

BÖRZSÖNYI ERIKA

Veszteség

Amikor majdnem mindent elvettek tőle, úgy érezte, nemcsak a jelene került veszélybe, hanem a jövője is, és az zakatolt a fejében, elfogyott az életereje, nem képes újrakezdeni. Heteken át, kényszeresen azon törte a fejét, hogyan vehetne véget az életének.

Mindeközben tette a dolgát, amit vártak tőle, maradéktalanul ellátta a munkáját, kicsi háztartásában az összes házimunkát elvégezte, nem hanyagolta el önmagát, sem pedig a környezetét.

Nem depressziós volt, hanem hideg fejjel átgondolta életésélyeit és úgy döntött, ami rá vár, ahhoz neki már semmi köze. És ha a Teremtő nem képes belátni, hogy kész, vége, belefáradt az életébe, akkor neki kell a dolgok irányítását a kezébe vennie.

Barátai, szerettei mit sem tudtak róla, hogy valójában, legbelül mi tölti ki a gondolatait, és mire készül. Csak akkor beszélt róla először, amikor már túl volt a történeten, és mivel beszélhetett róla, amit tervezett, azt nem hajtotta végre.

Néhány apróságon múlt, hogy megkegyelmezett magának és életben maradt.

Heteken át mérlegelte az esetleges elkövetési módokat. Olyan racionális módon gondolta végig a hibalehetőségeket és a remélhető siker esélyét, mintha valami gyümölcsöző vállalkozás beindítását tervezné, nem is a saját öngyilkosságát.

Végül sorra mindet elvetette, ezért-azért, valamiért.

És még azt a harcot is meg kellett önmagával harcolnia, hogy tetteivel fájdalmat fog okozni azoknak, akik szeretik őt, és akiknek hiányozna.

Nem volt ebben semmi romantikus képzelgés, hogy majd milyen sokan fognak sírni a temetésén, ahogy gyerekkorában fantáziált, mikor oly gyakran világgá akart menni.

Egyszerűen csak leült és képzeletbeli mérleget készített: bevétel, kiadás, egyenleg.

A kiadás rovatba a bevétel másfélszerese került.

Már számtalanszor gyártott túlélési stratégiákat eddigi életében és mindig képes volt előteremtteni a megélhetéséhez szükséges minimális anyagi feltételeket.

De most tehetetlenül ült a papír felett, forgatta kezében a golyóstollat és csak számolt, ám nem jutott eredményre. Már nem volt mit lecsípni a kiadás rovatból, és még mindig több volt a kiadás, mint a bevétel, nem is kevésel.

Így érkezett el az este, amikor, már sötétedés után, hogy ne legyen tanúja, vagy bárki, aki megakadályozhatná őt, ott állt a magasfeszültségű távvezeték oszlopa alatt.

A csillagos eget nézte maga felett, nem túl sok csillag mutatta magát, mert téli este volt, hófelhők függtek az égen, előre vetítve az országos nagy havazás képét.

Körös-körül mindenütt hó, és pusztaság, sehöl egy ember.

A magasban, mint hiányos kotta hangjegyek nélkül, futott a három vezeték.

Magas vasoszlop vezetett hozzájuk, azon kellett volna felmászni, hogy elérje, terve szerint megfogja a vezetéket, és vége legyen földi pályafutásának.

Az eget nézte, arcán könnyek folytak, úgy kiabált.

Perlekedett istennel: Uram, miért hagyod, hogy nekem kelljen kezembe vennem a sorsomat? Miért nem adsz nekem gyors halált? Meg tériszonyom is van...

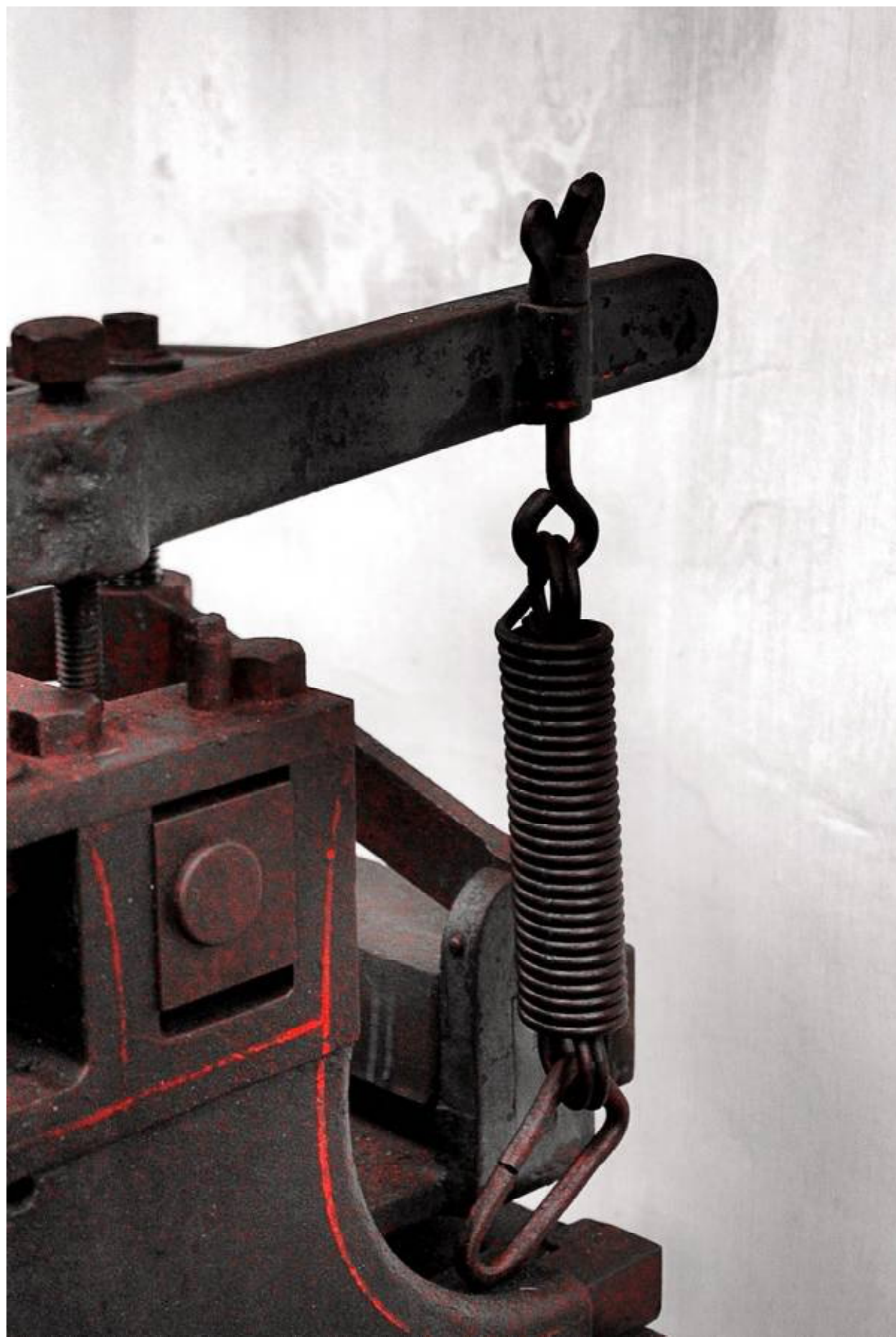
Idáig jutott, amikor a döbbenettől valósággal tátva maradt a szája. Felfogta, milyen bizarr a helyzet. Halni vágyik, de a tériszonya megriasztja, nincs ereje és bátorsága, hogy a magasban húzódó vezetékig felmásson.

Anélkül pedig nem megy.

És ekkor nevetni kezdett, görcsösen, megállíthatatlanul, valódi röhögőgörcs volt ez, de egyúttal felszabadító is. A könnyei egybefolytak, már csuklott és alig kapott levegőt, de nem bírta abbahagyni sokáig.

Lassan megnyugodott, kifújta az orrát, megtörölte arcát.

Elindult hazafelé.

HORVÁTH ÖDÖN**versei****Azon a széles úton**

Itt van a boszorkánymester is, mégse
vagyunk boldogok, szánk feketén károg.
Szemüregünkből forró genny szivárog,
kivájt szemgolyóink forognak: félve

tekintenek körül, mintha azt lenék,
mikor jön a csoda, mert mindig szebbet,
mindig látványosabbat, az ömlesztett
édesség csodáját remélik. Tessék,

tessék! – hallatszik mindenünnen. Lassan
megtelik a világ különös álmok,
különböző varázslatok, száz balzsam

bódító illatával, fényes tükrök
mutogatják a szuper-valóságot,
s megjelenik a Legkiválóbb Ügynök.

Bátran vagy gyáván

A bátrak mindig töretlenül hittek
igazukban és harcoltak is érte.
A gyávák, minden változástól félve
odajutottak: már csak rosszban hisznek.

Benn a városban nem sok jót ígérve
már kóvályognak a vészjósló hírek
a világvégéről. „Hú, ez jó! Végre
felráznak bennünket és több jó tippet

hallunk: veszély esetén mit kell tennünk”
– mondják a bátrak és hintaszékükben,
jókedvűen ide-oda hintáznak.

A gyávák nyögnek: „Jaj hová kell lennünk
a ránk szakadó csapásban?” – s rémülten
hajuk tépik, vagy az ágy alá másznak.

VÉGH TAMÁS

Lapul a nyár

Úgyis verssé válik minden,
Ez a jelen és az a múlt.
Gondunk a jövőben ég el,
Kiolthatatlanul.

Amitől már elszakadtunk,
Mint falhoz a vakolat,
Hozzánk tapad emlékként,
Az élettapasztalat.

Úgyis verssé válik minden,
Zölden lapul a nyár,
A kukoricák az égre égnek,
Szirénázik a láthatár.

B. TÓTH KLÁRA

Gyúrt magam

(Nagy B. István: El Greco III. c. festményéről)

Telít a tér az űr
lerogynak
égi kékek
ruhám redőkbe gyúr
papírszemélyiségek
vagyunk
jól gyűrhetők
ha roppan test
s a lélek
hússzín-golyónk
a Föld felett
a Megfeszített
sejthető
ha lebben az égbolt
takarója
s gyúrt magam
– felettem –
végtelen útját rója

HÖRÖMPŐ GERGELY

Atya

Milyen jó volt nagymamáéknál,
verandán ettük a barckhabot,
lugasban elpilledt veréb bujkált,
halkan potyogtak virágmagok.
Valahol messze gyárszirána,
néha egy hajó felüvöltött,
a délután enyhe melege
lassan alkony-kabátot öltött.
Jó volt itt. Jó lenne otthon...
- akkor megláttuk apámat,
jött már a folyosón, szeméből
megértő cinkosság áradt.
Gyerünk haza; s mi ugrottunk.
Mefogtam kemény kezét.
Apára szüksége van a világnak
- Atya nélkül üres a lét.

HAÁSZ IRÉN

Kányádi Sándornak

Ki jár amott
a fák hegyén?
Egy huncut szemű,
vén legény,
ki úgy szereti
hegyeit,
mint fazekas
cserepeit,
és a megtartó
irgalom
viszi kezét
a papíron.

Valaki jár
a fák hegyén...
kart karba fűz
vele remény,
hogy élteben
és azon túl
szívünkben
felmagasztosul,
s függőleges
lovak viszik
fekete-piros
verseit...

H. TÚRI KLÁRA

NYÁRI SÉTÁN

Öröklétünk emberközelén tünődtem éppen könnyedén,
mikor egy térre-nyílt ház mellett
— vizestömlővel a kezén, a nyílt sövényt locsolva —,
meglett férfi toppant elém
s...munkájáért, köszönetem fogadva
“— Közmunkás lettél?” — akadt, ki
ezt mondta!...” — mond’ mosolyogva.

S...csak egy szökkenet, a parkba — !
hol...mobilról, túlhan...egy tért,
hárman is kíváncsin fülelnénk:
— hallóóó! hallóóó! — aki hallja, adja át:
túl a tavon kilyukgatva háromnak a
három slaugja (s) e lyukaknak “hála”:
három szegény-legénynek ma,
egész napra
munka-szünet járja!

—
Új sebeink országközi öröklétére
s e nyomorodottak tehetetlenségére
— piros élet, fehér lélek, zöld remény —
kétezertizenöt nyara elején,
mint rossz álmra, úgy riadtam én.

—
Közönséges (tétlen) közmunkások:
ajándékba elefántot — se harcít, se robotost
kényre-kedvre egy se kapott,
— semmiféle bérvitát, se harcot,
európaiként...:dehogyan folytatott,
s — mióta csak eszét tudja,
mihelyest azt megtehetette —,
dolgának végét vetette,
(nem kényes ő sikerre, se kudarcra,
nem vágy primás lenni Esztergomba’,
lapos, kerek lapija nincs neki,
s...légycsapója, legyét csapkodni)
s netán, ha lenne gummi-ragasztója? —
am’ még jó is vóna!
de nincs! s tessék, lássák! —
mint fürdőző elefánt ormányát —
ő tömlőjét s ezzel együtt gondját
földre vetni nem rest: punkt!
(s azt már visszavenni onnan,
biz’a nem bolond...!)

-

E világszegénye nyomorult típust,
e "kuss!"t országszerte tőröt
— nagymerészen szemlélve őt
magát, s az őt tunyán semmibe vevő
főnökét, ez öntelt libertust —
(mely típus munkában nem ismer virtust,
s ilyet másban se föltételezne,
de mindenegy mulya közmunkást,
maga elé haptákra fegyelmezne!)
— látva, hogy e kettő: egyenként,
no, s együtt se vetné soha alá magát
a "három a magyar igazság" dolgának,
de — tágítva annak joghézagát —
hasznavehetetlenné formálná át,
s folyvást akadályozná
közbajaink jogorvoslatát:

— én ma...e két típust egyben — munkátalan
s némán — szemlélni, hogy kényszerültem
:be megfájdult miattuk szegény fejem,
be megszorongatta szívemet a szégyen!

Ó, ha...napjaink sötétje szűnne, és
új holnapok ünnepi napja sütne ránk,
— a néplélek ostoba kívülállása
ha — varázs-üt-és-RE...szépen
véget érne! s mi emberek egymás-RA
tisztá szívvel csodálkozhatnánk! —

S z í v és S z a b a d s á g...: téged
e két szó intsen, s el ne feledd
:— s z e g é n y e k n e játszani
az ostobát:
játéknak luxus, s luxusnak tév szerep!

(Habár ezt seholsen tanítják...)

ELBERT ANITA**Villámtörés**

Tűzvonalba állva őrt
A nyár, csodás feladvány,
Mely utat tör fel, s mint
Rendíthetetlen, harcol
A nyelvi elemekkel, ám
Minden ember más
Nyelvszemlélet, s nincs
Két ugyanolyan történet.
Csak változatok vannak.
Megtörik a vonal, és
A nyílásokon zubog a víz.
Minden szó étellel telítődik.
Szellembőrbe zárt csodák
Szerkesztik a harmóniát,
Miközben kisiklik a láb
Alól a talaj, s az ember
Elkezd lebegni. Rejtelmek
Lengenek, s a századok
Szár az kézzel mossák kezeiket.
Holnapra megállítom az időt,
S a visszaszámlálás előttem áll.
Elrejttem árnyékomat, s majd
Átugrom lányomaimat.
A szóba villám ütött. Darabjaira
Esett szét. A betűk is teljesen
Felismerhetetlenné váltak.
Elmosódott a legtöbb karakter.
S így megszűnt a szöveg
Hagyományos olvasata.
Az egyenes helyett pedig
A görbe lett vezérlő oszlop,
S a pont legkisebb egység.
Geometriává vált a szóképzés.
Villámlott odakinn. Megtört
A tetőn a tűzoszlop. S a szavak
Égni kezdtek, porrá hamvadva
Jelentésük, s hangalakjuk, így
Semmisülve meg a nyelvelv.

BESZÁMOLÓ

Megjelent a Palócföld folyóirat legújabb száma

2016 július 6-án Salgótarjánban mutatták be a Palócföld folyóirat első nyomtatott számát, amit már az új szerkesztőség adott ki. Idézzük Bobál Gyula, a Palócföld első szerkesztőjének szavait:

„Ez nem más, mint néhány szó... Arról elsősorban, hogy nem vezett el, újjászületett, friss levegőt áraszt, ébresztőt kiállt, a Palócföld. Igen, kultúránkat ékesíteni, értékeinket gazdagítani, olvasóit mélységes alázattal szolgálni indult.

Lapozgattam a sajtótermék friss illatát árasztó irományban. Az újat remélés izgalmától, nincs elmélyülés. Legyen hát elég nekifutásként, ebbe is, abba is belekukkantani, körülszimatolni, majd a látottak után örülni, vagy éppen azt amit kívált, megélni.

Már nem néhány szó, mint jeleztem! Így hát belevágok a közepébe. Mindenemet megragadta, Csongrády Béla által megalkotott esszé. Végig böngésztem. Tetszik! Életre kel Czinke Ferenc! Nekem mint elmaradhatatlan barát, munkatárs, haragra gyúlt művész, tanítványainak örömet okozó tanár. Mit mondjak még róla? Ezerarcú lett a Palócföldön. Nekem...

Most azt, amiért szólok. Bélának, ebben a gondos irományában a régi politikára, közigazgatásra, nagyon rossz időket keltő szóra bukkanok. Úgy hangzik: ILLETÉKESEK!

Már, mint azokat illeti e szó, akik Czinke Ferencet Salgótarjánba invitálták. Legyen már ilyen szó is! Nem illetékesek, hanem kétségbe esett emberek, hogy találunk-e olyan személyt, aki a szolnoki nyomdában az indulásra készen álló Palócföld címlapját elkészíti. Dr Kazári Gyula a Nógrád megyei Tanács megbízott elnöke és Bobál Gyula a Nógrád megyei Tanács Sajtófőnöke, a nyomásra váró folyóirat szerkesztője lett a két ember.

A célbaérés az elnökön múlt. Meglelte a fiatal tanárt kísérő okiratot, ennek nyomán mi meg őt Nézsza községben. Ebédelték túróscsikot. Meglepődtek tőlünk. A tanár azonnal rendelkezésre állott, a nyomdagép két nap múlva elindult. Az elnök pedig a tanárt, legnagyobb öröömre, Salgótarján-Zagyvára helyezte.

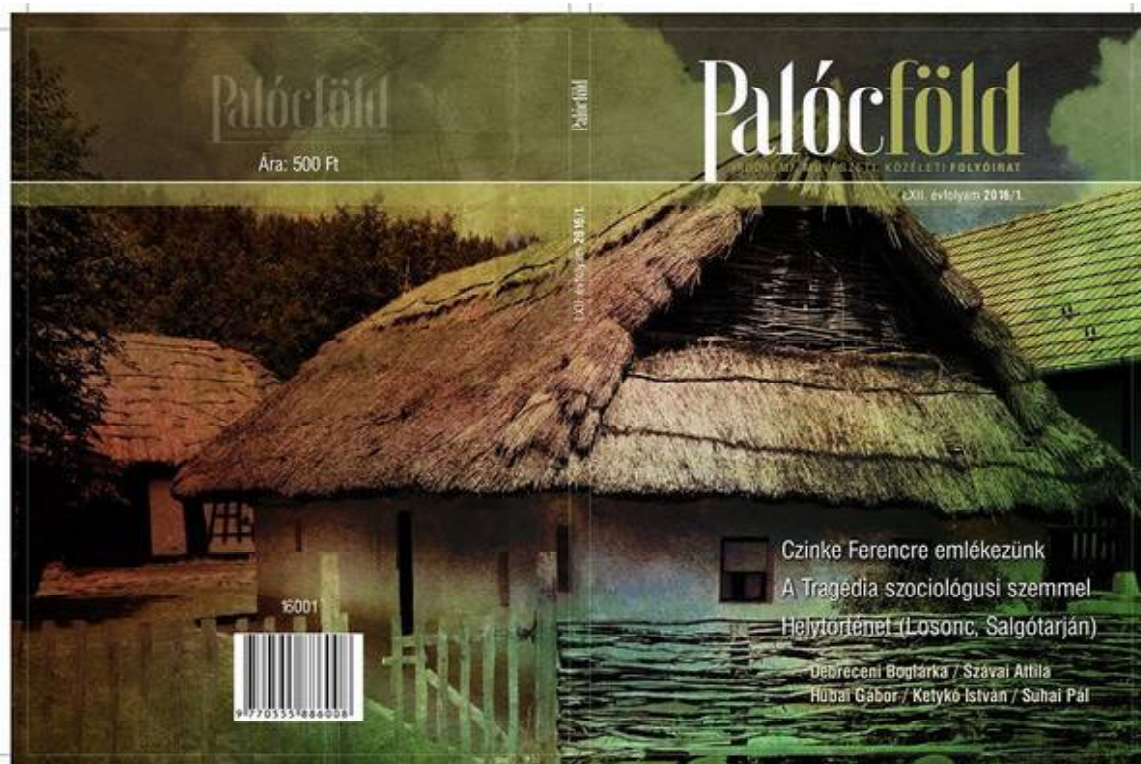
Nekem az emlékekből, a sok parázsló vitán túl az maradott meg, ha szelíd szándékkal bosszantani lett kedvem a művészt, a túros tészta ebédet idéztem fel. Ezt nem szerette, nem mondta miért?

Czinke Ferenc miénk lett! Méltó róla a megemlékezés. Az csak szerencse nekünk, hogy ez, hozzáértéssel készült el és a Palócföld új számában jelent meg.”

Szíves figyelmükbe ajánlom a lapot, kérem, ha tehetik, olvassák!

Karaffa Gyula

(A szöveg és a képek az internetről származnak, keressék a Palócföld, irodalmi, művészeti folyóirat néven a facebook-on. A Szerk.)

ÚJ KÖNYV A BÖRZSÖNYI-VIDÉKRŐL, IPOLY MENTÉRŐL

Megjelent dr. Koczó József új könyve!!

A kiadvány a szerző elmúlt másfél évtizedben megjelent rövidebb írásait tartalmazza: I. TELEPÜLÉSRAJZOK; II. HELYTÖRTÉNET – ÉVFORDULÓK; III. PORTRÉK; IV. TÁJ ÉS KULTÚRA; V. HONISMERETI NEVELÉS

A cikkek, dolgozatok, tanulmányok megjelenési helye: Átkelő. Az Ister-Granum Eurorégió kulturális folyóirata; Börzsönyi Helikon; Ezredforduló – a Börzsönyi és az Ipolyvölgyi Tájegység vendégház hírmondója; Honismeret. A Honismereti Szövetség folyóirata; Ipoly Infó. Reklám- és Információs Kiadvány; Kemencei Krónika; Köznevelés; Mikolai SuliÚjság; Múltunk Emlékei – honismereti, műemlékvédelmi és turisztikai magazin; Saját Sodrás; Szobi Hírnök; Történelemtanítás. Online történelemdidaktikai folyóirat.

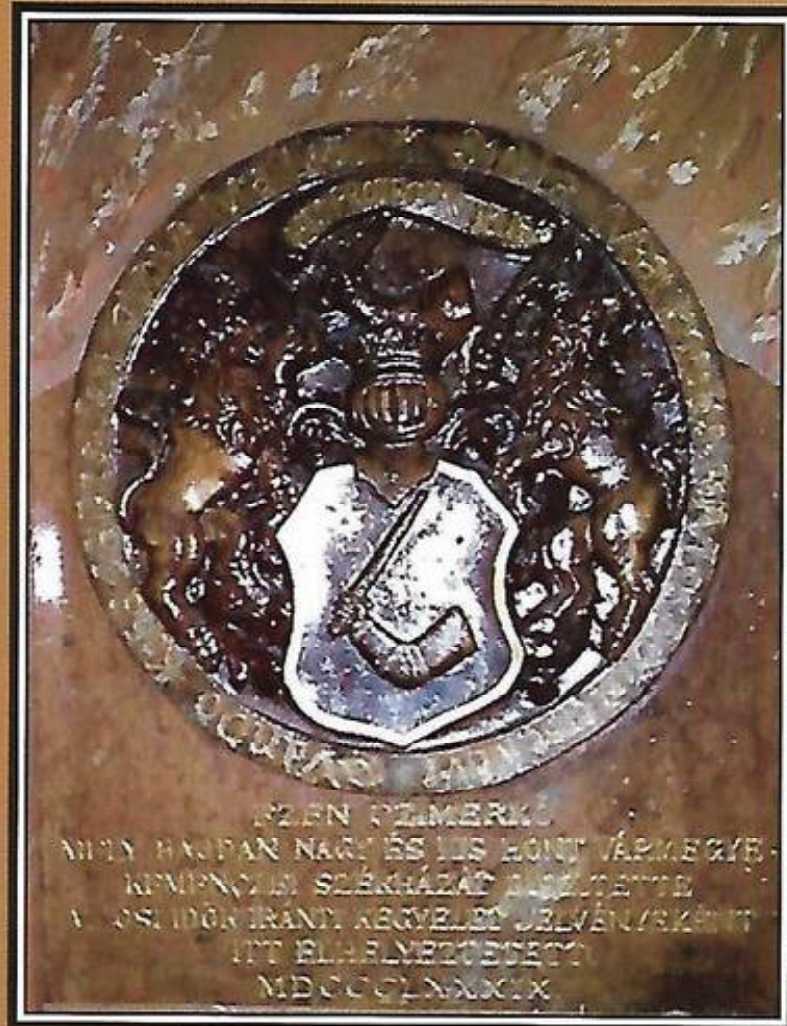
Könyvbemutatók:

Vámospikolán 2016. augusztus 6-án a IV. Vámospikolai Lovasnapon

Ipolyság/Šahy 2016. augusztus 13-án a XIV. Ipoly napon

Perőcsényben 2016. augusztus 20-án a Perőcsényi 7vége Falunapon

HONTI FÜZETEK 10.

KOCZÓ JÓZSEF

*Őrzők, vigyázzatok
a strázsán*

HELYTÖRTÉNET, TÁJÉRTÉKEK ÉS HONISMERETI NEVELÉS
AZ IPOLY MENTÉRŐL

PROGRAMAJÁNLÓ

A Móricz Zsigmond Társaság és a váci Madách Imre Művelődési Központ közös szervezésében:

„Álma gyönyörű volt, élete gyarló.”

címmel Reichard Piroska verseiből irodalmi műsor.

Helyszín: Madách Imre Művelődési Központ (Vác, Csányi krt.63.) Végh Dezső terem

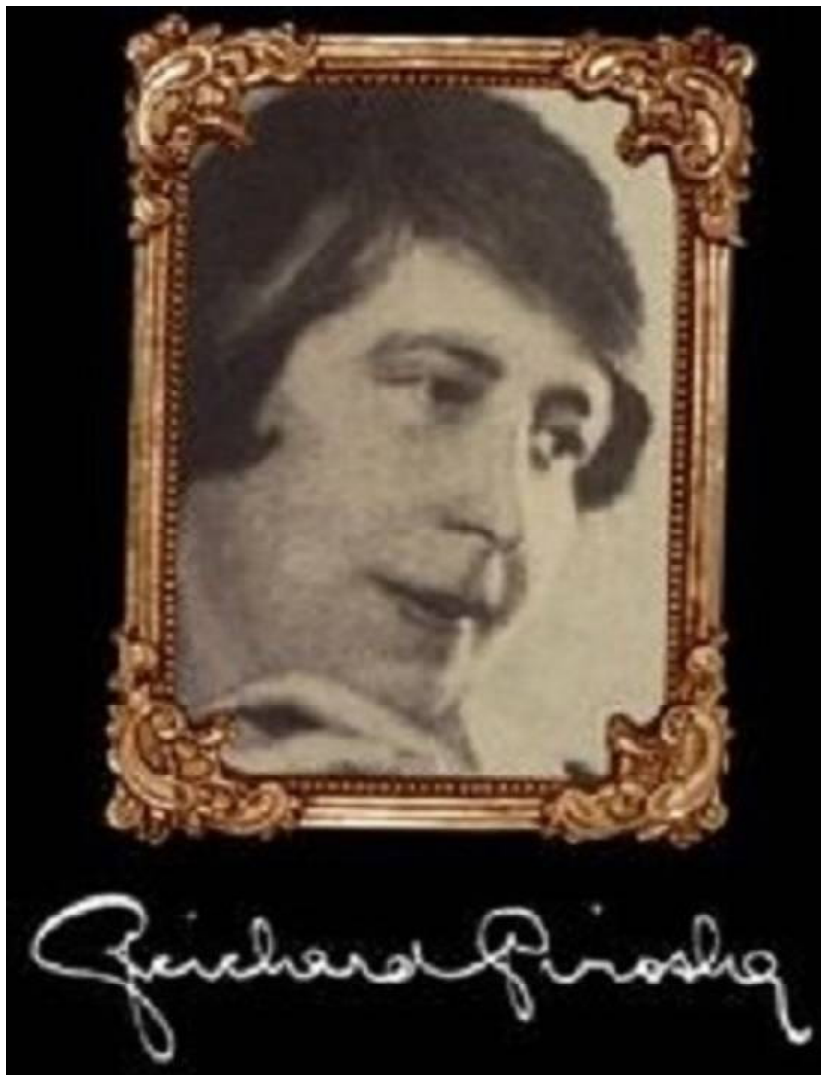
Időpont: 2016. november 20. – vasárnap -16 óra.

Szerkesztette: Péter Péter, Székelyhidi Ferenc

Bevezetőt mond: Péter Péter költő.

Verseket tolmácsolják: Heinl Éva, Csernák Zsuzsa, Kocsis György, Csereklye Károly Zoltán.

Zenei közreműködők: Faludi Szilvia (ének), Marót Géza (zongorakíséret).

Reichard Piroska (Beregszász, 1884. szeptember 26. – Budapest, 1943. január 1.)
költő, műfordító, kritikus.

Egyetemi oklevelét Budapesten szerezte, majd leánygimnáziumi tanár lett. 1909-ben doktori értekezése Telamon históriája, a British Museumban fellelt szöveg kiadása, jegyzetekkel.

A Nyugatnak megindulásától rendszeres munkatársa. 1908 és 1941 (a folyóirat megszűnése) között 80 írása jelent meg a lapban: versek, kritikák, tanulmányok, elbeszélések, műfordítások.

Az első versei Kaffka Margittal a „Hetten vagyunk” című antológiában szerepeltek. (Miskolc, 1909)

Verseiben: a magányos női sors kap hangot. Témái: a diákélet, a szerelem, a természet, a lemondás. Az elégiás hangvételt időnként felváltja a reménység, a bizakodás egy jobb élet, sors iránt.

1932-ben Baumgarten-díjat kapott.

Az utolsó, Nyugatban megjelenő verse: Furulyácskám (Nyugat, 1940), a megszűnés évében még egy novellával jelentkezik: Napok, napok címmel. (Nyugat, 1941)

Fontosabb művei: Telamon históriája (doktori értekezés, 1909); Az életen kívül (versek, Bp., 1911)- önálló kötet; Őszi üdvözlés (versek, Bp., 1922)- önálló kötet; A változó napokkal (versek, Bp., 1936)- önálló kötet.

Halálakor **Elek Artúr (1876-1944)** búcsúzott tőle (Illyés Gyula által szerkesztett) a Magyar Csillag című lapban

FELHÍVÁS

“SÉRELMEK A PSZICHIÁTRIÁN

Ha családtagja, barátja, ismerőse, hozzátartozója jogait megsértették a pszichiátrián, jelezze panaszát az alábbi elérhetőségeken. Alapítványunk 20 éve biztosít ingyenes jogsegélyszolgálatot azok számára, akiket sérelem ért a pszichiátriai kezelésük során.

Állampolgári Bizottság az Emberi Jogokért Alapítvány

Cím: 1461 Budapest, Pf.: 182.

Telefon: 06 (1) 342-6355, 06-70-330-5384

E-mail: panasz@cchr.hu

Weboldal: www.emberijogok.hu

Minden információt bizalmasan kezelünk!

“PSZICHIÁTRIAI SZEREK VISELKEDÉSI PROBLÉMÁKRA?

Ha gyermeke “tanulási problémára” vagy “viselkedési rendellenesség” miatt pszichiátriai szereket szed, és úgy érzi, hogy a gyermek állapota semmit sem változott vagy rosszabbodott emiatt, keresse az Állampolgári Bizottság az Emberi Jogokért Alapítványt. Az alapítványtól ingyenes tájékoztató kiadvány is kérhető a hiperaktivitás témájában.

Cím: 1461 Budapest, Pf.: 182.

Telefon: 06 (1) 342-6355, 06-70-330-5384

E-mail: info@cchr.hu

Weboldal: www.emberijogok.hu

Minden információt bizalmasan kezelünk!

KÖNYVAJÁNLÓ

Megjelent Gömör Katalin második verse kötete. Megvásárolható a szerzőnél.

*Olykor már csak
Istennel beszélgetek*

Gömör Katalin
festmények és versek

2015-2016

Végh Lászlóné

A diósjenői fehérhímzés

Végh József mkl kiadásában megjelent Végh Lászlóné: A diósjenői fehérhímzés és Végh Zsuzsanna: A diósjenői fekete menyasszony – A textil a diósjenői népeletben című dupla könyve. A könyv megvásárolható a kiadónál, vagy lapunk email címén. A Szerk.

Végh Zsuzsanna

A diósjenői fekete menyasszony

A textil a diósjenői népeletben

Diósjenő

2016

Egy eltűnt település:

Jásztelekpuszta

Végh József

2016.

Megjelent Végh József mkl. helytörténész legújabb könyve, az **Egy eltűnt település: Jásztelekpuszta** című kötet. Az olvasmányos, ismereteket pótló műben összegyűjtötte a szerző a településről szóló adatokat, történeteket, képeket, amit ajánlunk mindenkinek, aki itt él a környéken, de azoknak is, akik pusztán csak érdeklődők a magyar települések sorsa iránt. A kötet megvásárolható a szerzőnél.

Ha valaki nem tudja biztosan, hogy hol feküdt még a közelmúltban is, bizony nem sok esélye van, hogy felfedezze nyomait. Mégis érdemes arra, hogy felkerekedjünk és megfejtsük titkait.

A világtól teljesen elzárt apró falvacska a mezőgazdaság szocialista átszervezésének áldozata lett. Ma már csak a szántásból olykor előbukkanó téglatörmelék, a több évszázados tölgyfamatuzsálemek – egyikük tövében a szépen kiépített, mára kiszáradt forrás – emlékeztetnek arra, hogy itt valamikor emberek éltek. Mi az, amit ma Felsőjásztelekpuszta helyén találunk? A vadban gazdag, többnyire erdővel borított térség legfőbb látnivalója ma az a földvár, melyről a régész szakember is úgy nyilatkozott, hogy „kevés hasonló szépségű földvárat ismerünk.”

A másik látnivalója a temető, melynek sírjai az egykoron itt lakók neveit őrzi. Sok közülük már elbukva, az avar alatt hever; s a homokköveken egyre halványul a felirat. Az egykori földesúri kriptá - a gróf Benyovszky család temetkezési helye - áll még, de évről-évre omlik. Közel már az idő, mikor nyoma sem marad az egykori településnek.

**A Spangár András Irodalmi Kör
2016-os antológiája
megvásárolható
a Rétsági Művelődési Ház és Könyvtárban.**

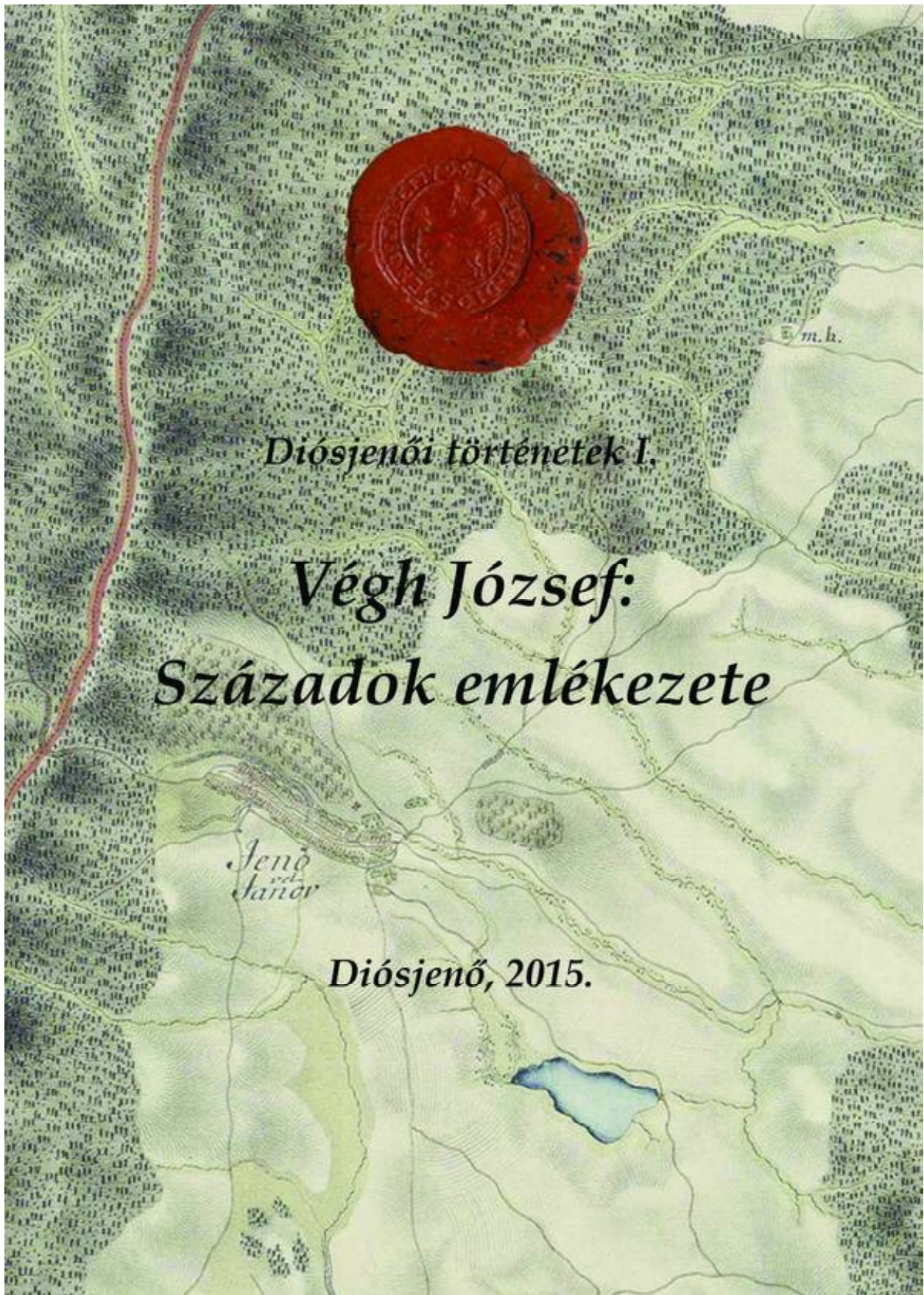
Dr. Bacskó József támogatásával, a Stanctech Kft kivitelezésében, magánkiadásban megjelent **Ember István Hazám, féltelek** című verseskötete. A kötet megvásárolható a lapunk emilcímén, vagy a szerző emailcímén megrendelve (emberpista@citromail.hu), illetve a Libri boltjaiban, és az internetes áruházában. A Szerk.

EMBER ISTVÁN

HAZÁM, FÉLTELEK

Megjelent Végh József mkl. kétkötetes, Diósjenő történelmét, helytörténetét, háborús eseményeit feldolgozó könyve. A kötetek megvásárolhatók a szerkesztőségünkön keresztül a szerzőnél. *A Szerk.*

Diósjenői történetek II.

Végh József:

*Elhallgatott
esztendők*

*Történetek a
második
világháború
időszakából*

Diósjenő, 2015.

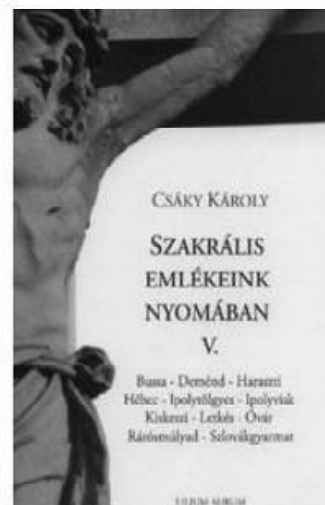
Megjelent a Csáky Károly eddigi életművét feldolgozó *Munkásságom repertórium*a II. című kötet. Ajánlom minden helytörténeti kutató és könyvtáros figyelmébe! Megrendelni a szerzőnél, vagy email címünkön lehet. A Szerk.

Csáky Károly

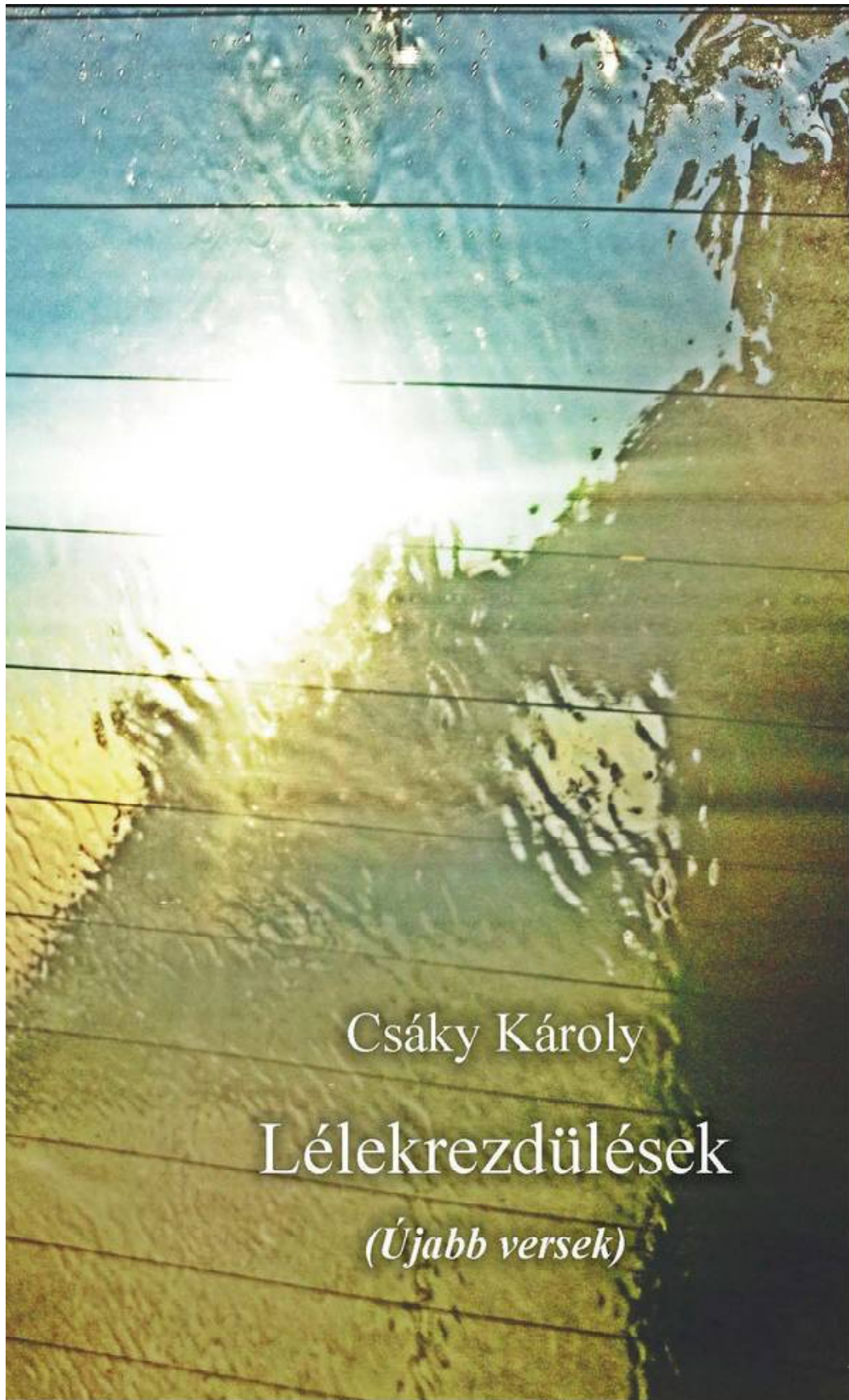
Munkásságom repertórium

a II.

2005-2015

Megjelent *Lélekrezdülések* címmel Csáky Károly negyedik verseskötete, ami egyben a költő-helytörténész-etnográfus 55. megjelent könyve! Megrendelhető a szerzőnél, vagy lapunk elektronikus postacímén. A Szerk.

PÁLYÁZAT

JÓKAI-DÍJ 2017

A Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület (Révkomárom) és a Falvak Kultúrájáért Alapítvány Jókai Emlékbizottsága (Budapest) pályázatot hirdet:

1. A pályázat címe: **Jókai-díj 2017**
2. A pályázat beérkezési határideje: **2016. október 31.**
3. A pályázatról:
 - a) Az irodalmi pályázat témája: **„A Jókai-regényekből készült filmek elemzése és azok összehasonlítása az eredeti regénnyel.”**
 - b) Pályázni nyomtatásban meg nem jelent olyan szépirodalmi írással – prózával vagy tanulmánnyal – lehet, melynek terjedelme nem haladhatja meg a 25 db A4-es oldalt, de legalább 10 oldalasnak kell lennie, 12-es betűmérettel és másfeles sortávolság használatával, amelynek közlési jogával a szerző rendelkezik. Kérjük a felhasznált források pontos jelölését.
 - c) A pályázat jelíges. A pályamunkához külön, zárt borítékban csatolandó szerzőjének neve, lakcíme, e-mail címe, telefonelérhetősége, s nyilatkozata arról, hogy a pályamű nyomtatásban még nem jelent meg. Ezen a borítékon kérjük feltüntetni a pályázó jelígjét. A borítékra kérjük ráírni: „Jókai-díj 2017, pályázat”.
 - d) A pályázatokat egy nyomtatott példányban, minden oldalán jelíggel ellátva és digitális formában (WORD) CD-n kell benyújtani az alábbiakban megadott címek valamelyikére.
 - e) Egy szerző csak egy művel vehet részt a pályázaton. A pályázati kiírásnak nem megfelelő pályázatok nem kerülnek értékelésre.
 - f) A döntés és értékelés: a legmagasabb értékelést kapott művek közül az alapítók által felkért nemzetközi bírálóbizottság legkésőbb 2017. január 22-ig hozza meg döntését.
 - g) A Jókai-díj tárgyasult formája Jókai Mór kezének márványlapon elhelyezett festett gipszmásolata.
 - h) Az elismerés 2017 februárjában, Jókai Mór születésnapja alkalmából, Révkomáromban kerül átadásra.
 - i) A bírálóbizottság véleményét figyelembe véve a díjazott, legszínvonalasabbnak ítélt írásokból évkönyv kiadására is sor kerülhet. A díjnyertes és minősített oklevelet elért pályázók írásainak első felhasználási joga az alapítókra vonatkozik, amely a „Jókai-díj 2017” antológiában való megjelentetést tartalmazza.

A nem díjazott szövegeket az alapítók nem őrzik meg, s nem küldik vissza. A Jókai-díjat elnyert pályázó három éven belül nem nyerheti el újból a díjat, de írása megjelenhet az évkönyvben.

Levélcím:

1. Jókaiho všeobecnozdruženie a múzejné združenie
Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület
Valchovnicka 2. (Csapó u. 2.)
945 01 Komárno, Szlovákia
2. Falvak Kultúrájáért Alapítvány
Gidófalvy út 29.
1134 Budapest, Magyarország

E havi számunk szerzői:

Ádám Tamás (Balassagyarmat, 1954) Budapest, költő
Borsi István (Budapest, 1957) Diósjenő, szellemi szabadfoglalkozású, író
Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Debreczeny György (Budapest, 1958) Budapest, könyvtáros, költő
Dobrosi Andrea (Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő
Egry Artúr (Budapest, 1953) Budapest, mérnök, tanár, költő
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Haász Irén (1954 Budapest) Budapest, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Istenes Tibor (Budapest) Budapest, költő
Janescsó Györgyi (Vác, 1965) Kétfodony, író, költő
Kassovitz László (Budapest, 1954) Budapest, meseíró, mesemondó
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő
Kerekes Tamás (Budapest, 1957) Kisecset, író
Kiss-Simon Miklós () Baglyasalja, író, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kocsi György (Zebegény, 1946) Vác, nyugdíjas tanár, népművelő, költő, zenész
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét, tanár, író
Németh Péter Mikola (Diósgyőr, 1953) Vámosmikola, költő, esszéíró, performer, szerkesztő-rendező.
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931- Tata, 2014) citera-tanár, zenész, író
Szepesi Zsuzsanna () Pomáz, költő, meseíró, tanár
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő

Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő

Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

karaffagy@ gmail.com

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagy.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu
www.retsag.net

**Terjesztés: kizárólag ingyenesen
letölthető PDF formátumban.**

**Internetes lapunkra is vonatkoznak a
szerzői jog védelmének szabályai,
ezért a Börzsönyi Helikonban
megjelent bármilyen anyag más
felületen, lapban való
felhasználásához az érintett Szerző
előzetes engedélye szükséges!**

**A Börzsönyi Helikon 2012. március
27.-től tagja az Ipoly Eurorégió
Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés
egyesületének.**

Hajósi János fotója